

XIII. évfolyam 1. szám

HATÁRRENDÉSZETI TANULMÁNYOK

2016/1. különszám

B U D A P E S T

- 2016 -

A MAGYAR RENDÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
HATÁRRENDÉSZETI TAGOZAT
TUDOMÁNYOS, SZAKMAI KIADVÁNYA

Szerkesztő bizottság:

Dr. Gaál Gyula, Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina, Dr. Gubicza József,
Prof. Dr. Fórizs Sándor, Dr. habil. Varga János, dr. jur. Vas Gizella,
Dr. Horpácsi Ferenc,

Szakmai lektor:

Prof. Dr. Fórizs Sándor ny. rendőr dandártábornok

Szerkesztette:

Schmidt Rita Emese

Felelős kiadó:

Dr. Varga János ny. határőr ezredes
Magyar Rendészettudományi Társaság
Határrendészeti Tagozat Elnöke

HU ISSN 2061-3997 (Online)

Tartalomjegyzék

Absztrakt	4
Bevezetés.....	5
1. Helyzetkép a nemzetközi migrációról.....	11
1.1. Fogalmi meghatározások	11
1.2. Az Európai Unió legfontosabb jogi normái – különös tekintettel a tagállamok és a harmadik országbeli államok munkavállalóira és munkalehetőségeire	18
1.3. A globalizáció biztonsági kockázatai - különös tekintettel a migrációra	27
2. Prostitúció célú emberkereskedelem	38
2.1. Elméleti megközelítés.....	38
2.2. Prostitúált, mint áldozat.....	42
2.3. Áldozati pszichológia - a poszt-traumatikus stressz szindróma	46
3. Németország.....	51
3.1. Alaphelyzet.....	51
3.2. Németország és a gazdaság	53
3.3. Munkavállalási és adózási rendszer.....	54
3.4. Németország és a prostitúció	56
4. Kutatás.....	59
4.1 Tartalomelemzés.....	59
4.2. A kutatási módszer	60
4.3. Kutatási eredmények	65
5. Javaslatok	77
Irodalomjegyzék.....	83

Kovács István rendőr százados

A magyar prostituált munkavállalók jogai és kötelezettségei Németországban, a jelenséggel kapcsolatos illegális migráció, valamint a poszt-traumatikus stressz szindróma kezelésének lehetőségei.

Absztrakt

Évente világszerte több millió nő, és gyermek esik hazájának határain belül vagy kívül szexuális kizsákmányolás – kényszerített prostitúciós tevékenység – céljából emberkereskedők áldozatául. Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények a szervezett bűnözői körök egyik legnagyobb bevételi forrását jelentik. A szexuális kizsákmányolást célzó migrációs emberkereskedelem, valamint a prostitúciós tevékenység szorosan összefügg egymással. Az áldozatokat magántulajdonként, árucikként kezelik, korlátozva, vagy egyenesen megfosztva alapvető jogaiktól. A magyar nők, gyermekek rendszeresen válnak szexuális kizsákmányolás és emberkereskedelem áldozatává, az ország határain belül és külföldön egyaránt. Különböző eszközökkel, módszerekkel, csalfa és galád módon a legalitás látszatát keltve, munkalehetőségek kínálatával az áldozatokat prostitúcióra kényszerítik. Okmányaikat elveszik, a hazatérés lehetőségét elveszik. A migrációval összefüggésben álló emberkereskedelem és a hozzá szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények elkövetői a deklarált emberi jogok egyik legnagyobb megsértői, hiszen áldozataikat alapvető jogaiktól – így különösen a szabadságuk, emberi méltóságuk gyakorlásától – fosztják meg, amely alkotmányos keretek között elfogadhatatlan és megengedhetetlen. Hiába a világméretű szabályozás és az európai uniós jogharmonizáció, ha a fent említett bűncselekmények vonatkozásában akár Európán kívül, vagy azon túl ezt figyelmen kívül hagyva a fehér rabszolgaság tovább él és az elkövetők évente több százezer nagyságrendű áldozatokat szednek. Ahhoz, hogy védelmet nyújtsunk az áldozatok magatehetetlenségének és kiszolgáltatottságának kihasználása és kizsákmányolása ellen, úgy többek között meg kell teremtenünk egy jól összehangolt kormányzati munkát, a társadalom tagjainak együttműködését valamint a tagállamok nemzeti összefogását is, hogy az alapvető emberi jogokat, érdekeket és értékeket, azaz az egyének szubjektív biztonságérzetét megteremtsük, illetőleg a már kialakult poszt-traumatikus élményeket feldolgozhassuk.

„...Azt mondják, minden utazásban az elindulás a legnehezebb.¹ Aztán eljön a perc, amikor az ember felismeri, hogy nincs értelme tovább vándorolni... Akárhova megyünk, magunkat úgyis magunkkal visszük.² Az utazás végén pedig ugyanúgy levonjuk a tanulságot: az életben mindennek ára van, s mindenért meg kell fizetnünk...”³

¹ Tullio Avoledo: La radici del Cielo (Az ég gyökerei), Európa Könyvkiadó, ISBN:9789630795845, Budapest, 2014. év, 345.o.

² Stephen King: Doctor Sleep (Álom doktor), Európa Könyvkiadó, ISBN:9789630798921, Budapest, 2014. év, 223.o.

³ Szalai Vivienn: Drága kéj, Art Nouveau kiadó, ISBN:6155104145, Budapest, 2011. év, 34. o.

BEVEZETÉS

A nemzetközi migráció jelensége az Európai Unióban az elmúlt húsz évben az egyik legjelentősebb társadalmpolitikai problémává vált.⁴ A probléma indoka megkérdőjelezhető, hiszen a migráció nem az elmúlt húsz év terméke, az egyidős a társadalommal. Sarkított példa ugyan, de már - a jobb élet reményében, vagy csupán azért, hogy a kegyetlen, zord természeti körülményeket túlélhesse, és békében élhessen környezetével - az ősember is területszerző hadjáratokat folytatott, vándorolt.⁵ A szakértők a megoldást mégis ez időszakban várták.⁶

Az emberek a felgyorsult életvitelnek, a globalizációnak köszönhetően a Földre nem külön földrészként, hanem egy nagy „földrajzi helyként” tekintenek, ahol egyik helyről a másikra utazhatnak, költözhetnek, vándorolhatnak.⁷ Ez a vándorlás az évek alatt természetes folyamattá nőtte ki magát. Ugyanakkor felmerül a kérdés: összeegyeztethető ez a jelenség a teljes körű szabadsággal? Vajon szabadon járhatunk, kelhetünk a világban, anélkül, hogy valamilyen módon ne szankcionálnának, vagy ne kényszerítenének?

Az Unió megalkotásának egyik jogpolitikai indoka a személyek mozgásának és a negyedik szabadságjognak – az áruk, a tőke és a szolgáltatások szabad áramlásának – az érvényesítése volt. Tényleg sikerült elérni a kitűzött célt, vagy éppen ellenkezőleg: a térben és időben politikailag megosztott és szétagolt világban a boldogulást, a jobb életkörülményekre való esélyt, és a túlélés lehetséges helyszíneit a hatalmi szempontok alakítják és határozzák meg?

Dr. Tóth Judit álláspontjával egyetértve, a kérdésre adott választ mindig a nemzetközi jogszabályok, valamint a jogharmonizációs folyamatok eredményeképpen létrejövő belső

⁴ Huszár László-Somogyvári Mihály: A migráció és a fogvatartási ráták alakulása az Európai Unióban, Belügyi Szemle, ISSN:1218-8956, 2012. év, 7-8. szám, 37. o.

⁵ Lambrecht Kálmán: Az ősember, Dante Kiadó, ISBN:9631008010, Budapest, 1931. év, 78. o.

⁶ „...A probléma rendkívül aktuálisnak tekinthető, hiszen folyamatos migrációs nyomás nehezedik az Unió érintett határtérségére, a schengeni övezetre és hazánkra is...” Lásd: Dobák Imre: Az illegális migráció helyzete Görögországban, Hadtudomány, ISSN: 1215-4121, Budapest, 2013. év, XXIII. évfolyam, 210. o.

⁷ „A globalizáció egy rendkívül összetett folyamat; mely alatt mindenki mást ért, sokszor teljesen különböző dolgokat, vagy csupán ezen átfogó folyamat egy részét. Emiatt nehéz egységes, egyértelmű definíciót adni, így e kiadványban inkább a globalizáció jellemzőinek bemutatására törekszünk. A gazdasági globalizáció főbb jellemzői: a) a világ összekapcsoltsága b) a növekedési kényszer erősödése c) gazdasági, kulturális homogenizáció, fogyasztói társadalom d) a gazdasági polarizáció, a jövedelmi különbségek növekedése e) a gazdasági, politikai hatalom koncentrációja a demokratikusan ellenőrzött szférán kívül f) túlnépesedés erősödése g) környezeti, szociális problémák erősödése h) állampolgári jogok eróziója i) az információs és kommunikációs technológiák fejlődése, gyorsulása.” Lásd: Fidrich Róbert: Globalizáció és környezet, Magyar Természetvédők Szövetsége, ISSN 0866-6091, Budapest, 2002. év, 3. o.

normák megalkotása és abszolválása adja meg.⁸ A normák rendelkeznek arról, hogy az unió területén bizonyos állampolgárok milyen jogosultságokat érvényesíthetnek, és milyen köteleket gyakorolhatnak. Ezek a normák részint uniós-, részint pedig harmadik országbeli állampolgárokra vonatkoznak.

A dolgozat e kérdésköröket boncolja. Vándorlás, utazás, legális-illegális munkavállalás. Vajon az uniós, vagy a harmadik országbeli állampolgár rendelkezik több jogosultsággal, vagy mindkettő azonos korlátozásokra számíthat? Mennyire segítőkész a küldő, és fogadó állam, amennyiben alkotmányos és emberi jogok sérülnek?

A logika szerint a fenti megállapításból az következne, hogy egy uniós állampolgár - a határ átlépésében és a tartózkodás szabadságában - nagyobb mértékű szabadságot élvez, de meglepően az ezzel kapcsolatos gyakorlati elemzések más képet mutatnak.

Az alapelvől kiindulva – a jogszabályok fő alanyaként - ők lennének azok, akik más államok területére szabadon beléphetnek, tartózkodhatnak, azonban a gyakorlatot tekintve - így különösképpen a munkavállalás tekintetében - ez a szabadságjog nem minden esetben valósul meg. Joggal vetődhet fel a kérdés, hogy miért?

A jogok és kötelek megalkotásánál mindig figyelembe kell venni a szükségesség és arányosság alapelvét. Ezen alapelv részint hiányos értelmezésének következtében a legtöbb bővítés bizonyos korlátozások mellett – önfoglalkoztatott, szolgáltatást nyújtó, vagy diák – mégsem az uniós állampolgárokra és azok családtagjaikra terjed ki.

A teljes szabadság kérdése több témakörben is értelmezhetetlen, hiszen az adott személy egy másik tagállamban ugyan vállalhat munkát, de az adott állam jogharmonizációs folyamatának eredményeként a munkavállalás feltételei szigorú konstrukciókhoz kötöttek. Hát még, ha a munkavállalás kényszerítés útján történik. Leggyakoribb kikötés, hogy a munkavállaló foglalkoztatási jogviszonya nem haladhatja meg a jogszabályban meghatározott

⁸ Dr. Tóth Judit: A mozgás szabadsága és az illegális migráció, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, II. évfolyam 6. szám, 5. o.

időintervallumot, mert az az adott tagállam részére szociális terhet jelenthet. (Erről részletesen, az alapító szerződésen túl, több irányelv is rendelkezik.⁹)

De mit takar a szociális teher? Az adott ország GDP növekedésének gátlását? Hárs Ágnes és Simon Dávid kutatása is kimutatta, hogy az adott állam szociális hálójába tartozó gazdaság, így különösen a GDP változás és a fokozatosan növekvő migráció között nincs szignifikáns kapcsolat, mégis a munkavállalás feltételeinek megszegése végzetes következményekkel járhat. Az adott állam számos hatósági intézkedést érvényesíthet, amelynek végső szankcionálása a kiutasítás is lehet.¹⁰ Közrendvédelmi, közbiztonsági, közegészségügyi szempontok alapján és szigorúan az Európai Bíróság értelmezése szerint, a szükségesség fennállásának bizonyításával, kivételesen uniós polgárok esetében is sor kerülhet egy tagállamból való kiutasításra.

Továbbá újabb megkülönböztetés, hogy az uniós állampolgárnak a harmadik országbeli állampolgárokhoz hasonlóan személyazonosító okmánnyal, és munkavállaláshoz szükséges regisztrációs igazolással is kell rendelkeznie. Abszurdum, hogy a munkavállaláshoz még a családtag ott tartózkodását, az utána járó jövedelmet, illetőleg a betegbiztosítást is igazolni kell. A szabad mozgás továbbá sem illeti meg a munkavállalót, amennyiben vele szemben foglalkoztatási tilalmak kerülnek bevezetésre, és regisztrációnak kell alávetnie magát. Amennyiben ezek megszegésre kerülnek, úgy a rendészeti aktus jogalapja már meg is teremtődött, az állampolgár szankcionálható. Hogy értelmezhető így a szabadság egy olyan térség tekintetében, amely annak kialakítását tűzte ki célul!? Vagy egy olyan térségben, amely igaz a szabad munkavállalás korlátozott feltételeit megteremti ugyan, de a további foglalkoztatás – objektív és szubjektív körülmények között – az illegalitásba burkolózik? Vajon ki az igazi elkövető, kit és miért, legfőképpen hogyan kell(ene) szankcionálni?

Amennyiben az uniós állampolgárok tekintetében ilyen korlátozásokra számíthatunk, mi a helyzet a harmadik országbeli államok nációival? Hontalan, menedéket kérő és menekült, munkavállaló vagy turista, bármelyik csoportot választjuk, számukra a szabad tartózkodás és távozás objektív lehetősége csak akkor nyílik meg, ha jogszerűen tartózkodnak a területen.

⁹ Az irányelvet, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó dokumentumokat a dolgozat későbbi II. fejezetében elemzem és értékelem.

¹⁰ Hárs Ágnes – Simon Dávid: A munkaerő-migráció változása a kétezres években Magyarországon, Budapesti Munka-gazdaságtani Füzetek, ISSN: 1785-3788, Budapest, 2015. év, 2. szám, 18. o.

Az Unió jogszerű tartózkodással kapcsolatos fő csapásiránya az, hogy a területi állam, a tagállam hatósága mérlegelje azt, hogy a saját területére a külföldit beengedi vagy sem. A felfogás alapja a nemzeti szuverenitás, amely a belépésre, tartózkodásra, munkavállalásra, tanulásra terjed ki. Ezt korlátozza az állam, így a harmadik országbeli állampolgárnak szinte „esélye sincs munkavállalásra”. Az alanyi jog, ami a szabad mozgáshoz való emberi jogot megalapozná, teljes mértékben hiányzik. Ismételten felmerül a kérdés, hol a szabadság?

Nem kételkedhetünk benne, hogy az Unió jelentős jogbővítést ért el e területen – és számos harmadik országbeli állampolgár tekintetében előnyös döntést hozott -, de nem felejthetjük el és mindig figyelembe kell vennünk azokat az általános emberi jogokat, amelyek között nem lehet úgy válogatni, hogy ki az Unió állampolgára és ki az, aki nem.

Ilyen célcsoport az embercsempészek és emberkereskedők áldozatai, akik a jobb megélhetés, életkörülmények javítása, és a legális munkavállalás látszatát keltő remény miatt esnek csapdába, a veszély mellett, hogy munkájukból kifolyólag bizonyos közegészségügyi, közrendvédelmi, közbiztonsági indokok alapján még kiutasítottakká is válhatnak. Pedig ők nem szabályszegők, nem bűnelkövetők, hanem a milliárdos pénzösszegeket bezsebelő bűnelkövetői körök áldozatai.

A XXI. század technikai fejlődését, a virtuális világot csodálva megfeledkezünk arról, hogy még mindig léteznek olyan, emberi életet jellemző fogalmak, mint a kiszolgáltatottság, reménytelenség, erőszak, kizsákmányolás, modern kori rabszolgaság. Könnyen elsiklunk afelett, hogy élnek köztünk olyan emberek, akik ezeket a fogalmakat életben tartva nagyon is jól megélik mások reménytelenségét, kiszolgáltatottságát, vagy akár könnyelműségét kihasználva.¹¹

Tolerancia, emberi jogok, tisztesség, személyes szabadság, magánélet, kínzás és az embertelen bánásmód tilalma, biztos, hogy minden esetben érvényesül?

A lakosság egy része – miután közvetlenül, sértettként nem érzékeli e bűncselekmények elkövetését – az objektív veszélyességükhöz képest jóval kisebb jelentőséget tulajdonít e

¹¹ Balogh Gábor: A nemzetközi migráció és a szervezett bűnözés kezelése a rendvédelmi szervek részéről, kiemelten az embercsempész tevékenységre és az emberkereskedelemre, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, II. évfolyam 6. szám, 11. o.

deliktumoknak. Más részük viszont potenciális sértettnek tekintve magát, a nemzetközi szervezett bűnözés létét, az objektív közbiztonságot, illetve a szubjektív közbiztonság érzetét rontó tényezőként éli meg.

Dolgozatomban célul tűztem ki, hogy a magyar prostituáltak németországi illegális munkavégzésének okait, szerkezetét és dinamikáját megismerjem, valamint a kényszerítés által okozott poszttraumatikus stressz szindrómának kezelésére javaslatokat dolgozzak ki.

A dolgozat kutatási terve szerint feladatom volt:

- a jelenség méreteire vonatkozó adatok összegyűjtése és elemzése;
- a külföldiek illegális foglalkoztatása iránti kereslet elemzése: érintett helyek, foglalkoztatás típusai, munkáltatók motívuma;
- ágazatok meghatározása, ahol a külföldi feketemunka a jellemző;
- a kapcsolati hálók a külföldiek foglalkoztatásában játszott szerepének elemzése;
- az illegális munkaközvetítők hálózatainak szerepe;
- társadalmi, gazdasági és demográfiai jellemzők;
- a szabályozás és az ellenőrzési mechanizmus következményei;
- javaslatok kidolgozása.

A külföldiek szabálytalan munkavállalásáról a jelenségkör természetéből adódóan hiányos és bizonytalan az információs bázis, hézagos és ellentmondásos a rendelkezésre álló bizonyítékokon alapuló helyzetelemzés. A politikai gondolkodásban felmerülő elképzelések ideologisztikus elemektől átszöttek, ugyanakkor hiányoznak a probléma kezelésére vonatkozó világos stratégiai elvek.

Az illegális foglalkoztatás nem kellően felmért, de minden jel szerint elterjedt mivolta és a migránsokra, illetve a befogadó társadalmakra gyakorolt potenciális társadalmi, gazdasági, politikai hatásai miatt az empirikus és elméleti elemzések hiánya akadályozza a megfelelő stratégia kialakítását, a szükséges intézkedések meghozatalát. A dolgozat során megállapított javaslatok az illegális munkavégzés okainak, szerkezetének és dinamikájának jobb megismerésével a hiány pótlására törekednek.

A kutatás alapján a külföldiek szabálytalan (fekete) munkavégzéséről kibontakozó kép rendkívül heterogén társadalmi valóságot fest le, ahol jelentős a bizonytalansági tényezők

száma. A sokszínűség megfigyelhető a munkavállalók származási ország, etnikai hovatartozás, társadalmi státusz szerinti összetételében, s megragadható a különböző migrációs és munkavállalási típusokban. Az elemzett adatokból, interjúkból, személyes tapasztalatokból az is világossá vált, hogy a lágyabb társadalmi tényeknek, az értékeknek, a motivációknak is igen jelentős a szerepük.

Az illegális munkavállalás meghatározó jellegzetessége a környező országok magyar népességének, illetve a magyarok régiókból jövők jelentős aránya. A küldő ország és Németország között a társadalmi és kulturális távolság nem áthidalhatatlanul nagy, összeköti a történelem, a fejlettség és fejletlenség köztes állapota, a kiélezett egyenlőtlenségek. A földrajzi közelség módot ad gyakori hazalátogatásra, szezonális munkavállalásra, ingázásra.¹²

Dolgozatomban hipotézisként állítottam fel, hogy a fejlett német gazdasági körülmények, valamint a prostitúció jogi szabályozása hozzájárul ahhoz, hogy az emberkereskedők az ebből adódó kiskapukat kihasználják és az illegalitásba burkolózva, a magyar áldozatokat kihasználva a prostitúciós célú fehér rabszolgaságot megteremthessék.

Hipotézisem alátámasztására kutatási módszerként a narratív, szociális reprezentációkat feltáró tartalom-elemzés elméletét választottam, majd logikai következtetésekkel, szintézissel javaslatokat tettem a probléma kezelésének megoldására.

Javaslataim szerint az illegális munka, valamint a prostitúciós célú emberkereskedelem negatív következményeivel szemben az egyik út a jogrendszer rugalmasabbá tétele, a fehérítést elősegítő differenciált kivételek beépítése, a döntési jogosítványok helyi szintre vitele, az ügyintézés kapacitásának és hatékonyságának javítása. A másik lehetőség a meglévő jogszabályok hatékonyabb alkalmazása, amely kiterjed a megfelelő szintű és minőségű bűnüldözési, igazságszolgáltatási és rehabilitációs intézkedések összességére. A szabályozással kapcsolatos normákat felül kell vizsgálni, valamint esedékessé válhat egy olyan szerv létrehozása, amely összefogja, és koordinálja a rendvédelmi szervek tevékenységét.

¹² Juhász Judit: Migráció és feketemunka Európában - Migration and Irregular Work in Europe, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Panta Rhei Társadalomkutató Bt., Projektazonosító: OFA/5341/2., Budapest, 2006. év., 3-4. o

1. HELYZETKÉP A NEMZETKÖZI MIGRÁCIÓRÓL

1.1. Fogalmi meghatározások

A dolgozat kérdéskörének elemzése előtt nélkülözhetetlennek tartom, hogy a témával kapcsolatos főbb fogalmakat meghatározzam.¹³ Témába vágó az Európai Unió, a schengeni térség, az integráció, a csatlakozási tárgyalások, az állami szuverenitás, az alapszabadságok, a közösségi jog, a belső piac, a munkavállaló, a munkáltató, a fogadó állam, a küldő állam, és legvégül a migráció fogalmak definiálása.¹⁴

Az Európai Unió: Az Európai Unió olyan demokratikus európai országok családja (28 ország a tagja), amelyek közösen munkálkodnak azon, hogy polgáraik életét javítsák, és egy jobb világot építsenek.^{15,16}

A schengeni térség megalkotása: A Benelux országok, Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság képviselői 1985-ben egy luxemburgi városban abban állapodtak meg, hogy fokozatosan lebontják az ellenőrzést közös határaikon. Később csatlakozott valamennyi EU-tagország, Dánia, Írország és Nagy-Britannia kivételével. Az eredeti határidő 1990 eleje lett volna, de ezt többször módosították, és végül 1995 májusában lépett életbe. A Schengeni Egyezmény értelemszerűen azzal jár, hogy az azt aláíró országok külső határainál viszont igen szigorú ellenőrzést valósítanak majd meg.

Az EK belső piacának kialakítása, a négy szabadság: az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad forgalmának megvalósítása, a belső határokon történő ellenőrzés megszüntetését is igényelte. Az áruk tekintetében 1993. január 1-én, az egységes belső piac életbelépésének napján megszűnt az ellenőrzés az EU-tagállamok belső határain. A személyek tekintetében azonban ez csak később és nem minden tagállam között valósult meg.

¹³ Megjegyezni kívánom, hogy egyes kulcsszavak -, mint például a prostitúció, prostituált, stb. – tartalmi okokból a kutatás módszertani részénél kerülnek meghatározásra.

¹⁴ Az Európai Unióval kapcsolatos jogszabályok e fejezet 3.) pontjában kerülnek elemzésre.

¹⁵ Dr. Törő Csaba: Az Európai Unió intézményei, működése és néhány kiemelt szakpolitikája, Károli Gáspár Református Egyetem - Európai Jogi és Nemzetközi Jogi Tanszék, Tansegédlet, Budapest, 2009. év, 2. o.

¹⁶ Tagországok: Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovákia, Szlovénia.

A személyek belső határellenőrzésének megszüntetéséről Németország, Franciaország, Belgium, Hollandia és Luxemburg 1985-ben a luxemburgi Schengen városában írta alá az ún. Schengeni Egyezményt, amely szerint a szerződő államok állampolgárai a belső határokat ellenőrzés nélkül léphetik át. Később csatlakozott az egyezményhez Spanyolország, Portugália, Olaszország és Görögország is.

Az egyezmény hatálybalépése azonban belső viták miatt egy évtizedet húzódott, s csak 1995. március 26-án lépett hatályba a Benelux államok, Németország, Franciaország, Spanyolország és Portugália között. Olaszországban és Görögországban később - a megfelelő technikai és jogi feltételek megteremtése után - lép életbe az egyezmény.

A belső határellenőrzés megszüntetése maga után vonta a külső határellenőrzés megerősítését, hiszen ezután mindenki, aki bármely "schengeni állam" területére belépett, akadálytalanul és ellenőrzés nélkül utazhat tovább az egyezményhez csatlakozott összes államba. Az ellenőrzés hatékonyságát egy közös rendőrségi, bírósági és vízumügyi információs rendszer, a Schengeni Információs Rendszer (angol rövidítéssel: SIS) hivatott biztosítani.¹⁷

1995. január 1-én Ausztria is csatlakozott a Schengeni Egyezményhez - bár annak hatálybalépése Ausztriában csak a megfelelő jóváhagyási eljárások befejezése után, 1997-ben valósult meg. A tagállami együttműködésre érdekességként megjegyezni kívánom, hogy az évben a magyar és az osztrák belügyminiszter áthidaló megoldásként olyan megállapodást kötött, amely külön sávot biztosít a magyar, az uniós, ill. a harmadik országok állampolgárai számára, megkönnyítve ezzel a gyorsabb határátlépési ellenőrzést.¹⁸

Az integráció: Az a folyamat, amelynek során több nemzetgazdaság összekapcsolódik, a köztük lévő különbség mindinkább eltűnik, az egymás közti gazdasági (majd később egyéb) kapcsolatok is mindinkább közelítik az országon belüli kapcsolatok sajátosságait. A fogalom azonban a mai napig nem egyértelmű, s az EU mostani tagállamai sem értelmezik azonosan az egyesülési célokat. A két szélsőség: föderatív államszövetség vagy szabadkereskedelmi

¹⁷ 2007. évi CV. törvény - a Schengeni Végrehajtási Egyezmény keretében történő együttműködésről és információcseréről – (hatályba lépett: 2007. év. május 01-jén)

¹⁸ Az Osztrák Szövetségi Kormány és a Magyar Köztársaság Kormánya az Osztrák Köztársaság és a Magyar Köztársaság között a közúti és vízi közlekedésben a határforgalom ellenőrzéséről szóló, Budapesten, 1992. május 15-én aláírt Egyezménye (hatályba lépett: 2004. május 01-jén)

társulás. Az előbbiben a tagállamok szuverenitásuk jelentős elemeit átruháznák a közösségi intézményekre, az utóbbiban a kormányközi döntéshozatal volna a jellemző.

Csatlakozási tárgyalások: A csatlakozni kívánó ország és EU között több szinten folyó tárgyalások, amelynek során azt vizsgálják, hogy az adott ország milyen mértékben felel meg a csatlakozás követelményeinek. A tárgyalásokon dől el, hogy mi kerül a csatlakozási szerződésbe, például, hogy mely kötelezettségek teljesítése alól kérnek átmeneti mentességet és melyik alól kapnak. A legmagasabb a miniszteri szintű tárgyalási forduló, a legalacsonyabb szint pedig az adott ország és az EU szakértőinek egyeztető tárgyalásai.

Állami szuverenitás: A bevezetőben tárgyalt állami szuverenitás is fontos szerepet kap. A szuverenitásnak nincs egyértelmű tudományos meghatározása, így csak a többé-kevésbé elfogadott fogalom szolgálhat kiindulási alapul. Eszerint a belső szuverenitás az állami döntéshozó mechanizmusban a legfőbb hatalmat, a hatalom végső letéteményesét, ill. az általa az állam területén élő lakosság számára hozott szabályokat (alkotmányt, törvényt) jelenti. A külső szuverenitás (állami szuverenitás) azt jelenti, hogy az állam saját államisággal, függetlenséggel bír, döntéseit külső kontroll nélkül hozza.

Alapszabadságok: A belső piac lényegét a négy alapszabadság adja. Ezek: az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad, akadálymentes áramlása a tagállamok között.

Közösségi jog: A francia eredetű kifejezés magyar jelentése: közösségi jogi vívmányok. Az *acquis communautaire* valójában az EU teljes joganyagát jelenti. A Közösségek alapító szerződésein (EK Szerződés, Euratom Szerződés, ESZAK Szerződés), illetve azok módosításain, kiegészítésein, valamint a szerződések alapján folyó ún. másodlagos jogalkotás keretében megszületett jogszabályokon alapul. Magában foglal minden olyan jogszabályt, alapelvet, egyezményt, nyilatkozatot, határozatot, véleményt, célkitűzést és gyakorlatot (beleértve az Európai Bíróság gyakorlatát), amely az Európai Közösségekre vonatkozik, függetlenül attól, hogy jogilag kötelező-e vagy sem. Az *acquis*-t az EU-hoz csatlakozó államoknak is el kell fogadniuk, ugyanis elismerése és adaptálása a belépés feltétele.

Belső piac: A belső piac olyan belső határok nélküli térséget jelent, amelyen belül megvalósul az áruk, a személyek, a szolgáltatások, és a tőke szabad forgalma. Az integrációnak a közös

piacnál fejlettebb fokozata; az áruk és szolgáltatások, a tőke és a munkaerő országok közötti áramlásának útjából a különféle adminisztratív akadályokat is eltávolítják.

Munkavállaló: Az Európai Bíróság meghatározta a közösségi jog szerinti munkavállaló fogalmát, melynek értelmében a munkavállaló alapvető jellemzője, hogy díjazás ellenében egy meghatározott időszakban más személy irányítása alatt munkát végez. Emellett fontos, hogy ez a személy valamelyik tagország állampolgára legyen, egyúttal azonban az állampolgársági feltételeket a nemzeti jogszabályok határozzák meg.¹⁹ Ezt a megközelítést részletesen tartalmazza az Európai Bíróság 66/85. számú Lawrie-Blum kontra Land Baden Württemberg ügyben hozott ítélete.²⁰ Később a munkavállaló fogalmát nemcsak az éppen munkát vállaló személyekre, hanem azokra is kiterjesztették, akik elvesztették a munkájukat, munkát vállalni azonban képesek. Ezt a kérdéskört elemezte a bíróság a 75/63. számú Hoekstra ügyben.²¹ Az Európai Bíróság ezen a megközelítésen is túlment a 139/85. számú Kempf ügyben, amikor kimondta, hogy a munkavállalók szabad áramlása alapvető jog, ennél fogva azt szélesen kell értelmezni olyan személyekre is, akik munkavállalóként aktív tevékenységet folytatnak, még akkor is, ha ezt csak részmunkaidőben teszik.²²

¹⁹ Asztalos Zsófia: Tagállami állampolgárból közösségi polgár: A közösségi jogalkotás és az Európai Bíróság szerepe a személyek szabad mozgása terén, Sectio Juridica et Politica, ISSN: 0866-6032, Miskolc, 2007. év, XXV. évfolyam 1. szám, 194. o.

²⁰ Az Európai Bíróság 66/85. számú ítélete: Az eljárást Deborah Lawrie-Blum brit állampolgár indította Baden-Württemberg tartomány ellen, tekintettel arra, hogy nevezett a freiburgi egyetemen gimnáziumi tanári oklevelet szerzett, azonban az adott állam azt nem értékelte egyenértékűnek, így a jelentkezését - a gimnáziumi tanári életpályához szükséges második államvizsgára történő felkészítő gyakorlatra - elutasította.

²¹ Az Európai Bíróság 75/63. számú ítélete: Az ügy nevezett Hoekstra ügyben a bíróság megállapította, hogy a szabad mozgás személyi hatályának értelmezése során a munkavállaló fogalmának - és ezáltal a szabad mozgás teljes személyi körének - meghatározása a közösségi jog hatálya alá tartozik, és e fogalmat kiterjesztően kell értelmezni. A tagállami értelmezés ugyanis lehetővé tenné, hogy a tagállamok egyoldalúan határozzák meg a fogalmat, és minden államnak így lehetősége volna arra, hogy belátása szerint a Szerződés kedvezményeiből a személyek bizonyos csoportjait kizárja.

²² Az Európai Bíróság 139/85. számú ítélete: Az alapeljárás felperese, R. H. Kempf német állampolgár, 1981. szeptember 1-jén lépett be Hollandiába. Ott részmunkaidőben zenetanárként dolgozott, 1981. október 26. és 1982. július 14. közötti időszakban heti tizenkét órát adott; és ezért utoljára bruttó 984 HFL havi fizetést kapott. Ugyanebben az időszakban a Wet Werkloosheidsvoorziening (a munkanélküli-ellátásról szóló törvény) szerinti kiegészítő juttatás iránti kérelmet nyújtott be, ezt meg is kapta. Az e törvény alapján pénzügyi közalapokból finanszírozott juttatásokat munkavállalói státusszal rendelkező személyek számára folyósítják. A felperes betegség miatti munkaképtelenség okán később a Ziektewet (betegbiztosításról szóló törvény) alapján szociális biztonsági ellátást kapott. Ezen kívül kiegészítő juttatásokban is részesült a már említett Wet Werkloosheidsvoorziening, valamint az Algemene Bijstandswet (szociális támogatásról szóló törvény) alapján. Ez utóbbi törvény a rászoruló személyek részére általános szociális segélyrendszert ír elő, amelyet teljes egészében a pénzügyi közalapokból finanszíroznak. 1981. november 30-án a felperes tartózkodási engedély iránti kérelmet nyújtott be Hollandiában, hogy ott kereső tevékenységet folytathasson. Ezt az engedélyt 1982. augusztus 17-i határozatával a helyi rendőrség vezetője megtagadta. A felperes ezt követően a Staatssecretaris van Justitie-hez felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, amelyet az 1982. december 9-i határozattal visszautasítottak, többek között azzal az indokolással, hogy a holland idegenrendészeti jogszabályok értelmében nem minősül kiváltságos helyzetű közösségi állampolgárnak, tekintettel arra, hogy a holland pénzügyi közalapokhoz fordult,

Munkáltató: Az Európai Bíróság meghatározta a közösségi jog szerinti munkáltató fogalmát, melynek értelmében a munkáltató alapvető jellemzője, hogy díjazás ellenében foglalkoztatja egy meghatározott időszakban a munkavállalót. Közöttük munkaviszony létesül, amelynek lényegi jellemzője az a körülmény, hogy valamely személy egy másik személy javára meghatározott gazdasági értékű szolgáltatásokat teljesít, ez utóbbi irányítása alatt, amelyért ellenszolgáltatásként díjazásban részesül.

Küldő vagy kibocsátó állam: Az az állam, amelynek területéről a harmadik országbeli-, vagy uniós állampolgár érkezik.

Fogadó állam: Az az állam, amelynek területére a harmadik országbeli-, vagy uniós állampolgár érkezik.

A migráció latin szó, melynek megfelelője a vándorlás fogalma, mely kifejezést számos tudományág valamiféle mozgás leírására használja fel.²³ A vándorlás egyéni vagy csoportos akarat eredménye, amelyet a társadalmi, politikai, gazdasági, és az egyéni szándék határoz meg.²⁴

A fogalom megalkotása során számos definíció született, így amennyi tudományterület létezik, annyi jeles képviselő tart előadást és próbálja definiálni a migrációs fogalmakat: született történelmi, statisztikai, jogi, közgazdasági, szociológiai, antropológiai megközelítés, stb. is. A migrációt így megkülönböztethetjük akár jogszerűség szempontjából – legális, illegális és reguláris és irreguláris migráció -, de különbséget tehetünk akár térbeli vagy időbeli hatály szempontjából is: hosszabb távon migrációról, míg rövidtávon csupán mobilitásról beszélünk. A migrációt indok, cél és személy aspektusból is vizsgálhatjuk, amely újabb definíciós elméleteket teremt.

és így nyilvánvalóan nincs olyan helyzetben, hogy a munkavállalóként végzett tevékenységéből származó jövedelemből fedezze a megélhetési költségeit.

²³ Németh Nóra: Nemzetközi migráció az Európai Unióban, jogi, gazdasági, demográfiai aspektusok, XXX. Jubileumi Országos Tudományos Diákköri Konferencia Társadalomtudományi Szekció, Budapest, 2011. év, 8. o.

²⁴ Dr. Lukács Éva – Dr. Király Miklós: Migráció és Európai Unió, Szociális és Családügyi Minisztérium, ISBN: 9630066548, Budapest, 2001. év, 21.o.

Tekintettel arra, hogy az érdeklődés középpontjában szereplő témával kapcsolatos oly sok definíció született, illetőleg rendszeresen beszélünk a migrációról, összegyűjtöttem a nemzetközi szinten is használatos ám nem hivatalosan elfogadott, ratifikált megfogalmazásokat. Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina disszertációs kutatása során ezt a tényt Lukács Éva és Király Miklós művének elemzésével alátámasztotta: „azóta számos migrációs elmélet látott napvilágot, de mind a mai napig nem született olyan általánosan elfogadott elmélet, amely pontosan meg tudná határozni a nemzetközi vándorlás bonyolult, nehezen körülhatárolható, számos indoktól fűtött, összetett jelenségét.”^{25, 26}

Vizsgálatom során viszont megállapítottam, hogy ezen definíciók mégis foglalkoznak a bevándorlás szerkezetével, következményeivel, trendjeivel, állításaival, az alkalmazott politikával illetőleg a közvélekedésről is számot adnak, ezért alkalmasak a jelenség vizsgálatára.

A fentiek eredményeképpen nagyon eltérő karakterű, ám gócpontokban közös migrációs fogalom írható le. Póczik Szilveszter úgy fogalmazta meg, hogy a migráció az emberi történelem folyamán mindenkor jelenlévő népmozgalom, amelynek során népességrészek földrajzi tekintetben elmozdulnak, átmenetileg vagy véglegesen települési területet változtatnak. A migráció fogalma magában foglalja a kivándorlás és a bevándorlás mechanizmusait, esemény- és hatástörténetét, a vándorlás közbeni jellemző eseménysorokat, az új területen történő letelepülést, a honos népességgel kialakuló kapcsolatokat, a bevándorlók belső kapcsolatrendszerének szerveződését, a honos népesség belső viszonyaiban a migráció eredményeként létrejövő változást, a bevándorláshoz való alkalmazkodást, az igazgatási és rendészeti feladatok ellátását, bevándorlás politika kialakítását, stb.²⁷ Póczik fogalma tartalmazza mind a bevándorlás szerkezeti elemeit, mind pedig az ahhoz hozzá kapcsolható és állami köteleességvállalásból adódó politikai funkciók és intézkedések összességét.

²⁵ Dr. Lukács Éva – Dr. Király Miklós: Migráció és Európai Unió, Szociális és Családügyi Minisztérium, ISBN: 9630066548, Budapest, 2001. év, 21.o.

²⁶ Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina : A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei, Doktori PhD értekezés, Budapest, 2010. év, 38. o.

²⁷ Póczik Szilveszter : Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok In: Tarrósy I. – Glied V. – Keserű D. (szerk.): Új népvándorlás – migráció a 21. században Afrika és Európa között, ISSN: 1788 6422, Publikon Kiadó, Pécs, 2011. év, 35–51. o.

Glatz Ferenc az alábbiak szerint fogalmazta meg a migráció definícióját: a migráció fogalma alá elsősorban a demográfiai, azaz népmozgási folyamatokat soroljuk. Valójában a migráció fogalmát szélesebb körben ajánlatos alkalmazni. Indokolás: a személyek vándorlása mindig magával vonja a kultúrák, a szokások migrációját, és ezek szorosan kapcsolódnak a gazdasági javak migrációjához is. A migráció tehát a személyek és ezzel az anyagi javak, a szakértelem, a magatartásformák mozgása és kölcsönhatása is. Nincs értelme az Európai Uniónak, ha területén az anyagi javak, a kulturális termékek és a személyek szabad mozgása nem biztosított. A szerző definíciója nem csak hazai szinten alkalmazandó elemekből tevődik össze, nemzetközi szinten, az Unió térségében vizsgálja a migrációt és az azzal szoros összefüggésben álló politikai összefüggéseket.²⁸

Ennek megfelelően a társadalomtudományok, a népmozgalommal kapcsolatos elemzések során a migráció fogalmát a lakosság országon belüli helyzetváltoztatásának, vagy a lakosság egyik országból a másikba való vándorlásának, áttelepülésének, azaz a népesség térbeli mozgásának leírására használják. Annak megfelelően tehát, hogy országon belüli, vagy országok közötti migrációról van-e szó, megkülönböztetünk nemzetközi (extern) és belső (intern) migrációt.²⁹ A belső migráció egy adott országon belüli népességmozgást (pl. falvakból városokba irányuló, vagy régiók közötti vándorlások) jelenti.

Nemzetközi vándorlásról,- a menekülés kivételével- csak akkor beszélünk, ha a vándorló letelepedés, vagy egyéb,- például munkavállalás- céljából legalább egy évig, illetve annál hosszabb ideig tartózkodik külföldön. Nemzetközi migráció esetén több állam érintett a migrációban, azaz van egy „küldő” vagy „kibocsátó” állam, és egy „fogadó” állam.

A migráció minden esetben, szoros kapcsolatban van a befogadó és kibocsátó államok társadalmi, politikai és gazdasági helyzetével, népességének lelki kondíciójával, a létfenntartáshoz elengedhetetlen javak szűkösségével, vagy bőségével, valamint az adott társadalom tagjainak általános elégedettségével, illetve elégedetlenségével.

Kényszermigráció abban az esetben áll fenn, ha a mozgást kiváltó döntés háttérében háború, politikai, vallási, nemzetiségi, nyelvi, stb. szempontú üldözés, illetve természeti katasztrófa

²⁸ Glatz Ferenc: Migráció a kibővített Európai Unióban, Hadtudományi Szemle, , ISSN 2060-0437, Budapest, 2010. év, 3. évfolyam 4. szám, 400-407. o.

²⁹ Cseresnyés Ferenc: Migrációs potenciálok és trendek Európában, Regió – Kisebbség, politika, társadalom, ISSN 1785-7074, Budapest, 1996. év, 7. évfolyam 4. szám, 20. o.

áll. Önkéntes migráció esetén általában gazdasági vagy ahhoz kapcsolódó megfontolások (pl. munkaerő-migráció, tanulási célú mozgás) vezérlik a migráns személyeket. E két kategória elhatárolása nem minden esetben egyszerű, mivel a migrációt kiváltó (egyéni) döntésben is keverednek egymással a saját elhatározások a külső kényszerekkel.

Fontos, hogy önkéntes migráció, ill. a fenyegetettség bármely formája valójában csak abban az esetben vezet jelentős mértékű vándorláshoz, illetve meneküléshez, ha az embereknek van hová menniük. Végső soron tehát a vándormozgalom résztvevőinek számát lényegében a befogadó ország által biztosított lehetőségek szabják meg.³⁰

Jogi szempontból kimagasló jelentőséggel bír az a tény, hogy migráció legális vagy illegális úton történik.³¹ Lényegében a legális migráció során az egyének a szükséges dokumentumok birtokában vándorolnak egyik államból a másikba, illegális migráció esetén pedig ezek hiányában. A legális és illegális migráció témaköréhez továbbá kapcsolódik, hogy az államok meghatározhatják, hogy milyen feltételek mellett engedélyezik külföldiek számára a területükre való belépést, az ott tartózkodást, illetve, hogy milyen feltételekkel távolíthatóak el a külföldiek az állam területéről.³²

1.2. Az Európai Unió legfontosabb jogi normái – különös tekintettel a tagállamok és a harmadik országbeli államok munkavállalóira és munkalehetőségeire

Az Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK) létrehozásáról szóló szerződés, melyet 1951. április 18-án írtak alá Párizsban, 1952. július 23-án lépett hatályba, 2002. július 23-án pedig hatályát veszítette. A Benelux országok, Franciaország, Nyugat-Németország és Olaszország szén- és acéliparának közös irányítására-felügyeletére jött létre.^{33, 34}

³⁰ Dr. Lukács Éva – Dr. Király Miklós: Migráció és Európai Unió, Szociális és Családügyi Minisztérium, ISBN: 9630066548, Budapest, 2001. év, 21.o.

³¹ Dr. Szücs Lászlóné - dr. Siska Katalin: Nemzetközi menekültjog, migráció és menedékjog a magyar és az uniós jogban, (kézirat), Debrecen, 2008. év, 2. o.

³² Bruhács János: Nemzetközi Jog II. Különös rész, Dialóg-Campus, ISBN: 9789637296826, Budapest, 1999. év, 239. o.

³³ 1951. április 18-án aláírt párizsi szerződés. 1952. július 23-án lépett hatályba, és 2002. július 23-án veszítette hatályát. Célja a szén- és az acélipar terén kölcsönös függőség kialakítása annak érdekében, hogy egyetlen ország se mozgósíthassa haderejét a többi ország tudomása nélkül. Ezzel sikerült enyhíteni a második világháborút követő időszakra jellemző bizalmatlan és feszült légkört.

³⁴ Vertrag über die Gründung der Europäischen Gemeinschaft für Kohl e und Stahl, Handschrift, Brüssel, 1957. év, 1-112. o.

Az Európai Gazdasági Közösséget (EGK) létrehozó szerződés, melyet 1957. március 25- én Rómában írtak alá, és 1958. január 1-én lépett hatályba. E szerződést gyakran „Római szerződésként” említik. Ennek bevezető részében fogalmazódtak meg az európai integráció legfontosabb céljai (pl. az európai népek integrációja, az országok gazdasági és társadalmi előrehaladása, a foglalkoztatás növelése, a jólét emelése, a béke és a szabadság megőrzése).^{35, 36}

A szabad mozgás és tartózkodás alapjog megalkotásának első lépcsője. A közös, vagy egyéni munkalehetőségek és munkavállalás biztosításának megteremtése. Egy közös térség fejlesztése, amely a munkamegosztáson, a profit gyarapításán és annak széteszlésán alapul, hozzájárulva a jólét, az esélyegyenlőség és a jobb élet megteremtéséhez.

Az Európai Atomenergia-közösséget (Euratom) létrehozó szerződés, amelyet ugyancsak Rómában, az EGK-Szerződéssel együtt írtak alá. Az Euratomot 1958. január 1-én, az EGK-val egyidőben alapították meg. Célja atomenergiái kutatást és fejlesztést végezni, a nukleáris tüzelőanyagok közös piacát kialakítani, a nukleáris iparágat felügyelni úgy, hogy ez az egészségvédelem és a visszaélések megelőzése jegyében történjék. 1967 óta az Európai Atomenergia Közösség, az ESZAK és az EGK intézményeit összeolvasztották.³⁷

Az Európai Unióról (EU) szóló szerződés, melyet 1992. február 7-én írtak alá Maastrichtban, és 1993. november 1-jén lépett hatályba. Ezt a szerződést említik általában „Maastrichti szerződésként”. Az 1993. november 1-vel hatályba lépett szerződés célja a tagállamokból álló Közösség fokozatos átalakítása Unióvá, amely a tagállamok integrált és cselekvőképes szövetsége lesz.^{38, 39} A szerződés három pillérre állítja a Közösséget :

³⁵ Római szerződés, amelyet 1957. március 25.-én írtak alá, és 1958. január 01-jén lépett hatályba. Célja az Európai Gazdasági Közösség (EGK) és az Európai Atomenergia-közösség (Euratom) létrehozása. Főbb változása a korábbi egyezményhez képest, hogy az európai integráció kiterjesztése az általános gazdasági együttműködésre is megvalósul.

³⁶ Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Atomic Energy Community, Publications Office of the European Union, Belgium, ISBN: 9789282425541, 2010., 1-107. o.

³⁷ A második Római szerződésnek is nevezik, amelynek hatályba lépése megegyezik a fentiekben foglaltakkal, célja pedig az atomenergia békés célú felhasználásában és az atomenergia-ipar fejlesztésében való együttműködésben realizálódott. Mindez az atomenergia területén való kutatások összehangolását, a védelmi szabályok közös megalkotását, a közös piac létrehozását jelentette az atomenergia termelését érintő összes területen – beleértve a tőke és a szakemberek szabad mozgását.

³⁸ Maastrichti szerződés, amely 1992. február 7-én kelt, 1993. november 1-jén lépett hatályba. Célja a gazdasági és monetáris unióra való felkészülés, illetve a politikai unió egyes elemeinek (polgárság, közös kül- és belpolitika) bevezetése. Főbb változtatásai az Európai Unió létrehozása, illetve az együttdöntési eljárás bevezetése, amely nagyobb szerepet biztosít a Parlamentnek a döntéshozatalban voltak. Újfajta együttműködési formák az uniós kormányok között, például a védelem és a bel- és igazságügy területén.

A korábbi Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződésre, amely kibővült a Gazdasági és Monetáris Unió létrehozásával, valamint további közösségi politikákkal (szociálpolitika, szakképzés, kultúra, egészségügy, Transzeurópai Hálózatok, környezetvédelem, stb.). Új integrációs elemként került be az ún. uniós állampolgárság fogalomköre. A deklarált cél a gazdasági közösség fokozatos átalakítása politikai unióvá.

Az Unió jövőbeli közös kül- és biztonságpolitikájára, amely a szerződésben megjelölt célokat szolgáló közösségi akciókra irányul. Ezek a következők: az Európai Unió alapvető érdekeinek és függetlenségének, valamint a közös értékeknek megőrzése, az Unió és a tagállamok biztonságának erősítése, a világ békéjének és biztonságának megőrzése az ENSZ és az EBESZ elveinek megfelelően, a nemzetközi együttműködés fejlesztése, a demokrácia és a jogérvényesítés erősítése és összehangolása az alapvető szabadságjogok és az emberi jogok biztosítása mellett.

A bel- és igazságügyi együttműködésre, amely számos konkrétan megjelölt közös érdekű ügyre és témakörre terjed ki. Ilyenek, például: menekültügyi és bevándorlási politika, vagy a kábítószeres és a terrorizmus elleni harc. A szerződés előírta egy európai rendőri központ (EUROPOL) létesítését, amelynek az adatgyűjtő és szolgáltató funkciók mellett a nemzeti bűnüldözés és biztonságpolitika segítése, nemzetközi kriminológiai vizsgálatok és bűnmegelőzési stratégia kidolgozása is feladata lesz.

A Maastrichti Szerződés lényegében deklarálta az Európai Unió létrejöttét. Hatályba lépésével számos új európai szervezet és intézmény alakult, ill. kapott új nevet, mint pl.: az Európai Gazdasági Közösség elnevezés "Európai Közösség"-re, a Bizottság "Európai Közösségek Bizottságá"-ra változott.

A szerződés megállapítja a Közösség további fejlődésének menetrendjét. A szükséges integrációs lépésekről a most folyó Kormányközi Konferenciának kell döntenie - különösen a közös kül- és biztonságpolitika, a védelmi politika, az igazságügyi és belügyi politikák, valamint az intézményi rend továbbfejlesztése területein.

³⁹ Council of The European Communities – Treaty on European Union, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, ECSC-EEC-EAEC, ISBN: 9282409597, Luxembourg, 1992. év, 1-260. o.

Ennek a három szerződésnek alkotmányjellegű statútuma van, és elsődleges vagy eredeti közösségi jogforrásként jelennek meg, ugyanis közvetlenül az államoktól származnak, és a közösségi szervek által létrehozott és a másodlagos közösségi jogot alkotó összes jogszabályt törvényességi szempontból hozzájuk kell viszonyítani, ezek nem térhetnek el előírásaiktól⁴⁰

Az ESZAK-, az EGK- és az Euratom szerződés hozta létre a három „Európai Közösséget”, vagyis a szén- és acélágazattal, az atomenergiával és a tagállamok gazdaságainak egyéb lényeges szektoraival kapcsolatos közös döntéshozatal rendszerét.

A fenti rendszer irányítására létrehozott közösségi intézményeket 1967-ben egyesítették, így egyetlen bizottság és egyetlen tanács jött létre. Gazdasági szerepe mellett az EGK fokozatosan egyéb feladatokat is felvállalt, köztük szociális, környezetvédelmi és regionális politikai kérdéseket. Mivel többé már nem pusztán gazdasági közösségről volt szó, a negyedik szerződés (Maastricht) az EGK-t egyszerűen „Európai Közösségnek” (EK) nevezte át.

Ahogy közeledett 2002, vagyis az ESZAK Szerződés lejáratára, a szén- és acélágazattal kapcsolatos feladatokat fokozatosan beolvasztották a többi szerződésbe. A tagállamok kormányai Maastrichtban abban is megegyeztek, hogy együttműködnek a kül- és biztonságpolitika, valamint a „bel- és igazságügyek” terén. Azáltal, hogy a Maastrichti Szerződés a már létező „közösségi” rendszert kibővítette ezzel a kormányközi együttműködéssel, egy új, hárompilléres szerkezet jött létre, amely egyben politikai és gazdasági együttműködés is. Ez lett az Európai Unió (EU).

A szerződések szolgáltatnak alapot mindahhoz, amit az EU tesz. Mindig módosították őket, valahányszor új tagállam csatlakozott az Unióhoz. Időről időre azért is módosították a szerződéseket, hogy megreformálják az Európai Unió intézményeit, és újabb feladatkörökkel ruházzák fel őket. Ezt mindig az EU nemzeti kormányainak különleges konferenciája (az ún. kormányközi konferencia) végzi el. A legfontosabb kormányközi konferenciák eredményei az alábbiak lettek:

⁴⁰ Dr. Fábíán Gyula: A Nizza-i szerződés és az Európai Unió alapjogi kartája, Romániai Magyar Jogtudományi Közöny, ISSN: 1583-7335, Bukarest, 2003. év., 2. szám, 17. o.

Az Egységes Európai Okmány (EEO), amelyet 1986 februárjában írtak alá, és 1987. július 1-jén lépett hatályba. Módosította az EGK-Szerződést, és előkészítette az utat az egységes piac befejezéséhez.⁴¹

A második és egyben legjelentősebb mérföldkő a munkavállalás tekintetében, tekintettel arra, hogy a munkavállalás tekintetében egységes keretet próbált teremteni, a hiányosságokat pedig más deklarált szerződések elfogadtatásával és létrehozásával megszüntetni.

Az 1986-92 közé eső időszak szociálpolitikai történéseit az egységes belső piac kialakítására való törekvés határozta meg. A szociális terület iránti, addig soha nem tapasztalt érdeklődést leginkább a “szociális dömpingtől” való félelem motiválta, de kétségkívül szerepet játszott benne a “szociális tér” kialakításának fontosságát hangoztató, talán minden korábbinál agilisabb bizottsági elnök, Jacques Delors személye is.

A Delors-féle Bizottság a szociálpolitikát a gazdasági kohéziót erősítő eszközznek, s ezért a közösségi szociális tér kialakítását a gazdasági és monetáris együttműködéssel azonos jelentőségű feladatnak tekintette. Delors elnöksége alatt vált rendszeressé és a közösség szociálpolitikai kezdeményezéseinek irányát meghatározóvá a munkaadók és a munkavállalók közti szociális párbeszéd. Ugyancsak a Delors-féle Bizottság tevékenységéhez fűződik az Egységes Európai Okmány (Single European Act) elfogadtatása.⁴²

Az okmány új passzusokkal egészítette ki a Római Szerződést, lényegesen módosítva annak tartalmát. E szabály azonban nem terjedt ki a közösségi szociálpolitika területén kulcsfontosságúnak számító területekre: - a személyek szabad mozgását biztosító intézkedésekre, és - a munkavállalók jogairól és érdekeiről szóló rendelkezésekre.^{43, 44}

⁴¹ Az Egységes Európai Okmányt 1986. február 17-én írták alá és 1987. július 01-jén lépett hatályba. Célja volt az uniós intézmények megreformálása a Portugália és Spanyolország csatlakozására való felkészülés céljából, illetve a döntéshozatal felgyorsítása az egységes piac előkészítése keretében. Főbb változások között a minősített többségi szavazás kibővítése a Tanácsban (hogy az egyes tagállamok nehezebben tudják megvétózni a jogszabályjavaslatokat), az együttműködési és a hozzájárulási eljárás létrehozása, a Parlament befolyásának növelése szerepelt.

⁴² Juhász Gábor: az Európai Unió szociális dimenziója – A szociális dimenzió fejlődésének új lendülete a Lisszaboni csúcsértekezletet követően, *The European Journal of Social Security*, ISSN:1388-2627, Utrecht, 3. évfolyam, 1. szám., 5-7. o.

⁴³ Az új, 100/A cikkely rendelkezései tették lehetővé a Tanács számára, hogy a belső piac létrehozásával és működésével kapcsolatos döntéseket minősített többséggel is meghozhassa.

⁴⁴ A szociális jogalkotás pária-státuszát némiképp enyhítették az új, 118/A. cikkely rendelkezései, amelyek felhatalmazták a Tanácsot arra, hogy minősített többséggel hozott irányelvekkel határozza meg a munkavállalók biztonságának és egészségének javításához szükséges minimális követelményeket. További korlátozást jelentett,

Az Egységes Európai Okmány 1987-es hatályba lépését követően Delors ismételten megkísérelte, hogy életet leheljen a közösség szociális joganyagába. Az Európai Szakszervezeti Szövetségnek tett ígéretéhez híven 1988. végén felkérte a Firenzei Európa Egyetemet, hogy készítsék el a Közösség által biztosítandó szociális alapjogok katalógusát, ami később a Közösségi Szociális Karta alapját képezte.

Az 1989-ben tartott Madridi Csúcs záródokumentumában a Közösség vezetői már azt hangoztatták, hogy azonos hangsúlyt kell helyezni az egységes piac szociális és gazdasági vonatkozásaira. Így született meg végül ugyanebben az évben az Európai Közösségek Munkavállalóinak Szociális Kartája, ami egy jogi dokumentumba foglalva tartalmazza az európai munkajogi modell alapjait.⁴⁵

A Karta forrásául az Európa Tanács Szociális Kartájának, az ILO egyezményeinek rendelkezései, valamint a Bíróságnak a Római Szerződés szociálpolitikai fejezetében megjelenített elvekkel kapcsolatos döntései szolgáltak.

Ezzel sajátos helyzet állt elő, hiszen a brit rezerváció hiányában a Szociális Karta nem válhatott az Unió elsődleges jogforrásainak részévé, s ezért a közösségi szervek sem váltak jogosulttá arra, hogy gondoskodjanak a benne foglaltak végrehajtásáról. Formailag tehát az aláírók közötti hagyományos nemzetközi szerződésnek lehetett tekinteni, de – éppen azért, mert eredetileg nem annak szánták – nem rendelkezett a nemzetközi jogban szokásos módon a benne foglalt jogok kikényszerítésének módozatairól. A Kartában foglaltak végrehajtása így kötelező erő híján az aláíró országok és nem a közösségi szervek feladata lett.

A Bizottság 1989-ben mégis elkészítette a Szociális Karta Akcióprogramját, ami a Kartában érintett területeken írja elő a további együttműködés feladatait. Legfontosabbak voltak az

hogy a tagállamoknak az irányelveket csak fokozatosan kellett alkalmazniuk. A 118/B. cikkely a szociális párbeszédet intézményesítette úgy, hogy a Bizottság feladatává tette a munkaadók és a munkavállalók közti európai szintű párbeszéd kifejlését.

⁴⁵ Közösségi Charta a munkavállalók alapvető szociális jogairól - Az Európai Közösség 11 tagállamának állam- és kormányfői az 1989. december 09-én tartott találkozójukon. Mivel a tagállamok közül Nagy-Britannia a Karta számos rendelkezésével nem értett egyet, s nem sikerült kompromisszumra jutni, a Kartát csak 11 tagállam írta alá. Az Egyesült Királyság kormánya elvi okokból ellenezte a Karta elfogadását, mivel az akkori neo-konzervatív és neoliberais eszmék iránt elkötelezett brit kabinet következetesen kitarított munkaerő-piaci deregulációs politikája mellett. A munkavállalók jogainak közösségi szintű deklarációjával szemben támasztott kifogások ideológiavezéreltségét leginkább talán Margaret Thatcher kijelentése érzékelteti, aki a Kartát "a hátsó ajtón belopakodó marxizmusnak" nevezte egy beszédében. A britek ellenezték, hogy egyhangú szavazással lehessen meghozni a Karta alapján előterjesztett jogszabályokat, s ragaszkodtak a 118/A. cikkely szűkített és a szubszidiaritás elvének kiterjesztett értelmezése mellett.

„anya-irányelv”⁴⁶, a munkahelyi környezet kialakítása⁴⁷, a munkaeszközök használata⁴⁸, a védőfelszerelések használata⁴⁹, az anyagmozgatás⁵⁰, a kivetítők és monitorok használata⁵¹ is.

Az Amszterdami Szerződés: 1997. október 2-án írták alá, és 1999. május 1-jén lépett hatályba. A közös szuverenitást a polgárok jogait érintő további területekre terjesztette ki, illetve szorosabbá tette az együttműködést szociális és foglalkoztatási kérdésekben.⁵²

Az Amszterdami Szerződés három részből (15 cikkből), valamint jegyzőkönyvekből és nyilatkozatokból áll. Az első rész tartalmazza (öt cikkben és több mint száz bekezdésben) az EU-szerződések kiegészítéseit és módosításait. A második rész az EU-szerződések szövegének egyszerűsítéséről, valamint a hozzájuk kapcsolódó számos jegyzőkönyv és melléklet egységes rendbe foglalásáról rendelkezik (hat cikkben). A harmadik rész a záró rendelkezéseket tartalmazza, valamint rendelkezik az addigi négy alapszerződés cikkeinek átszámolásáról és egységes szerkezetbe foglalásáról.

Mindezek eredményeként az Amszterdami Szerződés hatálybalépését követően mind az Európai Közösségekről, mind az EU-ról szóló szerződés megújult, nemcsak tartalmilag, hanem szerkezetileg, valamint a cikkek számozását illetően is. Az Amszterdami Szerződés lényegesen megerősítette a bel- és igazságügyi együttműködést is. Öt évet írt elő – 2004-ig – a tagállamoknak, hogy közös bevándorlási és menedékjogi politikát alakítsanak ki, s ezt a területet is közösségi döntéshozatal alá rendelte. 2004-től megnövelt hatáskörrel működik a hágai székhellyel felállított uniós közös rendőrhivatal, az Europol is.⁵³

⁴⁶ A munkahelyi egészség és biztonság védelméről szóló 89/391/EEC elfogadásáról (hatályba lépett 1989. június 12-én)

⁴⁷ A munkahelyi környezet kialakításáról rendelkező 89/654/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. november 30-án)

⁴⁸ A munkaeszközök használatáról rendelkező 89/655/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. június 12-én)

⁴⁹ A védőfelszerelések használatáról rendelkező 89/656/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. november 30-án)

⁵⁰ Az anyagmozgatásról rendelkező 90/269/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. május 29-én)

⁵¹ A kivetítők, monitorok használatáról rendelkező 90/270/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. május 29-én)

⁵² Az Európai Unió egyik alapszerződése, amelyet a 15 tagország képviselői 1997. október 2-án írtak alá a holland fővárosban. A szerződés tervezetét a Torinóban 1996. március 29-én kezdődött kormányközi konferencia dolgozta ki, majd az Európai Tanács 1997. június 17–18-i, szintén Amszterdamban tartott ülése fogadott el. A szerződés a tagállami ratifikációk után 1999. május 1-jén lépett hatályba.

⁵³ Horváth Jenő: Az amszterdami szerződés, Grotius - a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének és Nemzetközi Doktori Iskolájának tudományos ismeretterjesztő folyóirata, ISSN:1749-9747, Budapest, 2010. év, 9. évfolyam, II. szám, 1-2. o.

A Nizzai Szerződés, amelyet 2001. február 26-án írtak alá, hatályba pedig 2003. február 1-jén lépett. Tovább módosította a szerződéseket, áramvonalasítva az EU döntéshozatali rendszerét, hogy az a további bővítések után is hatékonyan működhessen.^{54, 55}

A társadalmi kirekesztődés elleni küzdelmet az Amszterdami Szerződéssel emelték be a közösségi politikák közé, és a tagállamok képviselői a Nizzai Csúcson állapodtak meg arról, hogy a közös fellépésre a nyitott koordináció módszerét fogják használni. A társadalmi befogadási politika sajátos vonása, hogy a nyílt koordináció módszerének alkalmazását nem az alapszerződés írja elő, hanem az a tagállamok erre irányuló meg-állapodásának eredménye.⁵⁶

A Nizzai Szerződés a közös kereskedelempolitika hatályát generális jelleggel kiterjesztette a szolgáltatások kereskedelméről szóló nemzetközi egyezmények tárgyalására és megkötésére. A megreformált alapszerződési cikk szövegezése alapján azonban szűkebb terjedelmű, mint a korábbi amszterdami módosításban rejlő kiterjesztési lehetőség, a nizzai szabály ugyanis kizárólag csak a szolgáltatások kereskedelmi aspektusaira vonatkozott. Emellett a tanácsi egyhangú döntések kibővítésével a tagállamoknak egyes területeken vétőjogot biztosítottak.

Ezen túlmenően a hatáskör kizárólagos jellege a szolgáltatások nemzetközi kereskedelme vonatkozásában megtört, ugyanis az alapszerződés a kulturális és audiovizuális szolgáltatások, az oktatási szolgáltatások, valamint a szociális és humán-egészségügyi szolgáltatások kereskedelmére vonatkozó megállapodásokat eleve a Közösség és a tagállamok megosztott hatáskörébe sorolta, következésképpen ezen a területen továbbra is csak vegyes szerződés megkötésére volt lehetőség.

A harmonizációt tiltó szabály alapján pedig az egyezmény megkötése eleve kizárt volt, ha az olyan rendelkezéseket tartalmazott, amelyek túlterjeszkedtek volna a Közösség belső

⁵⁴ Treaty of nice Amending the treaty on European Union, The Treaties Establishing the European Communities and Certain Related Acts, Official Journal of the European Communities, ISSN:0378-6986, Brussel, 2001. év, 44. szám., 1-87. o.

⁵⁵ Nizzai szerződés, amelyet 2001. február 26-án írtak alá, 2003. február 01-jén lépett hatályba, célja egy olyan intézményi reform, amelynek révén az EU 25 tagállammal is hatékonyan működhethet volt. Főbb változásai a Bizottság összetételének módosítására vonatkozó módszerek meghatározása, illetve a tanácsi szavazási rendszer átalakítása.

⁵⁶ Juhász Gábor – Taller Ágnes: A társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem az EU új tagállamaiban, Esély, ISSN:0865-0810, Budapest, 2005. év, 6. szám, 23. o.

hatáskörén, különösen ha a tagállamok törvényeinek vagy rendeleteinek harmonizációját eredményezték volna olyan területeken, ahol az alapszerződés kizárta a harmonizációt.⁵⁷

A Lisszaboni Szerződés, amelyről 2007-ben egyezség született, ám addig nem lép hatályba, amíg az összes tagállam nem ratifikálja. Demokratikusabbá és átláthatóbbá teszi az EU-t, egyszerűsített munkamódszereket és szavazási szabályokat vezet be, egy charta révén biztosítja alapvető jogainkat, és lehetővé teszi, hogy globális kérdésekben az EU egyetlen hangon szólaljon meg.^{58, 59, 60}

A Lisszaboni Szerződés megszüntette a hárompilléres szerkezetet és célként kezeli egy közös bevándorlási politika kialakítását, amely képes a migrációs hullámok hatékony kezelésére, a legális bevándorlókkal szembeni méltányos bánásmódra, az illegális bevándorlás és emberkereskedelem megelőzésére és ezek elleni megerősített küzdelemre. Itt fogalmazódnak meg először e politikák céljai. A közös bevándorlás politika célja: „a migrációs hullámok hatékony kezelése azok minden szakaszában, méltányos bánásmód biztosítása a harmadik országok azon állampolgárai számára, akik jogszerűen tartózkodnak valamely tagállamban, valamint az illegális bevándorlás és az emberkereskedelem megelőzése és az ezek elleni megerősített küzdelem. Továbbra is a tagállamok dönthetnek arról, hogy mely harmadik országokból hány munkavállalót fogadnak be.⁶¹

Tekintettel arra, hogy Magyarország 2004. május 01-jén az Európai Unió teljes jogú tagjává vált, így az uniós joganyagot részint a jogharmonizációs folyamatok eredményeképpen beemelte. A külföldön végzett munkavállalás tekintetében szintén az európai uniós joganyag az irányadó, így Magyarország kötelezettséget vállalt a vonatkozásban, hogy azokat érvényesíti és érvényesítteti.

57 Horváthy Balázs: Közös kereskedelempolitika és nemzetközi szolgáltatások, Miskolci Jogi Szemle, ISSN: 1788-0386, 2012. év, I. évfolyam, 05. szám, 23-26. o.

58 Dr. Törő Csaba: Az Európai Unió intézményei, működése és néhány kiemelt szakpolitikája, Károli Gáspár Református Egyetem - Európai Jogi és Nemzetközi Jogi Tanszék, Tansegédlet, Budapest, 2009. év, 15-18. o.

59 Treaty Establishing a Constitution for Europe, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, ECSC-EEC-EAEC, ISBN: 9282431002, Luxembourg, 1995. év, 1-482. o.

60 Lisszaboni szerződés, amelyet 2007. december 13-án írtak alá, 2009. december 01-jén lépett hatályba. Célja az EU demokratikusabbá és hatékonyabbá tétele, valamint annak biztosítása, hogy képes legyen jobban, egységes fellépés keretében kezelni a globális problémákat, például az éghajlatváltozást. Főbb változásai voltak az Európai Parlament hatáskörének kibővítése, a tanácsi szavazási eljárások módosítása, polgári kezdeményezés, az Európai Tanács állandó elnöke, új külügyi főképviseelő, új uniós diplomáciai szolgálat. Meghatározta, hogy mely hatáskörök kihez tartoznak.

61 Erdei Nikolett – Tuka Ágnes: Az Európai Unió migrációs politikája napjainkban, In: Tarrósy I, Glied V, Keserű Dávid (szerk.) Új népvándorlás: Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Pécs: Publikon Kiadó, 2011. pp. 243-257.

1.3. A globalizáció biztonsági kockázatai – különös tekintettel a migrációra

A felgyorsult, globális és rohanó világban az elmúlt évszázadban -, különösen az elmúlt másfél évtizedben – jelentős változások történtek a nemzetközi politika színterén, annak rendszerében. Ezek a változások egyrészt hatással voltak a világgazdaságra, - ebből adódóan az országok gazdasági stratégiájának megalkotására -, másrészt pedig az ezzel szoros összefüggésben álló állami érdekérvényesítés stratégiájának kidolgozására.

Számos változás jött létre, így többek között: a globalizáció folyamata felgyorsult, annak mozgatórugója a technológiai korszerűsödött, regionális blokkok képződtek, szélesedtek ki – a Szovjetunió és az általa „vezetett” országok szétestek, ezen országok nyugat felé nyitottak -, a regionális integráció tendenciája felerősödött. Átalakíthatóvá vált a transznacionális társaságok tevékenysége, elindult a liberalizációs hullám, amely felváltotta a monetarista és neoliberais nézeteket, teret nyitva a „megújult” gazdasági, ipari országok előretörésének, illetőleg az elmaradott országok felzárkózásának, marginalizálódásának.^{62, 63}

⁶² A monetáris politika alapjait Friedman 1967. december 29-én Washingtonban az Amerikai Közgazdasági Társaság éves közgyűlésén tartott – korszakalkotó, a monetáris politikában áttörést jelentő – gazdasági előadása alapján ismerte meg a világ. Az alapkérdésre (számít-e a pénz?) adható válasz változásait, az inga lengését mutatatta be a likviditási csapdától és a keynesi interpretációtól kiindulva (a pénz nem számít!), egészen a Philips-görbéig. Ebből kezdetben az aktív monetáris politika követelményét vezették le, majd ezt korrigálva, figyelembe vették az adaptív várakozásokat is, és rövid és hosszú távon meg különböztették a Philips-görbét. Hosszú távon a potenciális kibocsátás korlátot jelent a gazdasági növekedés számára, azaz a munkanélküliség természetes rátájánál nagyobb ütemben nem lehet élnétkíteni a gazdaságot (csak az inflációt növelnénk). A szerző a konferencia címében feltett kérdésre: számít is a pénz, meg nem is! Úgy véli, Friedman üzenete napjainkban az, hogy a pénzügyi közvetítő rendszer számít – ha az leáll, annak komoly reálgazdasági következményei vannak. A pénzmennyiségre alapozott monetáris politika meghaladottá vált, az inflációs célkövetés az egyetlen járható út, az alacsony infláció a hosszú távú stabilitás előfeltétele, de a megvalósítás során a monetáris politika és a jegybank hitelessége kulcsfontosságú a siker eléréséhez. Albánia jó példáját említve, a recept egyszerű: az ortodox tankönyvekben leírtakat kell követni. Lásd: Krugman, P. [2007]: Ki volt Milton Friedman? Buksz, 19. évf. 1. sz. 81–88. o. (Eredeti megjelenés: The New York Review of Books, Vol. 54. No. 2.) valamint Tudományos tájékoztató - Közgazdasági Szemle, LIX. évf., 2012. december (1356–1361. o.), Milton Friedman és a monetarizmus évszázada: Csak a pénz számít? Konferencia és virtuális kiállítás, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2012. november 20, HU-ISSN 0023-4346

⁶³ A hatvanas évek végén, és különösen a hetvenes években, a korábbi, az állami szerepvállalással és Keynes nevével jellemezhető hegemon közgazdasági irányzat válságba került. Bekövetkezett az, ami a postkeynesi elméletek alapján addig elképzelhetetlen volt: a profitok elapadása és a gazdasági stagnálás (sőt visszaesés) az inflációval párosult („stagfláció”), a munkanélküliség és az infláció egyszerre emelkedett. Kitért az energiaválság, a világgazdaság 1973-74-ben a II. világháború utáni legmélyebb recesszióba került. Mindennek hátterében pedig a technikai fejlődés és a piaci verseny következtében egyre erősebb tőkekoncentráció, a transznacionális vállalatok térnyerése követelte meg a tőke, az áruk, a szolgáltatások útjába álló nemzeti korlátok oldását, a piacnyitást, a privatizációt, a dereguláció politikájának világméretű érvényesítését. Lásd: Farkas Péter (2009) A „fejlesztés-gazdaságtan” előretörése. In: Magyarország globális környezete 2020-ig. Háttér tanulmányok a magyar külstratégiához, Szerk.: Farkas Péter és Fóti Gábor. MTA Világgazdasági Kutatóintézet és CEU Center for EU Enlargement Studies (236-250.o.)

A világgazdaság gravitációs centruma eltolódott, megnyitva és szélesítve ezzel a nemzetközi fejlődés szakadékát, amelynek talaján létrejöttek és felerősödtek a - biztonsági kockázatot jelentő - társadalomra kisebb és nagyobb fokban egyaránt veszélyes szabálysértések, illetőleg bűncselekmények. A globális világ létrejöttének két alapvető folyamata és központi eleme - előző bekezdésben taglalt indokok, így különösen a technológiai forradalom, valamint a transznacionális társaságok tevékenysége - garantálta egyrészt az új lehetőségek és profitáló feltételek megjelenését, másrészt sajnálatos módon garantálta az államok számára az új kihívások kezelését, valamint az abból adódó veszélyek elhárítását is. Ezek a hatások az államok nemzeti önállóságát – szuverenitását -, függetlenségét és nemzeti kultúráját, érdekeiket, értékeiket közvetetten vagy közvetlenül veszélyeztetik.

A középpontban leginkább a szociális jólét, a biztonság és a globalizációhoz rendelt kedvezőtlen következmények állnak. Terjed a munkanélküliség, a szegényebb országokat, rétegeket kirekesztik a gazdasági és technológiai fejlődés eredményeiből, amely a nemzetközi és országokon belüli egyenlőtlenségek növekedéséhez és a fokozódó elszegényesedéshez vezet. Ebből adódóan az egyes országok önállóan kidolgozott szociálpolitikára való törekvése markánsan csökken, így a jóléti intézmények elsorvadnak, elvesznek, az állami intézményesült stratégiák, programok háttérbe szorulnak.

A felgyorsult világ, valamint a hidegháború eredményeként a nemzetközi biztonság fogalma is átértékelődött. A hagyományosnak tekinthető politikai és az abból eredő védelmi tényezők mellett, különös figyelmet kell fordítani a környezeti, a társadalmi – szociális – és gazdasági változásokra is.

Ha ezeket is figyelembe vesszük, akkor a biztonságot fenyegető kockázatok köre is bővülhet. A táblán új játékosok jelenhetnek meg, akik ezeket a kockázatokot fenyegetésekre, a fenyegetéseket pedig károkozásra válthatják. Számolnunk kell a nemzetközi szervezetek, a multinacionális vállalatok, a nem kormányzati szervek, valamint a szervezett bűnözői és terrorista csoportok tevékenységével is.

Az új típusú kockázatok, fenyegetések és kihívások változatosak, előre nem jelezhetőek, minőségi és mennyiségi kárt okozhatnak, emellett konspiráltan működnek, így az ellenük való fellépés is körülményesebb, nehezebben kivitelezhető. Továbbá a meglévő kockázati

tényezőktől nem elkülönülten, hanem azt erősítve jelentkeznek, mintegy szervezett szimbiózist alkotva.

Tekintettel a felsorolt „szervek, szervezetek, csoportosulások” tevékenységére, a nemzetközi viszonyok - a globalizációnak köszönhetően - valamennyi területen mélyrehatóan, gyökeresen megváltoztak. A technológia, a kereskedelem, a közlekedés, az infrastruktúra, a gazdasági versenyek, a közegészségügy mind-mind olyan változáson esett keresztül, amely megfelelő táptalajt nyújtott az új biztonsági kihívások és kockázatok megjelenéséhez. Mivel ezek a fenyegetések az országhatárokon átnyúlnak, így nem csak hazai, hanem nemzetközi viszonylatban is befolyásolhatják az érintett államok környezetét és biztonságát.

Dr. Szabó Ferenc ezeket a kihívásokat hét csoportra osztotta: terrorizmus, tömegpusztító fegyverek elterjedése, instabil régiók, illegális migráció, gazdasági instabilitás, információs társadalom kihívásai, egészségügyi veszélyforrások.⁶⁴ Az első két csoport szoros összefüggésben áll egymással, a terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek elterjedése szinte azonos kategóriaként értelmezhető, annak szétagolása ilyen szempontból irreleváns.⁶⁵ A csoportosítás alapján számomra hiányzott a szervezett bűnözés és az ahhoz kapcsolódó bűncselekmények, mint önálló kategória megalkotása. Tekintettel arra, hogy dolgozatom részét e csoport alkotja, így e kategóriával bővebben foglalkozom.

A terrortámadások az elmúlt években nagy port kavartak. A World Trade Center iránti támadás csak a kezdet volt. New York, Madrid, London és más városok ellen intézett támadások egyértelműen megmutatták, hogy a nemzetközi szintéren végbemenő terrorizmus – köszönhetően annak műveleti, logisztikai, pénzügyi fejlettségének – stratégiai fenyegetéssé vált az unió és az euro-atlanti térség biztonságára.⁶⁶ A terrorizmus alapvető céljai közé tartozik a demokratikus társadalmi és politikai intézmények befolyásolása, illetőleg az adott

⁶⁴ Dr. Szabó Ferenc: A nemzetközi biztonságpolitika aktuális kihívásai, a globális veszélyforrások elleni fellépés módszerei, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, V. különszám, 6. o.

⁶⁵ „...Reális a veszélye annak, hogy a terrorcsoportok korszerű tömegpusztító fegyverekhez, azaz atom-, vegyi- és biológiai fegyverekhez juthatnak, és ezeket fel is használják...” Lásd: Dr. Simon Ákos: A vegyi fegyverek alkalmazásának lehetőségei a terroristák által, Biztonságpolitikai Szemle, ISSN: 1789-5286, Budapest, 2004. év, II. szám, 199. o.

⁶⁶ „...A légitözlekedésben az Egyesült Államok ellen 2001. szeptember 11-én bekövetkezett összehangolt terrortámadást a terrorizmus történetében abból a szempontból is mérföldkönek lehet tekinteni, hogy a terroristák jogellenesen a hatalmukba kerített repülőgépeket „rakétaként” alkalmazták a World Trade Center tornyai és a Pentagon nyugati szárnya ellen...” Lásd: Dr. habil. Horváth Attila: A polgári repülőgépek elleni terrortámadások tapasztalatai, Repüléstudományi Közlemények, ISSN 1417-0604, Budapest, 2008. év., I. különszám, 1. o.

hatalmi pozícióban levő kormányba vetett bizalom megingatása. A terrorizmus romboló hatást gyakorol a nemzetközi viszonyokra, a terrorcselekmények megszervezését és támogatását szolgáló tevékenységek pedig tönkreteszik az államok és a nemzetközi rendszer működését.⁶⁷ A terrorizmus szoros összefüggésben áll a migrációval, így az hozzájárulhat egy - politikai, gazdasági, kereskedelmi, egészségügyi - válság kialakításához.⁶⁸

A tömegpusztító fegyverek elterjedése és használata szoros összefüggésben áll a terrorcselekmények végrehajtásával. A radiológiai és nukleáris fegyvereken túl, a vegyi- és biológiai fegyvereket is e csoportba soroljuk. Tekintettel arra, hogy az előállításukhoz szükséges technológiai ismeretek és eszközök, személyek is e csoport részét képezik, így ezek együttesen képezik a fenyegetettséget. A tömegpusztító fegyverek előállítása a tekintetben jelent veszélyt, - mindamelllett, hogy emberi élet kioltására alkalmas - hogy az azzal rendelkező megváltoztathatja egy térség regionális szerepét és befolyását. A tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközeik elterjedése elsősorban a feszültségcökben jelent fokozott veszélyt, de a rakéatechnológia elterjedése közvetve Európa és az euro-atlanti térség biztonságát is veszélyezteti.⁶⁹

A régiók között a globalizáció keletkeztette előnyök és hátrányok nem mindig egyenlő mennyiségben és minőségben oszlanak el, ami feszültséget eredményez. Ez növeli a fejlettség-, életszínvonalbeli különbségeket és súlyosítja azok helyzetét, akik e hasznokból kevésbé részesülnek. Az így kialakult helyzet a fejletlen régiókban élők elszegényedéséhez, az emberi jogok korlátozásához, a szélsőséges ideológiák megjelenéséhez, a korrupció térnyeréséhez, az etnikai és vallási ellentétek megjelenéséhez, a belső konfliktusok kiéleződéséhez, a demokratikus állami apparátus megszűnéséhez, és ezzel együtt a belső és külső fegyveres konfliktusok kialakulásához vezethet. Az egyik olyan indok, amely a

⁶⁷ „...Lényegében ez a helyzet jellemezte a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemre való felkészülést 2001. szeptember 11-ig, a New Yorki és a Washingtoni, hatalmas áldozatokat követelő, al-Kaida terrortámadásig. A moszkvai színházban és a metróban, Csecsenföldön, Oszétiában, Beszlán városában, a madridi pályaudvaron, Londonban, Egyiptomban, Szaúd-Arábiában, a Fülöp-szigeteken, Afganisztánban, Törökországban, Izraelben, Indiában és Indonéziában, valamint Afrika és Latin-Amerika számos országában. A 2001. szeptember 11-e után elkövetett, egyre nagyobb számú és egyre több áldozatot követelő terrortámadások világossá tették a haladó emberiség előtt az új típusú terrorizmus fokozódó veszélyét és az ellene történő határozott fellépés fontosságát, szükségességét...” Lásd: Dr. Resperger István ezredes – Türi Viktória: A terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés pszichológiai aspektusai, Hadtudomány, ISSN:1215-4121, Budapest, 2010. év, 4. szám, 67-77. o.

⁶⁸ „...A nemzetközi migráció biztonsági kockázatai között a nemzetbiztonsági és közbiztonsági vonatkozásúak fontosak...” Lásd: Németh József r. alezredes: A Rendőrség feladatai az illegális migráció és a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés terén, különös tekintettel a Balkán közbiztonságára, doktori PhD értekezés, Budapest, 2010. év, 10-15. o.

⁶⁹ Dr. Szabó Ferenc: A nemzetközi biztonságpolitika aktuális kihívásai, a globális veszélyforrások elleni fellépés módszerei, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, V. különszám, 7. o.

migráció jelenségéhez hozzájárulhat, és motívumnak tekinthető. Ezek a térségek táptalajt biztosítanak a szervezett bűnözői körök tevékenységének megalapozásához, az ember-, fegyver-, kábítószer-kereskedelem elterjedéséhez. Nevezettek ezeket az indokokat kihasználva a jobb élet reményében a kiszolgáltatott emberek csoportját bűncselekmények elkövetésére ráveszik, kényszerítik. Az indok szoros összefüggésben áll a prostitúció célú emberkereskedelem megjelenésével.

A szegény régiók – területi adottságaiból következően – nem lehetnek a világméretűvé vált gazdasági együttműködés élharcosai. Az unió megalkotásának – a fentiek szerint ismertetett jogszabályok alapján – egyik célja volt, hogy a gazdasági együttműködések és előnyök kölcsönös kihasználása révén dinamikus pályára állítsa a gazdasági növekedést. Ez kihatással van a nemzetek saját gazdaságpolitikájára, tekintettel arra, hogy azok kijelölhetik a gazdaság fejlődésének fő tendenciáit, irányait, felgyorsíthatják a gazdasági vállalkozások, termelési tényezők szabad áramlásán alapuló, nemzetközi egyezmények megkötését. Azonban ez a szegény régiókban helyet foglaló államok tekintetében nem valósulhat meg, így az ott élők igyekeznek majd onnan szabadulni és lefölni a hasznukat a gazdasági együttműködésből. Amennyiben ez sikertelen, úgy elterjedhet a feketemunka, a feketegazdaság, amely a kölcsönös függőség növekedésével a gazdasági rendszerben súlyos károkat idézhet elő, befolyásolhatja egy adott állam gazdasági együttműködésben betöltött szerepét.

A XXI. század technikai vívmányainak köszönhetően az információs forradalom potenciális veszélyforrásként jelentkezett. A számítógépes hálózatok és rendszerek sebezhetősége, túlterhelése, az információlopás, a vírusterjesztés és a dezinformáció kockázati tényezőt jelent egy ország számára. Számtalan lehetősége mellett, számtalan veszélyt is hordoz magában. Az információs forradalom vívmányainak mind szélesebb körű megismertetése, az oktatás színvonalának emelése kulcsfontosságú érdek, ami közvetve pozitív hatással van a gazdaságra, a társadalom életére és az ország érdekérvényesítő képességére.⁷⁰

A biztonsági kockázatok egyik legnagyobb csoportját az egészségügyi veszélyforrások jelentik. Ezek közvetve hatással vannak a lakosság egészségügyi állapotára, hozzájárulhatnak a veszélyes járványok és fertőzések kialakulásához és terjedéséhez. Témám szempontjából fontos a nemi betegségek terjedése, avagy annak megelőzése.

⁷⁰ Dr. Szabó Ferenc: A nemzetközi biztonságpolitika aktuális kihívásai, a globális veszélyforrások elleni fellépés módszerei, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, V. különszám, 8. o.

A biztonsági kockázatok egyik legnagyobb csoportját a migrációs – ezen belül is az illegális migrációs – háló jelenti. A felgyorsult, globalizált világnak köszönhetően hazai és nemzetközi viszonylatban egyre nagyobb számban jelennek meg a migránsok – függetlenül attól, hogy legális, illegális, reguláris és irreguláris migrációról beszélünk -, az ezzel kapcsolatos folyamat egyre nagyobb méreteket ölt.⁷¹ Egy olyan társadalmi kérdéssel, problémával – annak kezelésére hozott alternatív megoldások helyességével – állunk szemben, amely jelentős mértékben foglalkoztatja az európai közvéleményt, amelynek szabályozásával kapcsolatban esetenként kételyek, aggodalmak merülhetnek fel.

Tekintettel arra, hogy a migráció kérdése komoly figyelmet kap a politikai, a gazdasági és a kulturális életben egyaránt, ezért, mint olvashatjuk, a tudományos szféra is egyre érdeklődőbb a téma iránt. Sorra születnek a publikációk, a szakirodalmak, a disszertációk, az elemzések, stb.

A fentiekre figyelemmel nagyon fontos, hogy megismerjük a bevándorlás kutatásának főbb kérdéseit, és az ahhoz kapcsolódó intézkedések, feladatok összességét, így például:

- Mit tehet az állam a nemzetközi migráció tendenciái vonatkozásában?
- Milyen értékeket és érdekeket kell szem előtt tartania?
- Hazánk mennyire tudja ezeket a folyamatokat megállítani, lassítani vagy visszafordítani?
- Milyen veszélyeket rejt önmagában a bevándorlás?

Ahhoz, hogy ezekre a kérdésekre válaszokat kaphassunk, és, hogy valamilyen jelenség létrejöttét megmagyarázhassuk, mélyre kell ásunk, egészen a kialakulástól számított objektív és szubjektív okokra visszavezethetően.

⁷¹Hazánkban három évet vizsgálva a hivatalos UNHCR statisztikái alapján ez csökkenő tendenciát mutatott. 2009-ben 4672 darab, 2010-ben 2104, 2011-ben pedig mindösszesen 1693 darab migrációval érintett személy regisztrálása történt meg. Nevezettek Afganisztánból, Szíriából, Pakisztánból, Koszovóból és Szomáliából érkeztek Hazánkba. 2009-ben 166 személy visszautasításra, 217 oltalom alá helyezésre, míg 270 elkülönítésre került. 2010-ben 217 személy visszautasításra, 173 oltalom alá helyezésre, míg 109 elkülönítésre került. 2011-ben pedig 270 személy visszautasításra, 150 oltalom alá helyezésre, míg 61 elkülönítésre került. Azonban a világ más országaiban, így például Romániában -, mint környező határország – a migráció ugyan ezen éveken növekedést mutat. 2010 és 2011. éveket összehasonlítva 887 darabról 2064 darabra emelkedett a migránsok száma. Lásd: UNCHR: Asylum Trends 2009-2011, Provisional statistical figures for Central Europe - Bulgaria, Czech Republic, Hungary, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia -, United Nations High Commissioner for Refugees, Regional Representation for Central Europe, Budapest, 2012, 1-2. old.

Számos szakirodalom felhasználásával adatokat gyűjtöttem, illetőleg kikerestem azon indokokat, amelyek – általánosan elfogadott okokként - keletkeztethették a migrációt. A felhasznált szakirodalmak egyenként hivatkoznak a rossz megélhetési körülményekre, az embertelen bánásmódra, a munkanélküliségre, a szociális szegénységre, az oktatás színvonalára, az elmaradott egészségügyre és így tovább. Nagy segítség volt számomra Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina disszertációs munkája, aki ezen okokat csoportokba sorolta.

Az első csoportban az adott társadalom biztonsági, gazdasági, szociális és környezeti változásából eredő tényezők, a második csoportban a globalizációhoz, transznacionalizmushoz és az észak-déli, kelet-nyugati kapcsolatokhoz kötődő tényezők, míg a harmadik csoportban a politikai rendszeren belüli tényezők szerepeltek.⁷²

A fenti csoportok felhasználásával rendszerezni tudtam azokat az okokat, amelyek a migráció kiváltására alkalmasak. Véleményem szerint a migrációt kiváltó tényezők között leggyakrabban a természeti, gazdasági, társadalmi, és politikai indokok szerepelnek. Ezek egytől-egyig olyan indokok, amelyek tekintetében a Földön létrejött országok, térségek, társadalmi csoportok között jelentős eltérések fedezhetők fel.

Tekintettel arra, hogy ez a jelentős eltérés a körülményekben is megmutatkozik, így logikailag is következik, hogy a fejletlenebb országokban élők migrációra való készletettsége és vándorlása intenzívebb és magasabb, mint a fejlett országban élőké. Itt megemlíthetjük az infrastrukturális helyzetet, az anyagi különbségeket, az életkori, a nembeli sajátosságokat, illetőleg a helyváltoztatásra képzett, magasan kvalifikált munkavállalókat is. Ez persze nem jelenti azt, hogy minden migráns országában kialakult gazdasági elszegényedés, munkanélküliség és gazdasági fejletlenség miatt kényszerül elhagyni az országát, de jellemzően a migráció a fejlett térségekbe irányul. Számos más indok miatt is elhagyhatják születési államukat – polgárháború, politikai indok, stb. -. Magyarország is tranzitállam, csupán egy állomás a fejlettebb országok előtt, amely áthaladás célpontjává vált.^{73, 74, 75}

⁷² Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina : A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei, Doktori PhD értekezés, 2010. év, Budapest, 18.old.

⁷³Dalnoki Zsolt: A nemzetközi illegális migráció katasztrófavédelmi/polgári védelmi aspektusai, Pécsi Tudományos Közlemények, Tanulmányok a rendvédelem fejlesztése című tudományos konferenciáról, XII. kötet, 201. év, 349. old.

„1991-ben kirobbant délszláv háború, melynek következményeként hazánkat jelentős menekülthullám érte, Szigetváron is több menekülttábor létesült. 2011 elején pedig az észak-afrikai forradalmak, a politikai elnyomás, a gazdasági kilátástalanság kapcsán egy eddig nem tapasztalt menekülthullám zúdul Európára.”

A fentieken túlmenően az első csoportba a természeti tényezők is beletartoznak. A kedvező természeti adottságokkal – mivel fellendül az ipar és a kereskedelem, a gazdaság – rendelkező országok komoly vonzerőt jelentenek a népesség számára a kevésbé jó adottságokkal rendelkező földrészek felőli lakosság részéről. Ez a megállapítás fordítva is igaz, hiszen a kedvezőtlen természeti körülmények magas létszámú elvándorlást indíthatnak el a valamilyen szempontból jobb feltételekkel rendelkező területek irányába. Egy természeti környezeti változás nagymértékben változtathatja meg az adott terület természeti vagy antropogén forrásait: egy természeti katasztrófa, vulkánkitörés, földrengés, árvíz, belvíz, szélvihar emberek százazreit kényszerítheti arra, hogy lakhelyét elhagyja, akár tartósan, akár ideiglenes jelleggel.

Antropogén okok közül megemlíthető, ha mezőgazdasági indokok készítetik az embereket a letelepedési helyük megváltoztatására. Ilyen például, ha túllegetetés következtében a talaj fokozatosan kimerül, elsivatagosodik, így az ott levő természeti és ásványi kincsek, az életben maradás feltételei – vízhiány – kimerülnek. A geológiai adottságok önmagukban lehetnek ilyen tényezők: az energiahordozók, ásványkincsek, természeti erőforrások, amelyek kiaknázása, kiszipolyozása nagyarányú migrációt indíthat el.

Generális indokként jelentkezik, hogy a gazdaságilag elmaradott térségek ontják magukból a migránsokat, azaz népesség kibocsátóként működnek közre, a jobb megélhetés, a több munkalehetőség reményében mindig a gazdaságilag profitáló területekre vándorolnak. A motiváció természetesen fordított irányban is fennáll, a gazdaságilag fejlett vagy dinamikusan fejlődő térségek jelentős népességet vonzanak. Ellenben párhuzam vonható a természeti és a

⁷⁴ „Magyarország viszonylatában az emberkereskedelem elleni kezdeményezés, mint ahogy a korábban hivatkozott stratégia is kiemeli, a szexuális kizsákmányolásra helyezi a hangsúlyt, de egyéb formáival is foglalkozik, mint például a kényszermunkával és a szervek eltávolításával. Magyarország elsősorban tranzitország. A legtöbb áldozatot Romániából és Ukrajnából szállítják Magyarországra, majd a célországok a Nyugat-európai államok lesznek. A magyar származású áldozatokat viszont Ausztriába, Hollandiába, Svájcba, Németországba szállítják. Ezek alátámasztására kutatást végeztem az integrált ügyviteli- és ügykezelő, valamint a Netzsaru rendszerekben és megállapítottam, hogy 2012. évben összességében, országos szinten az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények vonatkozásában – fontos megjegyezni, hogy regisztrált bűncselekmény - az Országos Rendőr-főkapitányság 3 esetben, a Bács-Kiskun megyei Rendőr-főkapitányság 1 esetben, a Pécsi rendőrkapitányság 1 esetben, a Szentendrei Rendőrkapitányság szintén 1 esetben rendelt el nyomozást, amely nyomozások vonatkozásában a kiinduló ország Magyarország, Románia, és Ukrajna volt, a célország pedig Nyugat-Európa, valamint Svájc, Ausztria.” Lásd: Kovács István r. főhadnagy: Az emberkereskedelemhez kapcsolódó áldozati jogok érvényesülése és csorbulása Hazánkban. Műszaki Katonai Közlöny, XXIV. évfolyam, 2014.év, 1. szám, Budapest, 217. old.

⁷⁵ „A Magyarország schengeni csatlakozását követően megélnékül az országon keresztül haladó legális és illegális migráció. Magyarország a nemzetközi migrációs rendszerben továbbra is tranzitország szerepét tölti be, mindeközben jelentős azoknak a külföldieknek a száma, akik az országba munkavállalási, tanulmányi, illetve egyéb célból érkeznek.” Lásd: <http://ah.gov.hu/html/idegenrendeszet.html>

gazdasági okok között, tekintettel arra, hogy, amennyiben egy adott területen egy ipari katasztrófa történik, úgy emberek százezrei kényszerülhetnek a lakóhelyük elhagyására.

A második nagy csoportot alkotó okok az észak-déli és kelet-nyugati kapcsolatokhoz köthetőek. Itt öt alcsoportot különböztethetünk meg: az első csoportot azok a fogadó nyugat-európai országok alkotják, melyek korábban gyarmatokkal rendelkeztek, s egyúttal a második világháború utáni első gazdasági vonzatú bevándorlási hullámba is becsatlakoztak (ide tartozik Franciaország és a Benelux államok). Valamennyi országban megtalálhatóak a történelmi és gazdasági kapcsolatok manifesztációi a bevándorló közösségekben: lásd az észak-afrikaiak és a törökök párhuzamos letelepedését. Emellett a szomszédos országok közötti migráció és áttelepedés is szembeötlő méreteket ölt.

A második csoportba került Németország, Svájc és Ausztria, melyek a gazdasági bevándorló törököknek és dél-európaiaknak (portugál, olasz, görög, spanyol), valamint a délszláv válság idején menekült volt jugoszláv állampolgároknak adtak otthont. A harmadik csoporthoz tartoznak a skandináv államok, melyek esetében a gazdasági bevándorlásalapján letelepedő törökök és a délszláv válság következtében érkező bosnyákok mellett megtalálhatók egyéb, Európa közvetlen szomszédságán kívülről beáramló csoportok is. Az irakiak, szomáliaiak, afgánok valamennyien menekültként érkeztek Észak-Európába, őket leginkább már a hagyományos befogadó országok telítettsége és a magas szociális háló vonzotta. Finnország kapcsán említendő Oroszország közelsége, de nagyszámú orosz kisebbség él Norvégiában is, ám e közösség jelentős része csecsen származású.

A negyedik csoport egyedüli tagja az Egyesült Királyság, ahova továbbra is a volt brit birodalom egykori területeiről érkezik a legtöbb bevándorló, bár a keleti nyitás, elsősorban a lengyelek esetében már érezteti hatását. Az ötödik csoportot az új bevándorló országok alkotják: Írország, Spanyolország, Portugália, Olaszország és Görögország. Írországgal ellentétben, a dél-európai államokra a visszavándorlás ma már nem kifejezetten jellemző, ezen országok napjainkban sokkal inkább az afrikai és ázsiai menekültútvonalak, valamint a kelet-európai gazdasági bevándorló hullámok célpontjai.⁷⁶

⁷⁶ Koller Inez: Migrációs trendek Európában, Publikon Kiadó, ISSN: 1788 6422, Pécs, 2014. 7. évfolyam 1. szám, 21-33. o.

A második csoportba a keleti-nyugati kapcsolatok tartoznak: a közép-kelet-európai országok (Csehország, Szlovákia, Magyarország és Szlovénia) kapcsán egyelőre alacsony az egymás közötti migrációs ráta, azonban a már most is megmutatkozó új trendek az eddigi tranzit országokat, Olaszországhoz, Spanyolorzághoz és Portugáliához hasonlóan bevándorlási célpontokká tehetik. Erre irányuló intézkedések megjelentek már Csehországban, ahol a 2004-es csatlakozás óta egyre erőteljesebb szakemberhiány tapasztalható azokon a területeken, melyekkorábban a régi tagországokban számítottak hiányszakmáknak: orvos, jól képzett egészségügyi személyzet, IT-szakember, menedzser, elektromossági, elektronikai és gépészeti szakember. Az Európai Unión kívüli országokból származó bevándorlók csábításának egyik eszköze a célágazatokba érkezők tartózkodási engedélyének gyorsmegadása. Mivel a délkelet-európai államokból a migránsok inkább a jobb lehetőségekkel kecsegtető régi tagországok felé veszik az utat, a közép-kelet-európai államok idővel várhatóan az orosz vonzáskörzetbe nyúlnak majd bele. Az ukrán bevándorlók egyre nagyobb száma az ötödik csoport országaiban mindenesetre ezt látszik alátámasztani. Ukrajnában, Moldovában és Belorussziában az illegális vándorlás milliókat mozgat meg, többségük egyelőre Oroszország felé tart, azonban a határos országokban is mind nagyobb arányban jelennek meg. Egyelőre azonban még mindig Oroszország a térség legnagyobb befogadó országa, tízmilliós nagyságrendű kelet-európai és közép-ázsiai közösségekkel.⁷⁷

A harmadik csoportot alkotó okok között szerepel a politikai indok, mint az egyes társadalmi csoportok vagy nemzetiségek hátrányos megkülönböztetése is. Ezek az indokok döntő mértékben kényszervándorlások, azonban kisebb részt önkéntesnek is tekinthetőek. Politikai indíttatású az is, amikor a személyek az élőhelyüket érintő háborúk, harci cselekmények, fegyveres konfliktusok miatt kényszerülnek elhagyni a lakhelyüket. A migrációt kiváltó okokkal a Magyarországon élő személyek is találkoznak.

A közelmúltban hazánk euro-atlanti térségbe történő integrációja bizonyos szegmensekben megvalósult, – például: igazságügyi együttműködés, jogharmonizáció, stb. - első lépcsőként a 2004-es Európai Unióhoz való csatlakozás, majd 2007. december 21-én második lépcsőként a schengeni térség országaihoz való csatlakozás formájában.⁷⁸ Tekintettel arra, hogy a csatlakozás lehetővé tette a személyek, szolgáltatások és a tőke szabad áramlását, így az

⁷⁷ Koller Inez: Migrációs trendek Európában, Publikon Kiadó, ISSN: 1788 6422, Pécs, 2014. 7. évfolyam 1. szám, 21-33. o.

⁷⁸ 2004. évi XXIX. törvény - az európai unió csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról -

előremozdított szabadság az elvándorlás lehetőségét is egyszerűsítette.^{79, 80} Magyarország a migrációs folyamatokban kibocsátó, tranzit és célország is egyben.⁸¹

Kutatásom során az Alkotmányvédelmi Hivatal adatainak felhasználásával megállapítottam, hogy Magyarország tekintetében három migrációs útvonalról van tudomásunk:

Napjainkban, a legnagyobb számban a Balkánon keresztül érkeznek migránsok az ország területére, de fontos megemlíteni az Oroszország és Ukrajna irányából, többnyire az ázsiai és afrikai országokból származó személyeket szállító migrációs csatornát, illetve a Románia felől a török és a moldáv állampolgárok tranzitálását biztosító útvonalat is.

Az illegális migránsok körében továbbra is jelentős az afgán és a szerb (koszovói albán) állampolgárok száma. Többségük a magyar–szerb határszakaszon, nagyobb csoportokban érkezik az ország területére, majd egy részüket gépkocsival szállítják tovább Nyugat-Európa irányába.⁸²

Ezek a veszélyforrások egyrészt az illegális migráció jellegéhez, másrészt pedig a befogadó országok nemzetének interakciójához kapcsolódnak. A demográfiai kihívás alatt a nagy ellátórendszerek összeomlásának lehetőségét értem, amely nem csak hazai, hanem nemzetközi viszonylatban is megjelent. A szociális ellátórendszerekhez való hozzáférések különböző szintjei zárhatják vagy korlátozhatják a bevándorlókat, migránsokat, amelyek további súlyos konfliktusokat keletkeztethetnek. A migráció az egészségügyi kockázatok a járványok és betegségek elterjedésének keretét is képezheti. Nem feltétlenül kizárólag a testi és szervi megbetegedésekre kell gondolni, hanem a fogadó ország számára a saját életfeltételek elviselhetetlenné válására, ökológiai, klímakatasztrófákra azok miatti esetleges betegségek felbukkanására is.

Az etnikulturális különbségek a távoli földrészekről való vándorlásra vezethetőek vissza, a kultúra, az érték-, a szokásrendszer, olykor a vallási identitás eltérőségéből adódnak. A

⁷⁹ 2007. évi I. törvény - a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról -

⁸⁰ 2007. évi II. törvény - a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról -

⁸¹ 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum

⁸²<http://ah.gov.hu/html/idegenrendeszet.html> (letöltés ideje:2015.03.13.)

közbiztonsági kockázat szorosan összefügg a terrorizmussal és a szervezett bűnözéssel. A terrorizmusról részletesen nem kívánok szót ejteni, tekintettel arra, hogy nem képezi a kutatás részét. A szervezett bűnözői körök a bűncselekmények elkövetésével profitot akarnak termelni, így az ezzel kapcsolatos tevékenységet is megcélazzák. A drog- és fegyverkereskedelem mellett virágzik az embercsempészség és az emberkereskedelem, amely vizsgálatom fő forrását képezi.

2. PROSTITÚCIÓS CÉLÚ EMBERKERESKEDELEM

2.1. ELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉS

Az emberkereskedelem és az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények a XIX.-XX. században a nemzetközi érdeklődés középpontjába kerültek. A figyelem jogpolitikai indoka többek között az emberi jogok, az emberi méltóság illetőleg az emberi szabadság megsértése miatti büntetőjogi üldözendőség volt, az ellene történő fellépés és küzdelem több európai, valamint nemzetközi dokumentumban és a gyakorlatban is megjelent.

Ezen előzmények többek között a Magna Charta (1215), a Petition of Right (a Jog Kérvénye – 1628), az Amerikai Egyesült Államok alkotmánya (1787), a francia Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata (1789), valamint az amerikai Bill of Rights (Jogok törvénye – 1791) voltak. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata korszakalkotó eredmény a világtörténelemben. A nyilatkozatot a világ különböző tájáról származó és felkért, különféle jogi és kulturális háttérrel rendelkező képviselők fogalmazták meg, amelyet a Közgyűlés 1948. december 10-én Párizsban a 217A számú határozatával, mint a Földön élő nemzet és nép közös eredményeként fogadott el.⁸³

Ebben a nyilatkozatban rögzítették először, hogy azon jogokat, amelyek az embereket emberi mivoltuknál fogva megilletnek, egyetemlegesen védeni kell. Az elfogadást követően a nyilatkozatot több mint 350 beszélt, élő nyelvre fordították le, amely számos új, független és már létező állam alkotmányának és demokráciájának létrejöttét és módosulását segítette. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, A polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya és a két hozzátartozó fakultatív jegyzőkönyv (a jogorvoslati eljárásról és a halálbüntetésről), valamint a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya alkotják az Emberi Jogok Nemzetközi Törvényét. Kutatásom során

⁸³ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (elfogadva és kihirdetve az ENSZ Közgyűlésének 217 A (III) határozata alapján, 1948. december 10-én)

megállapítottam, hogy ez 1945 óta több elfogadott emberi jogi egyezményrel bővült, ami kiterjesztette a nemzetközi emberi jogi törvényeket.

Köztük van többek között a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (1979)⁸⁴, a népirtás büntetvény megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezmény (1948)⁸⁵, az egyezmény a gyermekek jogairól (1989)⁸⁶, a faji megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezmény (1965)⁸⁷, és a fogyatékossgal élők jogairól szóló egyezmény (2006)⁸⁸. A nemzetközi szinten – így az ország határain kívül, azt átívelve - megvalósított emberkereskedelem és prostitúciós bűncselekmények a szervezett bűnözői körök és csoportok egyik legmagasabb profitjának termelését és elosztását teszik lehetővé.

A fenti dokumentumok bizonyítják azt is, hogy a jelenséggel szemben nemzetközi szintű együttműködésre, összefogásra és határozott fellépésre van szükség. Ennek eredményeképpen figyelemmel kell lennünk az összes – és látenciát nem képező – beszerzett, elemzett és értékelt adatra, tapasztalatra, információra, segítenünk kell a tagállamok közötti információáramlást, törekednünk kell az áldozatok megsegítésére és a megfelelő áldozati segítségnyújtás megadására, és az áldozattá válás prevenciójára.⁸⁹

A viktimológia szempontjából ezen bűncselekmények a nők elleni erőszak elkövetésének tekintendők, hiszen, a prostitúciós célú emberkereskedelem áldozatai elsősorban gyermekek és nők. A fenti jogszabályi hivatkozások – a vázolt nemzetközi jogalkotás – a fehér rabszolgaság eltörléséért, a nők és gyermekek áldozattá válásának megakadályozásáért kerültek megalkotásra majd ratifikálásra. Ez nem jelenti azt, hogy az emberkereskedelem áldozatai kizárólag nők és gyermekek lehetnek, - hiszen a férfinem is kiszolgáltatott- azonban

⁸⁴ 1982. évi 10. törvényerejű rendelet - a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről – (hatályba lépett: 1982. május 30-án)

⁸⁵ 1955. évi 16. törvényerejű rendelet - a népirtás büntetvény megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről - (hatályba lépett: 1952. április 6-án)

⁸⁶ 1991. évi LXIV. törvény - a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről - (hatályba lépett: 1991. november 22-én)

⁸⁷ 1969. évi 8. törvényerejű rendelet - a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről - (hatályba lépett: 1969. április 27-én)

⁸⁸ 2007. évi XCII. törvény - a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről - (hatályba lépett: 2007. július 06-án)

⁸⁹ Kovács István r. főhadnagy: Az emberkereskedelemhez szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények – különösképpen a gyermekprostitúció – áldozatai emberi jogainak haza vonatkozásai, Polgári Szemle, ISSN:1786-6553, Budapest, 10. évfolyam 3-6. szám, 2014. év,418-424. o.

az ezzel kapcsolatos probléma középpontjában a nők és a gyermekek állnak, tekintettel arra, hogy az áldozatok túlnyomó többsége nő és lánygyermek a hazánkban is újonnan módosított és szabályozott büntető törvénykönyv szexuális kizsákmányolást célzó emberkereskedelem rendelkezései és statisztikája alapján.⁹⁰

Megjegyezni kívánom, hogy a férfiak kizsákmányolására is sor kerülhet, például a feketegazdaság erősítése kapcsolatán, amely az emberkereskedelem gazdasági részéhez, azaz a kényszermunka, vagy a feketemunka elvégzéséhez kötődik, de arányait tekintve a prostitúciós célzatú feketemunka szintén a nők elleni erőszak mellékterméke. Az emberkereskedelemből adódó problémák összekapcsolhatóak egy sor másik jelenséggel: a migráció – azon belül is az illegális migráció -, az embercsempészés, mind-mind mellékterméke a bűncselekmény megvalósulásának, hiszen a legkiszolgáltatottabb helyzetű személyek körében a legfokozottabb a veszélye annak, hogy a deliktum áldozatává válhassanak. Dolgozatom bevezetésében utaltam rá, hogy a világ felgyorsult, folyamatosan globalizálódik, így az országok sem egyenlő ütemben mennek végig ezen a fejlődésen.

A gazdasági fejlődés egyes helyeken lassú, míg másutt kiemelkedő, földrajzilag egyenetlen, így a gyorsabb ütemben fejlődő ország koncentrálja, összpontosítja majd a tőkét, az ipart, a munkalehetőségeket és ezzel a személyek, szolgáltatások és javak – akár illegális – vándorlását. Mivel az ilyen gazdasági előnyökkel rendelkező országokban magasabb az életszínvonal, ezért az a jobb megélhetés biztosítása mellett munkaerő-keresletet eredményez, míg a gazdasági hátrányokkal rendelkező régiók tekintetében az ellenkezőjét, azaz a munkaerő-kínálatot és a munkaerő-kapacitást fogja indukálni, ami illegális módon áramlik majd be a környező országokba, annak munkaerőpiacaira.

Az Európai Unió megalkotásakor a Maastrichti Szerződés ratifikálásakor elsődleges szempont volt, hogy e tekintetben egységes szabályozás valósuljon meg, amelynek középpontjában egy olyan belső piac létrehozása szerepelt, amely az áruk, személyek, szolgáltatások és a tőke tagállamok közötti szabad mozgását gátló akadályokat eltörli. A tagállamokon kívül más megítélés alá esnek azok az országok, amelyek nem európai uniós, vagy schengeni

⁹⁰:http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf
(letöltés ideje:2015.03.13.)

tagállamok. Hiszen ezen államok tekintetében a munkaerő szabad mozgása természetesen nem érvényesül ennyire korlátlanul.

A fentiek kiküszöbölésére az Amsterdami Szerződés jelentené a megoldást, amelynek célja az Európai Unió fenntartása és fejlesztése a szabadságjogokon, a biztonságon és a jog érvényesülésén keresztül. Megvalósulásának garanciális feltétele a személyek szabad mozgásának biztosítása mellett, az úgy nevezett zöldhatáron levő külső – ellenőrzés alá vont – határok felügyelete, a menekültügy, a bevándorlás és a prevenciók valamint bűnüldözői intézkedések foganatosítása.

A két fő dokumentumon kívül az állami irányítás egyéb eszközei, valamint más nemzetközi dokumentumokon kívül az Európai Unió jogalkotásért felelős szervei folyamatosan törekednek arra, hogy az azt kezelő politikát, stratégiát kidolgozzák, azért, hogy a migrációhoz fűződő problémákat és illegális jelenségeket kiszűrjék és kezeljék. A legkiemelkedőbb intézkedés e körben a Bizottság részéről született 2001-ben, amely az illegális migrációval összefüggésben kiemelte, hogy az illegális bevándorlás kérdését olyan átfogó megközelítéssel kell kezelni, amely a jelenség valamennyi szakaszával foglalkozik.⁹¹

Nem kell feltétlenül arra gondolni, hogy egyenes arányban növekedne az illegális migrációval illetőleg az emberkereskedelemmel érintett személyek száma, azaz nem minden emberkereskedő áldozata migráns, ugyanúgy nem minden migráns emberkereskedő áldozata. A kettő közötti kapcsolat egyértelműen a kiváltó okokban rejlik, ugyanis az illegális migránsok ezek miatt kiszolgáltatottabbak így veszélyeztetettebbek, sokkal nagyobb a reális esélye annak, hogy emberkereskedelem bűntett áldozatává váljanak.⁹² Az országokból országokba történő vándorlás, az azzal összefüggésben elérendő célokért való küzdelem és az ellene való fellépés korlátaival szemben a szervezett bűnözői csoportok ellenállnak. Éppen ezért fontos az, hogy az országhatáron kívül, nemzetközi szinten megvalósuló szervezett bűnözés elleni fellépés nemcsak európai, hanem világméretű összefogást sürget.

A bűncselekménnyel és a migrációval kapcsolatosan vizsgálni szükséges, hogy mennyiben és milyen minőségben függ össze a prostitúciós célú emberkereskedelem és a migráció, azaz a

⁹¹ Európai Bizottság - COM (2001) 536, 2001. szeptember

⁹² Az erre utaló indokokat és okokat a dolgozat későbbi fejezete, valamint a kutatás része elemzi és értékeli részletesen.

jelenségre épülő, kizsákmányoló jellegű cselekmény. Mint látjuk az Európai Unió kapui kinyíltak, a schengeni ellenőrzés ránk hárult, vagyis az emberkereskedelemmel összefüggésben vizsgálendő prostitúciós tevékenység a tagországok határain kívül és belül vizsgálандóak. Egy korábbi vizsgálat során megállapítást nyert, hogy a szexuális célú emberkereskedelem áldozatai nagy arányban nők és gyermekek.⁹³

Vizsgálatom arra nem terjedt ki, hogy gyermekkorú volt-e az áldozatok között, de szomorú tény, hogy a szervkereskedelem és gyermekmunka tekintetében a legtöbben gyermekkorúak. A legveszélyeztetettebb korosztály a 18 év alattiak között keresendő, amelynek indoka az alacsony iskolázottság, az anyagi helyzet kilátástalansága. Csábító lehet az áldozatok számára az elvégzett szolgáltatásért beígért jövedelem, amelyet alig, vagy egyáltalán nem kapnak meg. Igen gyakori példa, hogy a lányok különféle állásajánlatokra jelentkeznek, majd az adott országban derül ki, hogy a jól fizető munkalehetőség igazából erotikus tartalmú és kényszerített szolgáltatású.

Az elkövetők a személyazonosításra alkalmas dokumentumaikat elveszik, majd annak visszaadásával zsarolják őket. Nagyon jó példa Balogh Gábor tanulmánya is.⁹⁴ Az áldozatok ráadásul az ország nyelvét nem ismerik, így annak áldozatvédelmi szolgáltatásait sem tudják igénybe venni. Súlyos körülmények következtében prostitúcióra kényszerülnek, vagy még rosszabbra kényszerítik őket. A legtöbb esetben szexuális szolgáltatás nyújtására, abból adódó erotikus jellegű munkára kényszerítik őket, megfosztva ezzel emberi méltóságuktól, jogaiktól. Nem ritka, hogy az emberkereskedők elsőként „tesztelik le” az áldozatokat, megerőszakolják, megkínózzák őket.

2.2. Prostitúált, mint áldozat

A szemlélet megalakulásának lehetőségét az 1910. Párizsi Egyezmény ("A Fehér Rabszolgaságról"), az 1933. évi Genfi Nemzetközi Egyezmény "A Felnőttkorú Nők Kereskedelmének Visszaszorításáról" és az 1950. évi New Yorki Egyezmény teremtette

⁹³ Kovács István r. főhadnagy: Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesülése, illetve azok meghiúsulása, csorbulása hazánkban, Műszaki Katonai Közlöny, ISSN: 1219-4166 - XXIV. évfolyam, 2014. 1. szám,

⁹⁴ „...Egy egyszerűnek tűnő közokirat-hamisítás miatt indult büntetőeljárásban az eljárási cselekmények során keletkezett adatok alapján erősödött annak a gyanúja, hogy a hamisított útleveleket a határátlépés során felhasználó fiatalkorú lányokat (15,16 és 17 éves) szexuális szolgáltatás nyújtása céljából juttatták volna ki külföldre az elkövetők...”, Lásd: Balogh Gábor: A nemzetközi migráció és a szervezett bűnözés kezelése a rendvédelmi szervek részéről, kiemelten az embercsempész tevékenységre és az emberkereskedelemre, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, II. évfolyam 6. szám, 11. o.

meg.⁹⁵ Mindhárom egyezmény együttes célja a nők és gyermekek prostitúciója kihasználásának a megakadályozása, a gyermekkereskedelem megelőzése, valamint az elkövetők üldözése volt.

Az egyezmények a prostitúciót és az emberkereskedelem minden formáját elítélik, mivel az az emberi személy méltóságával és értékével összeegyeztethetetlen és az egyén, a család és a társadalom jólétét veszélyezteti. Az egyezmények rendelkező részei előírják az emberkereskedelem és a prostitúcióból hasznot húzó külső személyek törvényi elítélését is.

Maga a mozgalom neve pár évtizeddel korábban a rabszolga-felszabadítással kapcsolatos intézmények eltörlésével összefüggésben született meg, párhuzamot emelve a rabszolgaság és a prostitúció között. Célja világos volt: a prostitúció rabszolgaság, az azt szabályozó intézményeket, elősegítő rendelkezéseket, és velük összefüggésbe álló rendszereket el kell törölni, meg kell semmisíteni. A közegészségügy ürügyén folytatott kényszer-ellenőrzéseket, kényszer-nyilvántartásokat rabszolgaságnak tekinti, ami a prostituáltakat megbélyegzi. A szemlélet a jog által biztosított eszközök érvényesítésén keresztül kiáll a prostituált nők megbélyegzése, megkínzása, megalázása és a társadalomból való kirekesztése ellen.

A prostitúció áldozati létének alátámasztására Bethlen Anna szó szerinti megfogalmazásában a prostituált számára a szexuális szolgáltatást és a hozzá kapcsolódó körülményeket a kénköves pokolként azonosítja.⁹⁶

Léderer írásában keresi azokat a nőket, akik aktívak, elszántak, a veszélyeken, nehézségeken fölülkerekedni képesek, talpraesettek, azonban a kutatása eredményre nem vezet. Csupán olyan prostitúciós létbe kényszerült nőket talál, akik mindaddig föl- és kihasználhatóak, földig alázhatóak, amíg valaki a védelmükre nem kél. Sajnálatos módon megmentőt viszont nem talál.⁹⁷

⁹⁵ 1955. évi 34. törvényerejű rendelet - Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről – (hatályba lépett: 1955. december 01-jén)

⁹⁶ Bethlen Anna: A férfi ősi jussa, Ezredvég, ISSN: 0238-2865, 2007 év., 2. és 3. szám, 1-5. o.

⁹⁷ Léderer Pál: Prostitúció, turizmus, migráció, EPA Budapesti Negyed 51. ISSN: 1418-8724, 2006. év, 1. szám, 23.o.

Wijers a prostitúciós lét megszüntetésére irányuló segítséget nem egy hősből, hanem a jogi szabályozásban keresi.⁹⁸ Szerinte a személytelen jogi szabályozásrendszer bumeráng-effektusában kell fölfedezni a hibát és javítani az áldozati képen.

A prostitúciós erőszak áldozati képe egyrészt a személy ellen férfiak által alkalmazott erőszak – fizikai, lelki -, másrészt pedig a személy ellen, szexualitás terén alkalmazott erőszak – fizikai, lelki – szintéren jelentkezik. Tulajdonképpen a prostitúció kliense, a használó azért a közvetett módon jelentkező erőszakért fizet, azt az erőszakon alapuló nem tevést és hagyást fogja megvásárolni, amelyet korábban beleültettek, és kényszer hatása alatt megköveteltek tőle. Monica O'Connor ezt az erőszakot a gyermekkori visszaélések, a gyermekkori szexuális bántalmak eszköztárának tekinti, amely általi sebezhetőséget a stricik és a prostituáltakat vásárló férfiak a nők részére választják. Vagyis senki sem úgy születik bele, hogy egy nap arra ébred, hogy márpedig ő ezt az utat fogja választani.⁹⁹

A szerző kiemeli továbbá azt is, hogy tekintet nélkül áldozatnak, kizsákmányoltnak kell tekinteni azt – lényegtelen, hogy milyen valóságos vagy feltételezett befolyása, kontrollja vagy biztonsága van -, aki számára különböző időpontokban elszenvedett kényszer, bántalmazás, erőszak más és más szintje, fokozata és kiterjedtsége alapján szexuálisan kihasználtnak és erőszakot követnek el rajta.

Vizsgálatom során a kételyek eloszlatására a korábbiakban kifejtettek és a taglalt szemléletek alapján azt is alátámasztottam, hogy önkéntességről nem beszélhetünk. A prostitúcióban egyetlen nő sem tekinthető passzív áldozatnak. Kelly és Roland közös kutatásukban megállapították azt, hogy mindegy prostituált arra törekszik, bármennyire is kevésnek mutatkozik rá az esély és lehetőség, hogy fizikai és mentális egészségüket megvédjék.

⁹⁸ Ha valaki nem fordít szándékosan hátat a tényeknek (hogy ne kelljen tudomást szereznie róluk), annak bizony mérlegelnie illenék: tényleg abban lássuk-e a lényegét, hogy elvetemült egyedek, személyes erkölcsi romlottságuk okán, gonosz emberkereskedők karjába vetnek a férfiuralomnak kiszolgáltatott szerencsétlen páriákat? Nem inkább személytelen jogi szabályozásrendszerek bumeráng-effektusát kell-e fölfedeznünk abban, ami történik? Lásd: Marjan Wijers - Criminal, victim, social evil or working girl: legal approaches to prostitution and their impact on sex workers, Presentation Seminario Internacional sobre Prostitución, Madrid 21-23 junio 2001, Instituto de la Mujer

⁹⁹ Monica O'Connor - A prostitúció és a szexuális célú emberkereskedelem összefüggései: Ismeretterjesztő Kézikönyv, Készült a Nőkereskedelem Elleni Koalíció (CATW) és az Európai Női Lobbi (EWL) által koordinált közös akcióterv keretén belül, a „Megelőző intézkedések elősegítése a szexuális célú emberkereskedelem ellen” címmel, Svédország és az Egyesült Államok kormányzati és civil szervezeteinek együttműködésével. 2006, Közös sajtókonferencia, CATW-EWL, 2005

Cselekvőképességük a túlélésért folytatott harcban mutatkozik meg. Ez nem szabad választás, nem önkéntesség, hanem küzdő és túlélő életmód, áldozati szerep.¹⁰⁰

Az áldozat bármennyire is próbál kitörni az adott élethelyzetből, az állandósult lelki és fizikai bántalmazások következtében nem tud. Giobbe kutatása során szintén ennek ad hangot: Az állandó szóbeli visszaélésnek a bántalmazott nőkre, dokumentáltan és elfogadottan súlyos és hosszan tartó hatása van. A prostituált nő a lealacsonyító és megalázó szexualizált nyelv használatnak folyamatosan ki van téve, amelynek célja a nő leértékelése és kihasználásának igazolása.¹⁰¹ Solt Ágnes is hasonló véleményét publikálta, miszerint a prostituált nők olyan élethelyzetben vannak, amelyben éppen csak a pillanatnyi túlélésért küzdenek, ők maguk – az áldozatok – adhatóak, vehetőek, bánthatóak, fogva tarthatóak és megalázhatóak.¹⁰²

Ezzel összefüggésben, amelyből logikusan következik, amelyet Besenyei György is alátámaszt, hogy áldozati szerepük következtében kevés az esélyük a teljes és boldog emberi életre. Sorsuk tehát nem erkölcsi tévedés, hanem kényszerpályák által kijelölt beteg és torz viszony a társadalom értékeihez.¹⁰³

A testi erőszak és leigázás ezerféle változatát kell naponta elviselnie, kliensek hadát– anonim férfiakat – kell „kiszolgáltatni”, színlelve, hogy élvezi a vele szemben elkövetett erőszakot. A szexuális „szolgáltatás” nem egyszerű rutinszex, hanem perverz, brutális szex, amelyre a férfiak vagy nem képesek feleségükkel, barátnőjükkel, vagy velük ilyen aktusokat nem kívánnak folytatni. A „szolgáltatások” között szerepel egy kliens és több nő szexuális viszonya, a nő testének összekaszabolása borotva pengékkel, a nők szíjjakkal való kikötése az ágytámlákhoz, ostorral való megvesszőzésük mindaddig, amíg hurkák nem keletkeznek testükön, a nők melleinek brutális harapdálása, a nő kényszerítése hogy mindaddig vesszőzze a klienst, míg az el nem kezd vérezni, vagy, hogy rávizeljen és ráürítkezzen a férfira. Előfordul, hogy veszélyes tárgyakat helyeznek fel a nő vaginájába, vagy egy vödör vízbe

¹⁰⁰ Liz Kelly and Linda Regan - Rhetorics and Realities : Sexual Exploitation of Children in Europe, 2000., ISBN: 1853773107

¹⁰¹ GIOBBE, Evelina - “ Confronting the Liberal Lies About Prostitution ” in Leidholdt, D., Raymond, J., Eds., The Sexual Liberals and the Attack on Feminism, ISBN, 0813317762, Pergamon, 1990.

¹⁰² Solt Ágnes – Az emberkereskedelem áldozatait segítő intézményrendszerek működési jellemzői – egy kvalitatív kutatás eredményei - In: Emberpiac. Kézikönyv. Eszter Könyvek, ISBN: 9635580185, 2009.év, 30-57. o.

¹⁰³ Besenyei György – Prostitúció és hajléktalanság, 2006, <http://www.filmarchiv.hu/uj/kiadvanyok/muszter/archivum/2006/aprilis/hajlektalan.htm>, letöltés ideje: 2014-09-22

nyomják a nő fejét és élvezik, hogy a nő fulladozik és köpköd. Támasztja alá Ekberg és D’Cunha.^{104 105}

A prostitúció során a férfiak a nőt szexuálisnak mondott késztetések levezetésére szolgáló tárgyként, a másik ember, a náluk gyengébb, a nekik kiszolgáltatott, a megvett, kibérelt használati eszköz fölötti hatalomtárgyaként használják. Hihetetlen megaláztatást, pokoli lelki és fizikai kínokat, életre-halálra szóló testi és mentális sérüléseket okozva nekik. Betlen Anna megfogalmazásában a prostitúció világában a nő haszonállat. Az egyik befogja, betöri, a másik megveszi, futtatja, a harmadik kibérli, visszaadja, a negyedik zsebre vágja a taxát meg azt a kis kenőpénzt. Olcsó cucc, jól jövedelmez, karbantartása egyszerű: minél kevesebbet eszik, annál többet tejel. És nem beszél.¹⁰⁶

2.3. Áldozati pszichológia - a poszt-traumatikus stressz szindróma

Nagy figyelmet kell fordítanunk a leánykereskedelem és prostitúció pszichológiai és pszichiátriai hatásaira is. Számtalanszor hallhatunk, olvashatunk olyan eseteket, amikor a lányok az említett rítusok, a testi és lelki bántalmazás miatt súlyos pszichológiai, s bizonyos esetekben pszichiátriai problémákkal küzdenek. Elhítetik velük, hogy rajtuk valójában „segíteni” akar az a kereskedő, aki behozza, és a szexpiacra dobja őket, majd rá kell döbenniük, hogy segítségről szó sincs, állítólagos „segítőik” valójában a lehető leggonoszabb módon kizsákmányolják őket. Mindez súlyos lelki megterhelést, mérhetetlen szenvedéseket okoz.

A pszichológiai megközelítésmód az áldozati kép négy összetevőjéből épül fel. Első az ember személyiségéből adódó nemi ösztön, a gyermekkorban elkövetett szexuális visszaélés, a poszttraumas stressz és a férfi által elkövetett pszichikai erőszak. Pszichológiai kutatások bizonyították, hogy az ember voltaképpen részben ösztönlény, a viselkedés jelentős része tudattalan folyamatokból ered, így szükségletei kielégítésére törekszik.

¹⁰⁴ GunillaEkberg – nemzetközi vita a prostitúcióról és a nőkereskedeletről: az érvek cáfolata - szeminárium a prostitúció törvényesítésének hatásairól - Seminarontheeffects of legalisation of prostitutionactivities - A criticalanalysis,Prostitúció Nélküli Magyarországért Mozgalom, Budapest, ISBN 963 2298 497, 2004.

¹⁰⁵ Jean D’Cunha - The Legalization of prostitution: A sociologicalinquiryintothe lawsrelatingtoprostitutionin India and the West -, Wordmakersforthe Christian Institute fortheStudy of Religion and Society, ISBN: 8185447004, 1991,

¹⁰⁶ Betlen Anna: Szabadon vagy önként, Élet és Irodalom, ISSN 0424-8848, 2009. év, 29. szám, 34. o.

Abraham Maslow első helyen említi a fiziológiai szükségletek kielégítését – alvás, evés, ivás és szexualitás - az önmegvalósításról készített piramisának legalján, így-e fogalomkörben nemcsak a serdülőkorban felébredő közösülési és kapcsolódási vágy tartozik, hanem az arra való törekedés is.¹⁰⁷ Az emberi szexualitást is ösztönszerű készítés hajtja, mint az állatit, de ez az ösztön minőségileg más. Míg az állati szexualitás biológiailag programozott, változtathatatlan viselkedéslánc, addig az emberi szexualitás mélyén diffúz készítés rejlik, amely céljától és tárgyától eltéríthető, különféle viselkedések hajtóerejévé alakítható át. Vagyis az embernek is biológiai szükséglete a fajfenntartás, ám a mögött számos érzelmi, diffúz intenzitás jelenhet meg.¹⁰⁸ Azonban a társadalmi berendezkedés és a prostitúció szempontjából ennek az ösztönnek a kiélése szabályozott keretek és legfőképpen szabad, önként választás eredményeképpen kell, hogy megvalósuljon. A prostitúció során a férfi ezt a vágyat erőszak, kényszer útján gyakorolja, amelynek eredményeképpen a prostituált kiszolgáltatott és áldozat lesz.

Schreiber Emil brutális kéjvágynak nevezi ezt az ösztönt, amelyet a vágy és hiányérzet idéz elő, amelyet a házasság kielégíteni és fedezni nem képes.¹⁰⁹ Heller szintén a biológiai szükséglet kielégítésére való törekvést jelöli meg, amely a fajfenntartást eredményezi, a nők részére pedig komoly anyagi lehetőséget kecsegtet.¹¹⁰ A szerzők ezeket a nemi ösztönöket úgy írják le, mintha a szaporodás és a szexualitás egyenértékű fogalmak volnának, amely egyik oldalon, mint természeti igény, a másik oldalon, mint szolgáltatás jelenik meg.

Otto Weininger szemszögében ennek az ösztönnek az erőszakos kielégítése a nő hibájaként értékelendő. Álláspontja szerint a prostitúciót semmiképpen nem lehet olyasvalaminek tekinteni, amire a férfi kényszerítette a nőt. De hogy ilyen esetekben a nő olyasvalamihez nyúlhat, mint a prostitúció; ennek az emberi nő természetében kell megjelennie. Megfogalmazásában nincs nő minden ringyó-ösztön nélkül.¹¹¹

¹⁰⁷ Abraham Maslow: A lét pszichológiája felé, Budapest, Ursus Libris, ISBN 9632127072, 2003. év, 76. o.

¹⁰⁸ Sigmund Freud - Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie, Frankfurt, Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, ISBN: 978-3-596-10440-6, 2009.

¹⁰⁹ Dr. Schreiber Emil: A prostitúció, "Pátria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.T., ISBN: 9633230298, Budapest, 1917.

¹¹⁰ Heller Farkas Tamás: A prostitúció időszerű kérdései. In: Belügyi szemle, ISSN 1218-8956, Budapest, 1965. év, 3. évfolyam 7. szám., 45-69. o.

¹¹¹ Otto Weininger: Anyaság és prostitúció, Elektronikus Periódika, Adatbázis Archívum, ISSN 1418-835, 2010. év, 69. szám, 385-391. o.

Nézetemben az erőszak semmilyen formája nem fogadható el, egy normák alapján működő társadalomban, hiszen ennek az ösztönnek a kielégítésére elfogadott, intézményesült eszközök és módszerek vannak, megszegését súlyos büntetések követhetik. Ekberg világosan rámutat az erőszak különböző formáira: Ahhoz, hogy a férfiak szabadon hozzáférhessenek a nőkhez, le kell igazniuk, alávetett helyzetbe kell kényszeríteniük. Ha egy nőtt a férfiak szexuális kielégülésének pusztán eszközként használnak, végül maga is elhiszi, hogy ez így van rendjén, s hogy egyetlen értéke a szexualitása. Sajátteste immár nem az övé, önértékelését és önbecsülését porrá zúzzák a bántalmazók.¹¹² Az autonóm személyiség megszűnik, nem fogják magukat képesnek érezni arra, hogy akár a legalacsonyabb ellenállást is tanúsítsák. Mivel önbecsülésüket elveszik, ezért fölöttük bárki képes hatalmat gyakorolni.¹¹³

A személyiség leigázására gyakorolt erőszak legdurvább formája a gyermekkorban elkövetett szexuális visszaélések formájában nyilvánul meg. A kutatások tanúsága szerint a prostituáltak jelentős része esett át gyermekkorában rendszeres fizikai, illetve szexuális bántalmazáson. A felmérések eredményei azt sugallják, hogy a bántalmazottság, az abúzus egyfajta sajátos pszicho-szocializációs utat jelent a felnövekvő gyermek számára. Azt tanulja meg, hogy teste nem egyszerűen csak és kizárólag azonos övele magával, nem csak érzéseinek és érzékelésének, lelkének, személyének azokkal azonos hordozója, hanem egyszersmind tárgy, amelyet mások saját céljaikra használhatnak.

A megvert gyermek megtanulja, hogy teste alkalmas arra, hogy a reá (vagy akármi másra) haragvó másik személy dühének tárgya legyen. A megerőszakolt, vagy „csak” túl korai szexuális tevékenységekbe vont gyermek azt tanulja meg, hogy teste a nagyok szexuális vágyainak kielégítésére szolgálhat. Az ilyen körülmények között felnövekvő gyermek óhatatlanul különös kettősségre jut: ő maga is úgy tekint testére – amely, pedig, mint tudjuk, egy övele magával –, mint ami tőle különbözik: egy tárgy, amely mindenféleképpen használható.

¹¹⁴ Gyurkó Szilvia is alátámasztja, hogy nagyon fontos szerepet játszik az életkor az áldozattá

¹¹² Gunilla Ekberg – nemzetközi vita a prostitúcióról és a nőkereskedeletről: az érvek cáfolata - szeminárium a prostitúció törvényesítésének hatásairól - Seminar on the effects of legalisation of prostitution activities - A critical analysis, Prostitúció Nélküli Magyarországért Mozgalom, ISBN 963 2298 497, Budapest, 2004. év

¹¹³ Solt Ágnes – Az emberkereskedelem áldozatait segítő intézményrendszerek működési jellemzői – egy kvalitatív kutatás eredményei - In: Emberpiac. Kézikönyv. Eszter Könyvek, ISBN: 9635580185, 2009.év, 30-57. o.

¹¹⁴ Richard Poulin – Le marché mondial du sexe, Cet article a été l'objet d'une communication dans le cadre du Congrès Marx International III, dans la section Rapports sociaux de sexe, co-organisée avec les revues Nouvelles Questions féministes et Les Cahiers du genre. Une première version est parue dans Actuel Marx, n 31, avril 2002.

válás idején. Minél fiatalabb a gyermek – fejletlenebbek értelmi funkciói és lelki védelmező mechanizmusai –, annál sérülékenyebb, a visszaélés hatása annál súlyosabban károsító lehet.

A gyermek szellemi-értelmi fejlettsége és egészségi állapota is nagymértékben meghatározza a szexuális abúzus által okozott sérülések mértékét. A visszaélés által okozott sérülés mértéke függ a kizsákmányolás tartósságától, hiszen a hosszabb ideig tartó visszaélés fokozza a gyermekáldozat kiszolgáltatottságát, illetve tehetetlenség-érzését. Az abúzus súlyossága is meghatározó fontosságú, hiszen minél súlyosabb, kiterjedtebb a bántalmazás, annál károsabbak a következmények. Végül a szexuális kizsákmányolás tényleges hatását az elkövetőhöz fűződő viszony is jelentősen befolyásolja. Minél közelebbi kapcsolatban áll az áldozat az elkövetővel, annál nagyobb traumát okoz a visszaélés.¹¹⁵

Forrai Judit nézetében is helyet kap a gyermekkorban elkövetett szexuális bántalmazás, az erőszakot sokan úgy dolgozzák fel magukban, hogy megerőszakolt, megbecstelenített testüket úgy tekintik, mintha nem is hozzájuk tartozna. Már nincs erkölcsi értéke számukra, hiszen újra és újra erőszak áldozatává válhatnak.¹¹⁶ Mindezek statisztikai alátámasztására kutatásomban megállapítottam, hogy James és Myerling már 1977-ban hangsúlyozta a fenti összefüggést: a prostitúcióba bekerült, általuk vizsgált kamaszokból álló minta 65%-át szexuálisan bántalmazták. Megfigyelésük szerint: „a korai, traumatikus szexuális tárgyként való kezelés lehet az egyik tényező, amely hajlamosítja a nők némelyikét a prostitúcióba való bekerülésre.” Az Egyesült Királyságban végzett kutatás volt az első modern vizsgálat, amely feltárta a kapcsolatot a gyermekbántalmazás, az állami gondozás és a gyermekprostitúció között. Korábban intézményi gondozásban részesült, prostitúcióba került fiatal nőkkel készítették interjút. A kutatás kimutatta, hogy a vizsgált személyek több mint fele 16 éves kora előtt, még az intézményi gondozás alatt vált üzleti célú szexuális kizsákmányolás áldozatává. Négy közülük még azelőtt ismerte meg a prostitúciót, mielőtt gondozásba vették volna.¹¹⁷

¹¹⁵ „Adás – Vétel” - Konferencia a prostitúcióról - Narratívák / Szemelvények a Magyar Szociológiai Társaság és az Országos Kriminológiai Intézet közös szervezésében, 2011. szeptember 15-én az OKRI-ban elhangzott konferencia-előadásokból, OKRI, 2011, Gyurkó Szilvia – a gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolása – különös figyelemmel a gyermekprostitúcióra –

¹¹⁶ Forrai Judit: Szegénység és bűnözés különös formája a budapesti utcákon: a férfi- és női prostitúció, Belügyi szemle, ISSN 1218-8956

„Budapest, 47. évf. 2. sz., 91-101.o.

¹¹⁷ Liz Kelly and Linda Regan - Rhetorics and Realities : Sexual Exploitation of Children in Europe, ISBN: 1853773107, 2000.

A fentiek eredményeképpen – a rettenetes lelki kár, a bántalmazás, a használati cikként való élés, az állandó undor, félelem, reszketés, az emberi mivolt földbe tiprása – a prostituált személyeknél is megjelent az úgy nevezett PTSD, azaz poszt-traumás stressz-betegség. Ennek oka, hogy a prostitúcióban levő nők és gyermekek súlyos pszichológiai traumákat szenvednek el, ami a stressz, a depresszió, a túlzott emocionális kötődés tüneteiben, valamint figyelemfelkeltő viselkedésben és tájékozódási zavarban mutatkozik meg. Csökkent tanulási képességek, a figyelem és emlékezet rövidtávra való korlátozódása, feledékenység és a koncentrációhiánya a legegyszerűbb feladatok elvégzése során, az álomba vagy fantáziálásba menekülés, motiválatlanság az alternatívák végiggondolására, döntéshozatalra, vagy erőfeszítésre annak érdekében, hogy megtervezzék a jövőt, annak ellenére, hogy tanulni és dolgozni kívántak – ezek a dezorientáció és a PTSD megmutató jelei.

Mi is pontosan a poszt-traumatikus stressz szindróma? A PTSD abnormis ingerre adott normál emberi reakció. A traumás helyzetben túlélési stratégia, a trauma megszűntével azonban kóros adaptációt jelent, ami elérheti a betegség mértékét.¹¹⁸ A resiliencia világszerte kutatás tárgya. A fogalmat Konfuciusz fogalmazta meg igazán frappánsan: „A legnagyobb erényünk nem az, hogy sosem esünk el, hanem az, hogy minden elesés után fel tudunk állni”. A fogalom valamilyen torzító testi ártalom utáni felépülést, és valamilyen károsodásból vagy elváltozásból való gyógyulást vagy a károsodás elfogadását és feldolgozását jelenti. Ez a személyiség flexibilitásán, aktív problémamegoldó képességén, felelősségérzetén, egészséges önértékelésén, függetlenségén, kezdeményező készségén, humorérzékén, megfelelő belátó képességén és a kreatív készségein múlik. A trauma ugyanis mind negatív – betegség, PTSD, depresszió stb. - mind pozitív reakciókat (kihívás és személyiségfejlődés) válthat ki. Megkülönböztetik a túlélőket/áldozatokat a trauma után adott reakciómódjuk szerint is. Az egyik típusú túlélőnél/áldozatnál a korábbi személyiség szerkezetben vélük felfedezni a traumatikus eseményben való részvétel és a hibás coping mechanizmusok okát, a másik típusba tartozó túlélők/áldozatok esetén az élményre adott kórosan hibás reakció fixációjáról van szó. Ezért fontos a korábbi személyiség szerkezet ismerete, a trauma ebben jelentett szerepe és a kettő szimbolikus vagy tematikus kapcsolódása.¹¹⁹

¹¹⁸ Kommentár C. B. Nemeroff, J. D. Bremner, E. B. Foa, H. S. Mayberg, C. S. North, M. B. Stein Posttraumatic stress disorder: A state-of-the-science review cikkéhez: A Poszttraumás Stressz Szindróma dr. Hárdi Lilla a Cordelia Alapítvány orvosigazgatója

¹¹⁹ Gabriel Hengesch: Victimology and Forensic Psychiatry. 2301-2305. In SEVA, A (Ed.) European Handbook of Psychiatry and Mental Health. Anthropos, Zaragoza 1991.

A kutatások kimutatták, hogy a prostituáltak kevésbé érzékelik a múltat és jövőt, és kizárólag a jelenhez kapcsolódva tudnak létezni, ami a menekülés egy formája is lehet és súlyos trauma eredménye. A pszichológiai zavarok megnyilvánulásának egyéb lehetséges formái az álmok, a hisztéria, rémlátomások arról, hogy ismételten eladják, megtámadják, üldözik a személyt, továbbá az álmatlanság, a józan gondolkodás képességének elvesztése, viszolygása férfiaktól és a szexuális aktustól, félelem az erőszaktól, félelem attól, hogy, ha pénz nélkül tér haza, megverik és ismételten eladják, félelem az új gondozóktól és hatósági emberektől, bizalmatlanság és gyanakvás az emberi kapcsolatokban, a másokban való megbízás nehézségei, agresszió, harag azokkal szemben, akik becsapták, bántalmazták, eladták, erős vágy ezeknek az embereknek a megbüntetésére, végül pedig destruktív magatartás, amelynek végső formája akár az öngyilkosság.¹²⁰

Alátámasztására Ekberg kísérletét vettem alapul: nemzetközi kutatások kimutatták, hogy a prostituált nők ugyanolyan súlyos pszichés sérüléseket szenvednek el, mint a háborús veteránok vagy a kínzások áldozatai. Őket is gyakran a kínzások visszatérő emlékképei, szorongás, depresszió, alvászavar és stressz gyötri. Sokan követnek el vagy kísérelnek meg öngyilkosságot.¹²¹ Besenyei nézetében is minden prostituált súlyosan sérült, lelki beteg, aki környezete és a tágabb társadalom közösségének áldozata, akinek segítségre van szüksége.¹²² A pszichológiai nézet egyértelműen rávilágít az áldozati összetevőkre és a kezelések szükségességére.

3. NÉMETORSZÁG

3.1. ALAPHELYZET

Vizsgálatom középpontjában a prostituáltak németországi munkavégzése áll. De miért pont Németországot választják az emberkereskedők? Miért az az úti cél? Miért ott állítják munkába a lányokat? Csupán a földrajzi közelség, vagy más is állhat a háttérben?

¹²⁰ Beszélgetések prostituáltakkal; 1991, 1998, 2001; Sr. Supaporn, Fountain of the Center; Sr. Meg Gallagher, Catholic Commission for Migration; Patricia Greene és munkatársak, Rahab Ministries, 2001

¹²¹ Gunilla Ekberg – nemzetközi vita a prostitúcióról és a nőkereskedeletről: az érvek cáfolata - szeminárium a prostitúció törvényesítésének hatásairól - Seminar on the effects of legalisation of prostitution activities - A critical analysis, Prostitúció Nélküli Magyarországért Mozgalom, ISBN 963 2298 497, Budapest, 2004, [122](http://www.filmarchiv.hu/uj/kiadvanyok/muszter/archivum/2006/aprilis/hajlektalan.htm) Bessenyei György Prostitúció és hajléktalanság, 2006, <http://www.filmarchiv.hu/uj/kiadvanyok/muszter/archivum/2006/aprilis/hajlektalan.htm>, letöltés ideje: 2014-09-22

A fentiekre tekintettel részletes vizsgálatot folytattam az emberkereskedelemhez szorosan kapcsolódó prostitúciós cselekmények, valamint a migráció összefüggései között. Az adott külföldi országban milyen a szociális háló, e területen milyen munkafeltételek vannak, illetőleg milyen indok, vagy mely személy sodorja bele a lányokat a további illegális munkavállalásba, hogyan válnak így illegális migránsokká, áldozatokká?

A világ népességének körülbelül 3%-a, mintegy 220 millió ember él szülőhazáján kívül, közülük ma már sokan az Európai Uniót választják új lakhelyüknek.¹²³ A nemzetközi vándorlás magyarországi történetében az elmúlt két évtized önálló korszakot jelent. A vasfüggöny lebontása és a határok megnyílása az áramlások változatos formáit tette lehetővé, és felerősítette a korábban létezőket. A kiutazás korlátozásának megszűnésével a legális vándorlás csatornáit kibővültek, ami az egyes közép- és kelet-európai (KKEU-) országokból számottevő emigrációt, ezekbe az országokba korábban nem tapasztalt bevándorlást, az országok és szomszédjaik közötti élénk migrációs folyamatokat eredményezett.¹²⁴

Érdekességként olyan statisztikai adatokat gyűjtöttem, amelyek a Németországba vándorlók számadatait dolgozták fel: A nyugat-európai országokba évről évre fokozatosan emelkedik a beáramlás, s láttuk, hogy a külföldi népesség állománya is magas ezekben az országokban. Az 1990-es évek elején nagyon magas volt a bevándorlás Németországba, aminek forrása részben a rendszerváltást követő jelentős KKEU migráció volt. (Az EU kibővítését követően azokba az EU-tagállamokba, ahol a migráció szabadságát átmenetileg korlátozták, a migráció növekedése lelassult azok javára, amelyek megnyitották határaikat a szabad munkaerő-áramlás előtt.)¹²⁵

A posztkoloniális migrációval egy időben megindult a munkaerő-migráció Európába, amelynek oka a '60-as évtized gazdasági fellendülése volt. A korábban gyarmatokkal nem rendelkező nyugat-európai államok (elsősorban Németország, Ausztria, Svájc és a skandináv államok) fellendülő ipara további munkaerőigényük fedezése céljából munkaerő toborzásba kezdtek a Földközi-tenger menti, gazdaságilag kevésbé fejlett országokban. Konceptiójuk a

¹²³ Erdei Nikolett – Tuka Ágnes: Az Európai Unió migrációs politikája napjainkban, In: Tarrósy I, Glied V, Keserű Dávid (szerk.) Új népvándorlás: Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Pécs: Publikon Kiadó, 2011. év, 243-257.o.

¹²⁴ Hárs Ágnes: Nemzetközi migráció a számok és a statisztika tükrében, Statisztikai Szemle, ISSN:0039-0690, Budapest, 2009. év, 87. évfolyam 7-8. szám, 682-691. o.

¹²⁵ Hárs Ágnes: Nemzetközi migráció a számok és a statisztika tükrében, Statisztikai Szemle, ISSN:0039-0690, Budapest, 2009. év, 87. évfolyam 7-8. szám, 682-691. o.

rotációs jellegű munkaerő-regrutálás volt, azaz kétoldalú szerződéseket kötöttek meghatározott időre, amely eltelte után a külföldi munkavállaló hazatért és helyét újabb személy foglalta el. Az így biztosított munkaerő bevándorlása tetőpontját az 1970-es években érte el, mivel a gazdasági recesszió miatt csökkenni kezdett a befogadó-készség az ipari országokban. Az 1973-as első kőolajár-robbanás hatására az Európai Gazdasági Közösség országai korlátozni kezdték a munkaerő-bevándorlást, amelyre a vendégmunkások végleges letelepedéssel válaszoltak, és a családegyesítés segítségével kiköltöztették az otthon maradt családjukat is. Ezzel kudarcba fulladt az ideiglenesre tervezett rotációs rendszer, a vendégmunkások de facto bevándorlókká váltak.¹²⁶

2009-ben a 27 európai uniós országban 20 millió úgynevezett „harmadik országbeli állampolgár” lakott jogszerűen letelepedve, amely a teljes népesség 6,4%-át jelentette. A legtöbb külföldi (beleértve az uniós állampolgárokat is) Németországban (7,2 millió), Spanyolországban (5,7 millió), Nagy-Britanniában (2008-ban 4 millió), Olaszországban (3,9 millió) és Franciaországban (3,7 millió) élt. Ha azt vizsgáljuk, hogy mely EU-n kívüli országokból érkeztek legnagyobb számban az új „hazát” és/vagy munkát keresni vágyók, akkor láthatjuk, hogy Törökországból 2,4 millió, Marokkóból 1,8 millió, Albániából 1 millió és Algériából 0,6 millió migráns él az Unió területén.¹²⁷

Németország az egyik legkedveltebb célország a migránsok számára. Indokolják ezt egyrészt a jó gazdasági körülmények, másrészt a munkavállalással kapcsolatos terhek-, járulékok és adók elosztása, harmadrészt pedig – a vizsgálat tárgyát képező – a jogrendszer szabályozottsága.

3.2. Németország és a gazdaság

Németország a bruttó hazai termék értékét tekintve a világ harmadik legnagyobb gazdasága és ipari országa.¹²⁸ Az USA és Japán után 7 %-os részesedésével a világtermelésben is a harmadik helyen áll, s az Európai Unió legerősebb gazdaságaként egymaga az unió termelésének harmadát állítja elő. Tőke kivitele révén a világpiac meghatározó szereplője, s hazánknak is a legfontosabb gazdasági partnere. Németország gazdasága erősen exportorientált: a megtermelt termékek egyharmada exportra kerül.

¹²⁶ Cseresnyés Ferenc: Migráció az ezredfordulón, Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2009. év, 30-45. o.

¹²⁷ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-11-024/EN/KS-SF-11-024-EN.PDF

¹²⁸ Kőrösi István: A magyar–német gazdasági kapcsolatok fejlődésének húsz éve (1989–2009) a tíz új EU-tagországgal összehasonlítva, Külügyi Szemle, ISSN:2060-4904, Budapest, 2009. év, 3. szám, 3-7. o.

Az áruexportot mindig is a német gazdasági növekedés egyik döntő eleme volt, nem véletlen, hogy a világgazdaság-vezető áru-exportőre. Gazdasági életét a termelés és a tőke nagyfokú koncentrációja jellemzi, amelyben meghatározó szerepet játszanak a multinacionális nagyvállalatok. Az egy főre jutó GDP értéke alapján az Európai Unióban a 11. helyen áll, a világbank által használt jóléti index alapján pedig a világ ötödik leggazdagabb országa.¹²⁹ Németország gazdaságát gyakran szociális piacgazdasággént jellemzik, mivel az állam a szociális szolgáltatások széles kínálatát nyújtja állampolgárai részére. Az ország nyugati és keleti részének gazdasági fejlettségében nagy eltéréseket tapasztalhatunk. A nyugati tartományok már a háború előtt is jelentős ipari potenciállal rendelkeztek, s innen került ki a termelés kétharmada. Az ország nyugati részének II. világháború utáni látványos fejlődéséhez a külföldi segélyek (Marshall-terv)¹³⁰, a kedvező munkaerőhelyzet, az ipar kedvező szerkezeti változásai, a fegyverkezési kiadások alacsony szintje, valamint a képzett munkaerő jelenléte is hozzájárultak.

Ugyanekkor az NDK-ban a szocialista tervgazdálkodás gazdaságszerkezeti aránytalanságokhoz vezetett, s annak ellenére, hogy az ország ipari teljesítménye és színvonala a keleti országokét meghaladta, nyugati szomszédjától a rendszerváltozásig tartó négy évtizedben jelentősen lemaradt. A kelet-német tartományok gazdasága az újraegyesítés után megroppant, ezért a komoly társadalmi feszültségekkel is járó folyamat megállítása jelentős anyagi áldozatokkal járó felzárkóztatási programot hirdettek (Solidaritätszuschlag – a nyugat-német tartományok GDP-jének 4 %-át, évente kb. 65 Mrd USD-t irányítanak a keleti országrészbe).

3.3. Munkavállalási- és adózási rendszer

Németország a világ egyik leghatékonyabb szociális ellátórendszerével rendelkezik. A német lakosság közel 90 százaléka biztosított, és ez által védett azokkal a kockázatokkal szemben, melyeknek mindenki ki van téve. A társadalombiztosítási ellátórendszernek öt alappillére van:

¹²⁹ http://www.krg.hu/frame/e_szertar/doc/foldrajz_muvs6_0.pdf

¹³⁰ „...A Marshall-terv nemzetközi segélyprogram volt a második világháború után, amely George C. Marshall amerikai külügyminiszterről kapta a nevét. Marshall 1947. június 5-én átfogó amerikai segélyprogramot hirdetett meg minden olyan háború sújtotta európai ország számára, amely az újjáépítésben hajlandó volt az Amerikai Egyesült Államokkal együttműködni...” Lásd: Báger Gusztáv – Szabó Pelsőczi Miklós: A Marshall-tervtől az új egyensúlyi helyzetek felé, Közgazdasági Szemle, ISSN:, Budapest, 1988. év, XLV. évfolyam, 1. szám, 84-94. o.

a beteg-, nyugdíj-, munkanélküli, ápolási és baleseti biztosítás. A társadalombiztosítási járulékok a munkáltató és a munkavállaló között alapvetően egyenlő arányban oszlanak meg, kivétel ez alól a beteg- és a baleseti biztosítás. A munkavállalói járulékokat a munkáltató a munkabérek kifizetésekor visszatartja, és a munkáltatói járulékokkal együtt átutalja a munkavállaló szempontjából illetékes egészségbiztosító számlájára. A munkáltatóknak az általuk foglalkoztatott, biztosításra kötelezett munkavállalókról egy automatikus eljárás keretén belül adatokat kell szolgáltatni a társadalombiztosítás felé.

A betegbiztosítás célja a munkavállalók egészségének fenntartása és helyreállítása, valamint a betegség következményeinek csökkentése. A munkavállaló maga dönthet arról, hogy melyik törvényes betegbiztosítási pénztárral, vagy egy meghatározott jövedelem felett magánbiztosítóval köt biztosítási szerződést. A betegbiztosítási járulék törvényben meghatározott mértéke a bruttó jövedelem 14,6 %-a, amiből a munkáltató 7,30%-t visel. A járulékfizetés felső határa 2015-ben évi 49.500 Euro. Ez azt jelenti, hogy csak eddig az éves jövedelemig kell megfizetni a törvényben rögzített betegbiztosítási járulékokat. A munkavállalók ezen felül a pénztárak által meghatározott egyéb járulékot is fizetnek.

Az ápolási biztosítás mértéke a bruttó jövedelem 2,35 %, amit a munkavállaló és a munkáltató fele-fele arányban fizet. A járulékfizetés felső határa az ápolási járulék esetén megegyezik a betegbiztosítási járulék felső határával.

A kötelező nyugdíjbiztosítás öregkorban, valamint munkahelyi balesetek vagy munkaképtelenség esetén biztosít ellátást tagjai, ill. a befizető halálakor a hozzátartozók számára. A nyugdíjbiztosítást alapvetően a Munkavállalók Szövetségi Nyugdíjfolyósító Intézete (Bundesversicherungsanstalt für Angestellte) tartja fenn. A nyugdíjbiztosítási járulék mértéke 18,9 %, ami a felek között szintén egyenlő arányban oszlik meg. A járulékfizetés felső határa a nyugati tartományokban 72.600 Euro/év, az új tartományokban 62.400 Euro/év.

A munkanélküli biztosítás törvényben előírt kötelező biztosítás mindazon személyek számára, akik munkájukért az úgynevezett csekély mértékű jövedelemnél magasabb összegű pénzbeli juttatást kapnak. A munkanélküli biztosítás egyedüli kezelője a Munkaügyi Hivatal (Bundesagentur für Arbeit). A munkanélküli járulék mértéke 2011. január 1. óta nem változott, összesen 3,0 százalék, ami a munkavállaló és a munkáltató között egyenlően oszlik meg. A járulékfizetés felső határa megegyezik a nyugdíjjárulék fizetésének felső határával.

A törvényben előírt baleseti biztosításnak az a célja, hogy az üzemi baleseteket, valamint a munkavégzéssel összefüggő egészségügyi kockázatokat megelőzze, biztosítási esetek felmerülésekor hozzájáruljon a biztosított egészségének és teljesítőképességének helyreállításához, valamint a biztosítottaknak ill. hozzátartozóiknak pénzbeli kárpótlást nyújtson.

A személyi jövedelemadó (Einkommenssteuer) alapja a természetes személyek bruttó jövedelme. A munkavállalók nem önálló tevékenységből származó bevételei után fizetendő jövedelemadót munkajövedelem után fizetendő adónak (Lohnsteuer) nevezik. A munkáltató kötelessége, hogy a munkavállaló béréből a fizetendő adót levonja és a munkavállaló nevére közvetlenül befizesse. Azok a munkavállalók, akiknek a lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye Németországban van, korlátlanul adókötelesek, tehát valamennyi bevételük után személyi jövedelemadót kell fizetniük.

A Németországban lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel nem rendelkező munkavállalók csak korlátozott mértékben adókötelesek. A bevételeket egy a mindenkori jövedelem nagyságától függő adókulcs terheli. Az adózás szempontjából elszámolandó jövedelem gyermektelen személyek esetén jelenleg 8.354 euró értékhatárig adómentes. Gyermeket nevelő személyek esetén számos tényező befolyásolja a fizetendő adó nagyságát. A ténylegesen fizetendő adóról a munkáltató a tárgyévet követően igazolást (Steuerbescheid) ad a munkavállalónak az adott évben ténylegesen megszerzett jövedelmei alapján. Az adóbevallást ez alapján a munkáltatónak kell benyújtani az adóhatóságnak legkésőbb a tárgyévet követő év május 31. napjáig. A bevallás során számos lehetőség van a megszerzett és adóköteles jövedelem, és így a fizetendő adó csökkentésére, pl. hirdetési költségek levonása, adómentes jövedelmek.¹³¹

3.4. Németország és prostitúció

A bordélyházak működtetése jelenleg teljesen legális tevékenység Németországban, nem csoda, hogy erre egy egész iparág épült rá a turizmuson belül. Tíz évvel ezelőtt Hamburg Reeperbahn utcája volt a leghírhedtebb környék, azóta a szexipar elárasztotta az egész országot: Berlinben körülbelül 500 bordélyház működik, de Osnabrückben, a 165 ezer lakosú

¹³¹ Deutsch-Ungarische Industrie- und Handelskammer: Wiu Spezial, ISSN: 1588-8932, Druck Nyomda: Mester Nyomda, Budapest, 2009-2013. év, 1-5. o.

egyetemi városban is van 70 piroslámpás ház – az egész országban pedig körülbelül 3000-re tehető a számuk, és naponta 1,2 millió férfi fordul meg ezeken a helyeken.¹³²

A prostitúcióval kapcsolatos liberalizációt 2002-ben fogadta el az SPD–Zöldek-koalíció. A terv az volt, hogy a szexmunkásokat kihozzák az alvilágból, és megadják számukra azokat a jogokat, amelyek a legális munkavállalóknak járnak. Elméletben ez a futtatók és a szexmaffia végét jelentette volna. A törvény azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, aminek egyik oka, hogy a nyilvánosházakban áttekinthetetlen készpénzforgalom zajlik, ami vonzó a bűnbandák, a kirtartók és a pénzmosók számára, de azoknak a nőknek is, akik gyorsan akarnak sok pénzt keresni.

A baloldali-liberális kormányzat a prostitúciót teljesen „normális” munkává kívánta minősíteni. Ennek megfelelően a jelenlegi törvények alapján a piac résztvevői biztosítást fizetnek, adóznak, egészségügyi ellátásra jogosultak. Ugyanakkor hiába van több joguk a prostituáltaknak, alig-alig érvényesítik azokat. A legtöbb szexmunkás még mindig nem regisztráltatja magát – jellemző adat, hogy társadalombiztosítási jogviszonnyal összesen 44-en rendelkeznek –, és nagyon kevesen hajlandóak feljelenteni azokat, akik futtatják őket vagy kereskednek velük. Pedig a liberalizáció hívei azt gondolták, hogy a változtatásokkal az emberkereskedelmet is vissza tudják szorítani. Az erről szóló statisztikák szerint, amíg 2001-ben 987 áldozatról tudtak, addig 2011-ben 482-ről, ami meggyőző eredménynek tűnhet, ám a szakértők szerint biztos, hogy ezek az adatok csak a jéghegy csúcsát jelentik.

A prostitúció betiltása nem érdeke az államnak sem, hiszen a költségvetés igen vaskos bevételekre tesz szert az évente 14,5 milliárd eurós forgalmat bonyolító szexiparból, főként a nagyobb bordélyházak jóvoltából. A megszokott adók mellett már különadót is kivetettek erre a szférára. Az úgynevezett düsseldorfi eljárás értelmében a bordélyházak üzemeltetőinek 15–30 eurós napi adót kell befizetniük, amit a szobabérletbe beépítve kell áthárítaniuk a prostituáltakra.

Mivel az üzlet virágzik, egyes városok is kitalálták már az úgynevezett szexadót. Köln önkormányzata például egy külön közalkalmazottat fizet azért, hogy felügyelje a városban tevékenykedő prostituáltak napi 6 eurós kötelező befizetéseit – amiből évente 800 ezer euró

¹³² Tötös Áron: Bordélyházak és kéjnotartók a polgárosodó Nagyváradon, Socio, Bucharest, ISSN: 1467-9841, 2015. év, 1. szám, 1-10. o.

bevétele származik a helyi költségvetésnek. Az utcákon strichelő nőket is rendszeresen ellenőrzik, és alkalmanként tőlük is pénzt szednek. Ezen felül az ilyen célra igénybe vett területek után is komoly összegek vándorolnak az állam zsebébe.¹³³

A vizsgálatom során a felhasznált források elemzésén keresztül megállapítást nyert, hogy a jóval fejlettebb szociális ellátórendszerének, valamint jogi szabályozásának köszönhetően Németország jelenleg a migrációs hullám elsődleges célpontja. A legális prostitúciós szabályozásra tekintettel, az emberkereskedők további bűncselekmények megvalósításával még több áldozatot szednek. Tekintettel arra, hogy a szabályozás engedékeny, és a lányok félelmükben nem fordulhatnak a hatóságokhoz, így annak segítségét sem vehetik igénybe. Tekintettel arra, hogy az emberkereskedők kezelik a pénzt, és kizsákmányolják őket, ezért a munkavállalási feltételeket sem teljesíthetik, így kiutasítottakká válhatnak, vagy éppen az illegalitásba kergetik őket.

Ismételten felmerül a kérdés: hol a szabadság? A következő fejezetemben, saját kutatási eredményeim alapján mutatom be a gyakorlatban megvalósuló emberkereskedelem tapasztalatait.

133 Alice Schwarzer: Nagyban űzik az ipart: A prostitúció legalizálásának ellentmondásai Németországban írások nyomán, Hetek Magazin, ISSN:1418-0979, Budapest, 2014. év, XVIII. évfolyam, 7. szám, 1-8. o.

4. KUTATÁS

4.1. Tartalomelemzés

A levéltári- és könyvtári dokumentumgyűjtés, valamint a társadalomtörténeti iskolák prostitúcióval, az eugenikával kapcsolatos történeti antropológia mintái, nézőpontjai, hozzásegítettek a dolgozatom megírásához, azonban minden kutatásnak célja, hogy újítást, valami újat tudjon nyújtani az adott tématerületen.

Saját eredményeim alátámasztására a tartalomelemzést hívtam segítségül. A nyelvezet, a kifejezés, a metakommunikáció, a gesztikuláció és az emberi lélek közötti összefüggések minden évszázadban a kutatások középpontjában álltak, annak megfejtésére számos kutató vállalkozott. Áttörést a múlt évszázad jelentett, amikor ezek az összefüggések, a narratív pszichológia kialakulásával új teret nyerhettek.

László János az elmélet megalkotásakor abból indult ki, hogy, ha az elbeszélő nyelvet -, mint lelki tartalmakat hordozó komplex mintázatot – vizsgáljuk, akkor az emberi társas alkalmazkodás pszichológiai folyamataira vonatkozó, empirikusan ellenőrizhető tudományos ismeretek birtokába juthatunk.^{134,135}

Amikor átélünk egy eseményt és azt valakinek elmeséljük, akkor abban önmagunkat fogalmazzuk meg. Ezekben az elbeszélésekben, történetekben élményeinket adjuk át, a világhoz való viszonyunkat szervezzük meg, illetve személyiségünket, azonosságunkat, identitásunkat alkotjuk meg. Ha elfogadjuk azt a tényt, hogy az ember önmagát és saját pszichológiai valóságát számos lényeges vonatkozásban, történetekben és történetek révén konstruálja, akkor joggal feltételezhetjük, hogy e történetek élményminőségei a történetmondó ember viselkedéses alkalmazkodására, az élethelyzetekkel való megbirkózásának várható módjaira és esélyeire vonatkozóan is fontos ismerteket nyújthatnak.

¹³⁴ László János megteremtette a tudományos narratív pszichológia alapjait. Ott alkotott, ahol hiányt tapasztalt. Mindenekelőtt az emlékezet és identitás szoros összefüggésének empirikus megközelítésében érezte a hiányt, melyben újat és egyedit alkotott. Életműve széleskörű, tudományágak határain átívelő tudásra épül, mely felöleli a pszichológiát, történettudományt, nyelvészetet, irodalmat és a színházat mint elméletet és élményt egyszerre.

¹³⁵ László János: A mai pszichológia emberképe, Budapest, Magyar Tudomány, ISSN 0025-0325, 2005. év, 11. szám, 32.o.

Ezeknek az élményminőségeknek és élményszervezési módoknak a megismeréséhez olyan eszközökre, vagyis olyan módszerekre van szükségünk, amelyek képesek az elbeszélés nyelvi alakzataiból megbízhatóan a pszichológiailag releváns jelentéstartalmakat kibontani.¹³⁶ Ehhez nyújt segítséget a tartalomelemzés-elmélete.

Ezek a történeti elbeszélgetések mérhető számú alkotóelemeket – véges – és azoknak a variációját– végtelen számban – írják le. Ezek az alkotóelemek a szövegek szintjén beazonosíthatóak. Az alkotóelemekhez, azaz az összetevőkhöz élményszintű pszichológiai jelentések társíthatóak. Az elbeszélés véges számú strukturális vagy kompozíciós "helyet" tartalmaz, amit ugyancsak véges számú - pszichológiailag jelentés teli - tartalommal lehet kitölteni. Ezeket az alkotóelemeket kell a szövegekben megkeresnünk, elemeznünk, értékelnünk, majd az abból történő konklúziót levonnunk.

4.2. A kutatási módszer

Dolgozatomban a teljesség igénye nélkül az összes narratív, szociális tényezőt, reprezentáns elemet bemutatom. A dolgozatbeli kutatás első lépcsője az adatkészítés volt. Az adatok rögzítésére a legalkalmasabb módot választottam: a prostitúciós bűncselekmények áldozataival interjúkat készítettem, azokat diktafon segítségével felvettem, majd begépeltem és archiváltam.

A kiválasztás eredményeképpen 10 olyan személlyel sikerült interjút készítenem, akik már hasonló borzalmakat éltek át. Mind a 10 személy vonatkozásában gondoskodnom kellett arról, hogy olyan természetes, személyazonosításra alkalmas adat, amelynek során az érintettre vonatkozó következtetés levonható lenne, ne szerepelhessen. Így az interjúk név nélkül, teljesen beazonosíthatatlan módon, hangtorzítással kerültek rögzítésre. Sem nevük, sem életkoruk, sem foglalkozási helyük, sem lakhelyük nem szerepelhet azonosítható adatként. Az interjúk így anonimek maradtak.

Az interjúk során az elbeszélők szabad kezet kaptak, történetüket összefüggően adhatták elő, azonban tekintettel arra, hogy nem minden interjúalany volt képes összefüggő történetet mesélni, így előre megalkotott, irányított kérdésekkel voltam segítségükre. A fentiek

¹³⁶ László János: A mai pszichológia emberképe, Budapest, Magyar Tudomány, ISSN 0025-0325, 2005. év, 11. szám, 32.o.

eredményeképpen félig irányított, azaz félig strukturált interjúelemzések jöttek létre. A segítő kérdések a munkavégzésre, az egzisztenciális helyzetre, a körülményekre, a futtatókra, a kliensekre, az óvszerhasználatra, valamint a droghasználat témakörökre vonatkoztak.

Az interjúk alatt arra figyelmet fordítottam, hogy a meginterjúvult személyek - a prostitúció kezdeti szakaszától az aznapi történés befejezéséig, - a témával kapcsolatos élményeiket mondhassák el. A meginterjúvult személyek a témával kapcsolatos véleményüket, saját, megélt tapasztalataik alapján mondták el, egészen a prostituálttá válástól a társadalomba való visszailleszkedés folyamatáig. Az elkészített, begépett és így már rendelkezésre álló szövegekkel megkezdődhetett a munka, azaz a kódolás és a kategóriák meghatározása.

Egy ilyen kutatási módszernél, - legfőképpen az általam választott kvalitatív tartalomelemzés esetében - a kódolás nem előre meghatározott kategóriák szerint történik. A kategóriákat az elemzés folyamatában alkotjuk meg. Csak olyan szavak, vagy mondatok jelentése volt kódolható, amelyek a szövegekben tényleg jelen vannak, biztosítva ezzel a kutatás részrehajlás nélküli és tiszta eredményét. Ezeket a kódokat, szavakat és kész mondatokat szó szerinti idézetekkel, hivatkozásként beemeltem. A fentiek következeképpen az olvasó is megértheti, hogy mely mondat milyen jelentésátvitelt feltételezett. A kódolások során a nyers szövegadatokat nagyobb egységekbe soroltam, így lehetővé téve a tartalom valóban lényeges elemeinek a leírását, valamint az összefüggéseinek a megragadását.

A megalkotott kategóriáknak tükrözniük kellett a dolgozat kutatásának célját, a hipotézisben megfogalmazott problémát, azaz azokat a változókat, amelyekkel foglalkozom pontosan meg kellett határoznom. Körül kellett írnom, hogy melyek lehetnek azok az ismérvek, amelyek eldöntik, hogy egy konkrét tartalmi adat az adott kategóriához tartozik-e vagy sem. A szövegeknek minden fontos elemét valamely kategóriában el kell helyezni, viszont figyelembe kell venni, hogy egynél több kategóriához egyetlen adat sem sorolható, ez biztosítja azt, hogy a kizáróság elve érvényesülhessen, ne kerüljön duplikált eredmény a kutatásba. Egy elem, kizárólag csak egy kategóriába tartozhat. Amikor végrehajtottam a kódolást, és a kategorizálást, következhetett az elemzés.

A szövegek elemzésére a relatív gyakorisági kutatást választottam. A vizsgálat során azt ellenőriztem, hogy az interjúkban szereplő szavaknak – kódoknak - a szövegben való előfordulási aránya egymáshoz hogyan viszonyul. Amennyiben az eredményt százalékos

formában kívántam megkapni, úgy az adat előfordulási számát az adathalmazban szereplő elemek számával osztottam el. A tényleges tartalomelemzés elmélet során a kódolási tematika főkédkra, kódcsoportokra, majd kódokra osztandó. Tekintettel arra, hogy a kutatási területen szereplő kérdéskörre a legalacsonyabb szinten, azaz a kódolás szintjén is megkaphattam a választ, így szükségtelen volt a kutatást kiterjeszteni főkédk, és kódcsoport szintjeire is.

Dolgozatomban kódolás szintjén 15 különböző kódot alkottam meg. A kódok az alábbiak voltak: munkavégzés, anyagi haszonszerzés, gyermekkori bántalmazás, erőszakos közösülés, munkalehetőség hiánya, strici, erőszak, kizsákmányolás, kiszolgáltatottság, kuncsaft, erőszak, élvezeti cikkek, védekezés, orvosi szűrés.

A kódok az alábbi jelentéstartalmat tükrözték:

Munkavégzés: A vizsgált személyek olyan célirányos és rendszerint - anyagi - ellenszolgáltatásért végzett erotikus tevékenysége, amely más ember – az igénybevevők - számára kielégülést garantál és feltételez. A vizsgált személyek és azok munkája e viszonylatban áruként értelmezhetőek, amiknek az értékét – az ellenszolgáltatás mértékét -, mindig a kereslet-kínálatfüggőség viszonya határoz meg. A munka – szolgáltatás – jellege, kerete és határfoka azzal egyenes arányban változik. A munkavégzés fajtái közé tartozik a szexualitással összefüggésbe hozható összes lehetséges együttlét, így különösen: hetero-, homo- és biszexuális tevékenység.

Anyagi haszonszerzés: A „munkavégzés” kód definíciójának motívuma. Olyan cselekvésre készítő belső tényező, amely arra motiválja a vizsgált személyt, hogy tevékenysége a rendszeres jövedelem és nyereség megszerzésére irányuljon. A pénz, mint materiális érték gyűjtőfogalma, a vizsgált személy mindennapi életszükségletének, valamint az önmegvalósításának kielégítése céljából.

Kiszolgáltatottság: A vizsgált személy olyan fizikai és mentális állapota, amelynek során akaratnyilvánításra és védekezésre képtelen. Az őt fenyegetésben tartó személy olyan akaratbénítására és hajlítására alkalmas erőszakot alkalmaz, amelynek során a vizsgált személy a saját tudatával és akaratával ellentétes tevékenységet kell, hogy folytasson. Védelemre és segítségre más embertársaitól nem számíthat, menekülésre és segítségkérésre

esélye nincs. A külső befolyásoló tényezők miatt saját akaratának megfelelő döntés és cselekvés meghozatalára nem képes.

Gyermekkori bántalmazás: Olyan fizikai-, lelki erőszak, amely alkalmas arra, hogy az egyén szocializációs folyamatát negatívan befolyásolja. A gyermek személyiségének tudatos változtatása a terror, és az agresszió eszközeivel. A bántalmazás kiterjed a gyermek szervezetre és személyiségére is. A bántalmazás - típusai, mind a testi erőszak, mind a verbális agresszió - célja a személyiség tudatos torzítása. A gyermekkori bántalmazás elszenvedője mindig a vizsgált személy, okozója pedig a vele gyermekkorban bármilyen kapcsolatba kerülő nevelésére, felügyeletére, gondozására kijelölt másik személy. Olyan hatalommal való visszaélés, amelynek során az elkövető a bántalmazott felett hatalomra vagy előnyre tesz szert, testi vagy lelki sérelem okozásával vagy kiváltásával, vagy az e sérelemtől való félelem gerjesztésével.

Nemi erőszak: A vizsgált személy gyermekkorában elszenvedett olyan visszaélés, amelybe beletartozik bármely cselekmény, amely testi, szellemi vagy szexuális kárt vagy szenvedést okoz. Az eredmény előidézése továbbá az e cselekményekkel való fenyegetés, kényszer és a szabadságelvonás egyéb formáit is felölheti. Különös tekintettel a testi, szexuális és lelki erőszakot, beleértve a testi sértést, szexuális kizsákmányolást, a háztartásban élő gyermekek szexuális bántalmazását, a hozománnyal kapcsolatos erőszakot, a házastárs által elkövetett erőszakos közöselést, a női nemi szerv csonkítását és a nőkre ártalmas egyéb tradicionális gyakorlatot, a nem-házastársi erőszakot, valamint a kizsákmányoláshoz kapcsolódó erőszakot. De facto minden olyan szexuális jellegű cselekmény, kísérlet vagy fenyegetés, amelynek tényleges vagy várható következménye testi, lelki vagy érzelmi sérelem. Okozója mindig a vizsgált személlyel gyermekkorban kapcsolatba kerülő minden olyan személy, akinek kötelessége a gyermek felügyelete, nevelése és gondozása.

Munkalehetőség hiánya: A vizsgált személy számára olyan munkavégzés lehetőségének hiánya, amely alkalmas arra, hogy mindennapi életszükségleteinek forrását biztosítsa. A vizsgált személy ellehetetlenül, mindennapi életkörülményei negatív irányba változnak.

Strici: A vizsgált személlyel összefüggésbe hozható olyan személy, aki felette – beleértve a munkavégzést, a jövedelmezést, a haszonszerzést, stb. - hatalmat gyakorol. A hatalomgyakorlás módja lehet erőszakos és érzelmi, lényege pedig a függőségi helyzet

megteremtése, amely által a vizsgált személy irányíthatóvá válik. A függőségi helyzet leggyakrabban előforduló példái, az erőszakkal – zsarolás, fenyegetés, testi fenyegetés, -, és az érzelmi manipulálás eszközeivel – szerelem színlelése, érzelmi kötődés színlelése, ajándékozás stb. – történő kialakítása. Az irányítás legfontosabb eszköze mindig a hatalomgyakorlás. A kódcsoport szempontjából indifferens, hogy az milyen eszközökkel történik, a célzat a saját anyagi jólétének biztosítása, bármi áron.

Erőszak: A „strici” kód alá tartozó személy hatalomgyakorlásának egyik lehetséges módszere. A hatalomgyakorlás és az elnyomás eszköze. Olyan érzelmi vagy fizikai kényszer- és nyomásgyakorlás, amely testi- vagy lelki sérelmet okoz. Nyílt és burkolt formája egyaránt ismert. Nyílt, amennyiben fizikai sérelem keletkezik, burkolt, amennyiben lelki fájdalmat okoz. Az erőszaknak áldozatul esett vizsgált személy arra kényszerül, hogy a „strici” kódcsoport alá tartozó személy akaratának megfelelően cselekedjen, a tőle elvárt módon viselkedjen és az erőszaktól való félelméből saját akaratával ellentétes magatartást tanúsítson. Az erőszak megvalósulása térben és időben behatárolt. Egy vagy több cselekménysorozat, amely eltérő típusú és időtartamú, egyszeri vagy ismétlődő jellegű. Tarthat órákig, hetekig, vagy akár egy egész életen át.

Kizsákmányolás: A „strici” kód alá tartozó személy olyan tevékenysége, amelynek során a vizsgált személy munkájáért járó anyagi ellenszolgáltatást teljes mértékben elveszi. A fentiek eredményeképpen a vizsgált személy olyan élethelyzetbe kerül, amely alkalmatlan arra, hogy a testi-, biológiai- és élettani szükségleteit kielégíteni és fedezni tudja, ezáltal teljes mértékben kiszolgáltatottá válik.

Szervezés: A vizsgált személlyel kapcsolatba hozható olyan másik ember, aki anyagi ellenszolgáltatás fejében a vizsgált személyt egy harmadik fél számára szexuális tartalmú munkavégzésre közvetíti. Minden olyan magatartás ebbe a körbe sorolható, ami a szexuális tevékenység folytatására való közvetlen lehetőséget megteremti. Befolyásolás, rábírás és a meglévő akarat, elhatározás megerősítése is.

Kuncsaft: A vizsgált személlyel összefüggésbe hozható olyan személy, aki a szexuális szolgáltatást – leggyakoribb esetben anyagi ellenszolgáltatás fejében – igénybe veszi. A kuncsaft kizárólag másik személy lehet, aki felhívás, felajánkozás, vállalkozás, jelentkezés alapján igénybe veszi a szolgáltatást.

Erőszak: A „kuncsaft” kód alá tartozó személy olyan tevékenysége, amelynek során a vizsgált személy 8 napon túl- vagy 8 napon belüli fizikai sérülést szenved. Az erőszak megnyilvánulási formái leggyakrabban a testi kényszerben, a bántalmazásban, az agresszióban testesül meg. A magatartás tudatos jellegű. A szolgáltatás időtartama előtt, alatt és után is bármikor kialakulhat, előjele nincs.

Élvezeti cikkek: Minden olyan kémiai vegyület, amelynek fogyasztása a vizsgált személy vonatkozásában függőséget okoz. A vizsgálat szempontjából fontos körülmény, hogy a kódcsoporthoz tartozó vegyület a vizsgált személy tudatának befolyásolására alkalmas legyen, a függőség kialakuljon. A vizsgálat során leggyakrabban feltárt élvezeti cikkek, a cigaretta, az alkohol, illetőleg a kábítószer- és pszichoaktív anyag volt. A vizsgálat fontos eleme, hogy az élvezeti cikk fogyasztása segítséget kell, hogy nyújtson abban, hogy a vizsgált személy az őt ért sérelmeket és bántalmazásokat elviselni tudja. Az élvezeti cikkek fogyasztása történhet önkéntes és kényszerített módon egyaránt. Mind a „kuncsaft”, mind pedig a „strici” kód alá tartozó személyekkel összefüggésben.

Védekezés: A vizsgált személy által a nemi betegségek ellen alkalmazott védekezés gyűjtőkódja. Leggyakrabban a gumióvszer használatával és a rendszeres orvosi szűréssel valósul meg. A védekezés gyakorisága alkalmi vagy hosszú távú is lehet.

Orvosi szűrés: A „védekezés” kód megvalósulásának egyik lehetséges módja. A vizsgált személy rendszeres vagy eseti jelleggel a munkavégzéshez és egészségének megtartásához orvoshoz fordul, a nemi betegségek elleni szűrővizsgálatokon részt vesz, magát, amennyiben beteg kezelteti, amennyiben egészséges úgy a prevención részt vesz.

4.3. Kutatási eredmények

Ahhoz, hogy az eredményeket megismerhessem, a meghatározott kódokkal kapcsolatban gyakorisági táblázatot készítettem. A gyakorisági táblázat tartalmazta a meginterjúvolt személyek szövegkörnyezetében szereplő előfordulását, a kód megnevezését, az elemek szövegben előforduló gyakoriságát, illetőleg a fent nevezett matematikai módszer segítségével, annak százalékos mutatóját:

<u>Sorszám</u>	<u>Kód meghatározása</u>	<u>Meginterjúvolt személyek</u>	<u>Gyakorisági arány</u>	<u>Százalékos mutató</u>
1.	Munkavégzés	Igen	10/10	100 %
2.	Anyagi haszonszerzés	Igen	10/10	100 %
3.	Gyermekkori bántalmazás	Igen	10/7	70 %
4.	Erőszakos közösülés	Igen	10/4	40 %
5.	Munkalehetőség hiánya	Igen	10/8	80%
6.	Strici	Igen	10/9	90 %
7.	Erőszak	Igen	10/9	90 %
8.	Kizsákmányolás	Igen	10/9	90 %
9.	Kiszolgáltatottság	Igen	10/9	90 %
10.	Szervezés	Igen	10/6	60 %
11.	Kunceaft	Igen	10/10	100 %
12.	Erőszak	Igen	10/8	80%
13.	Élvezeti cikk	Igen	10/7	70 %
14.	Védekezés	Igen	10/9	90 %
15.	Orvosi szűrés	Igen	10/9	90 %

1. számú táblázat: Saját kutatási eredményes táblázatba foglalt változata. Készítette: a szerző

Az egyes sorszámmal ellátott munkavégzés kód során azt vizsgáltam, hogy minden meginterjúvolt személy valóban prostituált-e, azaz abban a munkakörben dolgozik. Nagyon fontos volt annak megállapítása is, hogy ezek a személyek magyar állampolgárok, és egy idegen országban külföldiként vállalnak munkát. A munkavégzés helyszíne az azonosíthatatlanság megtartása érdekében kizárólag terület, azaz ország szintjén került meghatározásra. Dolgozatomban megállapítást nyert, hogy mind a tíz személy magyar állampolgár volt, mindannyian Németországban vállaltak erotikus munkát. A tíz személyből tíz úgy nyilatkozott, hogy prostitúciós munkavállalás céljából utazott külföldre. A kód gyakorisága az előforduló szövegekörnyezetben 100 %-os statisztikai mutatót eredményezett. a kód szempontjából irreleváns tényező volt annak kategorizálása, hogy a prostitúciós

tevékenység milyen szolgáltatásokat ölelt fel. A kód létrehozása és annak előfordulási aránya a hipotézisben foglaltak szerint bizonyította azt, hogy a – közvetett vagy közvetlen módú – prostitúciós célú emberkereskedelem célpontja külföld, területileg pedig Németország. A kód megalkotását az alábbi szövegrészek tették lehetővé:

„Egyszerűen azt éreztem, hogy kell valamit tennem, hogy megálljak a saját lábamon, hogy ne érezzem azt, hogy bárki nyakán kolonc vagyok vagy teher és ezt tűnt a legkézenfekvőbbnek.”

„Feljöttem, 17 évesen, falusi kislányként a nagyvárosba, elszöktem, és már ilyen terveim voltak, hogy prostituált leszek....”

„20 éve ezt csinálom, van három lányom, akik akkor még kicsik voltak, azért kezdtem el, hogy őket fel tudjam nevelni, meg el tudjam látni őket, és ebből meg tudtam élni, nem volt nehéz.”

„Németországban és Svájcban dolgoztam, külföldön. Barátnőmön keresztül mentem ki, ő már kint dolgozott és ő ajánlotta fel, hogy van egy ilyen lehetőség, hogy ki tudok menni.”

A kettes sorszámmal ellátott anyagi haszonszerzés kód során azt vizsgáltam, hogy a vizsgált személyek a munkavégzésüket anyagi ellenszolgáltatás fejében végzik-e, az díjazással jár-e. Tízből tíz személy vonatkozásában megállapítottam, hogy a kuncaftoknak nyújtott erotikus szolgáltatás díjazás fejében történik. A vizsgálat szempontjából, a kód megalkotására tekintettel a díjazás ellenértéknek aránya nem képezte és nem befolyásolta a szöveggörnyezetben szereplő elemek gyakoriságát. Az anyagi haszonszerzés, mint motívum tíz személyből tíz személynél jelen volt, amely 100 %-os gyakoriságot és százalékos mutatót eredményezett. A hipotézisben szereplő munkavállalási célzat megállapítást nyert. A kód megalkotását az alábbi szövegrészek tették lehetővé:

„...rákényszerül, bírja az ember, a pénz az nagyon sokat számít...”

„Mondjuk... úgy kezdődött, hogy terhes lettem, elhagyott a gyerek apja, a gyereket meg fel kellett nevelni, ez volt a legkézenfekvőbb, legegyszerűbb, leggyorsabb pénzkeresési lehetőség.”

„Hirdetés alapján, van egy fix összeg, és annyit fizetnek...”

A hármas és négyes sorszámú ellátott kódok a poszt-traumatikus stressz szindróma alapvető kialakulásának lehetséges feltételeit tükrözték. A kutatás során ugyan külön sorszámú, de lényegében egymással szoros összefüggésben álló tartalmi elemekkel létrehozott kódok a vizsgált személyek vonatkozásában magas számot mutattak. A gyermekkori bántalmazás hét személynél, a gyermekkori erőszakos közösködés pedig négy személynél is jelen volt. Mindkettő esetben a gyermekkorban átélt trauma a későbbi életre kihatással volt, és az illető testi és lelki szenvedésére utal. Számos esetben a szexuális jellegű abúzust a szülő, illetőleg a nevelő szülő követte el. A testi fenyegetések vonatkozásában szintén ilyen arányszámok és előfordulási arányok mutathatóak ki. A később prostituálttá vált felnőtt számára, a gyermekkorból adódó traumatikus élmények meghatározó jelentőségűek. A gyermekkorban átélt kód alá tartozó cselekmények mind a vizsgált személy személyiségének torzulásához vezettek. Legtöbb esetben fizikai jellegű bántalmazások történtek, de nem volt ritka a lelki terror, és az abból eredő megfélemlítés sem. A vizsgált személyek öntudata megtörik, sajátos énkép jön létre, a személy énképében torzulás, elértéktelenedés jelentkezik. Saját testét nem templomnak, hanem eszköznek tekinti, amelyet bármikor megoszthat másokkal. A kódok egyenként 70 illetve 40 %-os statisztikai mutatóval rendelkeztek. A kapott kódok százalékos mutatói alapján megállapítottam, hogy a kód feltételezhető poszt-traumatikus stressz szindróma egyes elemeinek kialakulását. A hipotézisben, később a javaslatok színterén kidolgozott tételek gyakorlati alkalmazása segítséget nyújthat ezek kezelésében, az egészséges énkép helyreállításában. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészek tették lehetővé:

„17 évesen jöttem el otthonról, mert apukám molesztált.”

„Nevelőapám megerősökölt, sokáig nagyon szégyelltem a dolgot, nem mondtam el senkinek.”

„...elvittem...az autójával egy teljesen ismeretlen helyszínre, ahol megvert, megerősökölt, drogot tömött belém...”

„Árvaként nőttem fel, nincsenek régi élményeim, csak elmesélés alapján. Egy kihelyezett inkubátorban hagyott az édesanyám, aztán elhelyeztek egy nevelőotthonban, nincsenek kellemes élményeim arról. Volt ott egy olyan nő, aki állandóan fegyelmezett, főleg engem,

nem tudom miért, állandóan testileg megfenyített, nem kedvelt engem, az a pár év, amit ott töltöttem pokol volt.”

*„Ühüm...14 évesen...édesapám vert, édesanyám szintén, nagyon szegények voltunk, tanyán voltunk lent, M***** mellett, és azt láttam a legjobb dolognak...”*

„Nagyon szegények voltunk, apukám alkoholista volt egyébként, anyumat sokszor verte, engem molesztált.”

Az ötös sorszámú ellátott munkalehetőség hiánya kód során azt vizsgáltam, hogy a magyar munkaerő-piac, illetőleg a magyar prostitúciós jogi szabályozás lehet-e egy lehetséges indok arra, hogy a vizsgált személyek munkavállalási célzattal külföldre utazzanak. Tekintettel arra, hogy a vizsgált személyek vonatkozásában tízből nyolcan e kérdéskörben lehetséges indokként adnak erről számot, úgy a maga 80 %-os statisztikai mutatóival a kód alátámasztotta a hipotézisben szereplő feltevést. Mind a fejlettebb életszínvonal, mind a fejlettebb gazdasági körülmények, az e területen jelentkező külföldi jogi szabályozás lehetséges indokként szerepelt. A hipotézisben szereplő állítás alátámasztásra került. Megjegyezni kívánom, hogy a kód tíz személy vonatkozásában ugyan csak nyolc személynél volt jelen, de kirívóan magas értéknek számít. A jogi szabályozás egyértelmű: míg Magyarországon a prostitúciós tevékenység – önálló – szabálysértési alakzat, elkövetését a törvény büntetni rendeli, addig Németországba bejelentett, legális jövedelemforrás. Indoka világos és tiszta. Legalitás és illegalitás. A meginterjúvolt személyek egyértelműen a legalitás felé eveznek. A kód a meginterjúvolt személyek több mint háromnegyedénél kimutatható indok volt. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészletek tették lehetővé:

„Dolgozni nem igazán tudtam volna, elhelyezkedni nem igazán tudtam volna, úgyhogy maradt ez. Munkán nem gondolkodtam, tudtam, hogy azzal nem tudok ennyit keresni.”

„...szakmám nem volt, csak nyolc általánosom, tudnivaló, hogy ezekkel nem lehet elhelyezkedni.”

„Mikor végeztem az iskolával, megpróbáltam elhelyezkedni a munka világában, itthon nem volt olyan, amiből meg tudtam volna élni, ezért vállaltam a kurvaságot.”

A hatos sorszámú kód a futtatókra vonatkozott. A kóddal bizonyítani szerettem volna, hogy a prostitúciós munkavégzés nem öncélú tevékenység. A vizsgált személyek nincsenek döntési és választási helyzetben, az emberkereskedők alárendeltségében tevékenykednek. A kód alá tartozó személyek függőségi viszonyt keletkeztetnek, amelyet a hatalomgyakorlás módszereivel érnek el. Ide sorolandó a fizikai és lelki erőszak, valamint a fenyegetés és a zsarolás is. A kód megalkotása az egyik legalátámaszthatóbb eredményeket produkálta. A tíz személy vonatkozásában mind a tíz személy beszámolt arról, hogy a tevékenységét futtató fennhatósága alatt végzi. A vizsgált személyek vonatkozásában nem volt olyan delikvens, aki egyedül, önállóan végezte volna a tevékenységét. Tekintettel arra, hogy a tíz személy mindegyike beszámolt futtató iránti kapcsolatáról, így az 100 %-os statisztikai eredményt produkált. A hipotézisben szereplő emberkereskedők jelenléte visszaigazolható. A kód megalkotásával egyértelműsíthető, hogy a futtatók a magyar áldozatokat külföldre viszik, és felettük egyértelmű hatalmat gyakorolnak. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészek tették lehetővé:

„Természetesen van, nálunk konkrétan egy személy jelenlétében történik ez. És mindig tisztos távolból figyelnek minket, pont azért, hogy nyomon tudják követni, hogy az adott szolgáltatásért mennyit kérünk el.”

„Igen, végül is belekeveredtem ebbe, hogy a barátnőm segített nekem, alatta dolgozom, ezáltal én is az ő stricije alá tartozom.”

„...találkoztam egy nagyon kedves férfival, akiről utóbb kiderült, hogy lányokat futtat, és mivel én annyira szerelmes voltam belé, vakon hittem neki, érzelmileg manipulált engem folyamatosan, sakkban tartott és el fog hagyni, ha nem csinálom azt, amire kér.”

A hetes sorszámmal ellátott kód vonatkozásában azt bizonyítottam, hogy a prostituáltak áldozatnak tekintendők. A futtatók által alkalmazott erőszak olyan mértékű, amely alkalmas arra, hogy az ő utasításait kövessék, illetőleg a bevételt leadják. Egy erőszak-végrehajtás függőségi viszony következtében a futtatók, mint uralkodók a vizsgált személyeket kizsákmányolják és kiszolgáltatott helyzetbe hozzák. Az erőszakkal, mint módszerrel a vizsgált személyeket rabszolgasorsba hajtják, akik ennek következtében mindent megtesznek. Nincs önálló akaratuk. Önállóan nem dönthetnek, és nem alkothatnak véleményt. Amennyiben a vizsgált személyek valamelyike ellenszegül úgy a kód során meghatározott

erőszak egyes elemei megvalósulnak. A kód vizsgálata során nagyon fontosnak tartom megjegyezni, hogy az kódot alkotó elemek a poszt-traumatikus stressz megjelenésének egyik lehetséges indokaként is felmerülhetnek. A kód megvalósulása ugyan olyan személyiségbeli elváltozásokat okozhat, amely a teljes deformációhoz és azok kezeletlenségének köszönhetően teljes pusztításához vezethetnek. A vizsgált személyek önálló akarata megtörik, ezáltal a vizsgált személy, mint individuum megszűnik létezni. A vizsgált személy teljes mértékben behódol, az ellenszegülés lehetséges megoldásként a retorzió kilátásba helyezésétől, vagy annak végrehajtásától megszűnik. Tekintettel arra, hogy a vizsgált személyek vonatkozásában kilenc személynél a kód azonosíthatóvá vált, így annak 90 %-os mutatójával az egyik legeredményesebb kódnak tekinthető. A hipotézisben szereplő emberkereskedők, valamint a történeti kutatás alapját képező erőszakon alapuló áldozati kép teret nyert, bizonyítottá és megállapíthatóvá vált. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészletek tették lehetővé:

„A striciről azt kell tudni, hogy, ha nem csinálom, amit mond, vagy nem tetszik neki, amit csinállok, akkor fenyeget és megver. ha nem teszem meg, és ismeri a családi háttéremet, akkor fenyeget azzal, hogy majd bántalmazzák a családomat, fenyegetnek azzal, hogy bezárnak, megvernek.”

„Ha nem viszek haza elég pénzt, akkor bánt a stricim.”

„...megvert az utcán, letépdeste egyenként a körmöm.”

„...de van, akit bántalmazznak, fenyegetnek és van, akit a családjával is fenyegetnek. Volt olyan lány, aki kapcsolati szinten, volt olyan, akit belekényszerítettek, ez egy függőség. Egy alárendelt szerep.”

„Bántalmaz, fenyeget, erőszakoskodik. Természetesen ő is felpróbált már, ez nem titok, ő volt az első, utána meg jöttek a többiek. Ellenőríz, megáll az úton mellettünk és figyel, hogy kik vesznek fel, és mennyien aznap. Így csalni sem tudunk. Ha nincs meg a napi limit, akkor agyonver, volt, hogy kiverte a fogamat is.”

A nyolcas és kilences sorszámú ellátott kód vonatkozásában az áldozati kép további megerősítését bizonyítottam. A két kód külön sorszámú került ellátásra, azonban mindkettő

szorosan összefügg egymással. A kizsákmányolás és kiszolgáltatás egymást feltételező fogalmak. A futtatók azzal, hogy a vizsgált személyek okmányait elveszik, illetőleg kényszerítik őket arra, hogy prostitúciós munkát végezzenek, önmagában kiszolgáltatottakká teszik őket. Elképzelhető, hogy az ország nyelvét nem is ismerik, így segítséghez sem tudnak folyamodni. A fentiekben részletezett áldozati kép megerősítést nyert. A kizsákmányolás, mint módszer a pénz leadásával, és a futtató általi kezelésével megvalósul. A vizsgált személyek olyan kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek, amelynek során napi életkörülményeiket sem tudják biztosítani. A futtató a keresett jövedelem 80-90 százalékot elveszi, így a reális esély a normális életre megszűnik. Tekintettel arra, hogy a futtató kezeli a pénzt, így a külföldi munkavállalás legális látszata – az adók megfizetésén, és a munkavállaló kötelek gyakorlásán alapul – érvényesül. Míg a vizsgált személyek dolgoznak, addig a futtatók fölözik le a jövedelmet, és rendelkeznek a pénzeszegekkel. Tekintettel arra, hogy a kódok megvalósulása 9-9 esetben előfordult, így azok 90 %-os statisztikai mutatót eredményeztek. A hipotézisben szereplő legális munkavállalás fedezetének kiskapuinak kijátszása megvalósul. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészek tették lehetővé:

„Elvette a papírjaimat és megfenyegetett, hogy, ha elmerek menni, ellenállni próbálok vagy bármi segítséget próbálok kérni, akkor elvágja a torkomat.”

„Ki vagyunk teljesen szolgáltatva, ott kint több náció van, és van, akik nyelveket sem beszélnek. Így meg főleg ki vannak szolgáltatva.”

„Először úgy volt, hogy 60-40 százalékban le kell adnom, de aztán ez picit eltorzult, akárcsak a kapcsolatom a stricivel, aki agyonver.”

„Aztán jött ezzel az ötlettel, kint voltunk, és elvette a papírjaimat és nem tudtam mit csinálni.”

„A 80%-t. Ha nem teljesítem a kvótát, akkor megver. Ez az igazi fenyegetés és erőszak. Volt már olyan, az előzőre visszatérve, hogy volt már, hogy nem akartam leadni, mert ki kellett fizetnem a nem is tudom már mit és akkor megvert és akkor tudatosult bennem, hogy nem csinálhatom tovább, mert ez élesben megy.”

„Igazából az útleveletem ők intézték, abba pecsételték a vízumot, munkavállalóit. Aztán azt elvették tőlem.”

A tízes sorszámmal ellátott szervezés kód megvalósulása során azt vizsgáltam, hogy az emberkereskedők milyen szervezeti hálókat hoznak létre, hogy a külföldi munkavállalás lehetőségét legális színekben tüntessék fel. Az elemzések során megállapítottam, hogy a legtöbb szervező, modell-, és fotóügynökségeket alapít, amelynek során a lányok számára legális fotózásokat, táncolási- és masszázs lehetőséget kínálnak. Azonban a valóság teljesen más: az áldozatok kint arra döbbennek rá és azzal szembesülnek, hogy a felajánlott munka és annak feltételei nem az eredetileg megegyezettek szerint teljesül. Kint kényszerített prostitúciós tevékenységet kell folytatniuk. Amikor azt fel szeretnék bontani, a kinti futtatók okmányaikat elveszik, és őket további, sanyarú prostitúciós tevékenységre kényszerítik. A lányok a fentiek alapján szintén kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek, segítséget igénybe venni nem tudnak. Tekintettel arra, hogy az ügynökség legális munkavállalást ígér, és a helyszínen más fogadja a lányokat, így hatalmas hazugságba csöppennek, amelynek végeredménye maga a pokol. A hipotézisben, valamint a kutatásban vizsgált legalitás látszatát keltő, és abba burkolózó, ügynökségi hálózati szerep és rendszer bebizonyosodott. A vizsgált személyek több mint fele, azaz 60 %-a beszámolt ügynökségekről, és hamis állásajánlatokról. A vizsgálat során megállapítottam, hogy tízből hat embernél a kód releváns elemmé vált. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészek tették lehetővé:

*„Ez az I***** nevű ügynökség. Megkerestek, beszélünk róla, hogy mit kellene csinálni, én megmondtam, hogy sexel nem vagyok hajlandó foglalkozni, erre azzal hitegettek, hogy ők sem foglalkoznak ezzel, semmi prostitúcióval, semmi ilyennel, csak tánccal.”*

„Ez a csávó az ügynökség feje. Ez egy jól felépített hálózat. Kemény.”

„Jön velem egy csaj is, őt is a csávó szervezte be. Összebarátkoztunk, ő is mondta, hogy neki is ugyan ezeket adták be, mint nekem. De neki is azt hazudták, hogy sexmentes.”

„Azt hazudták, hogy táncolni kell, nem kell kúrni, de nem így lett.”

A tizenegyes és tizenkettes sorszámmal összefüggésben azt vizsgáltam, hogy a vizsgált személyek és a kliensek között felléphet-e erőszakos viszony. A kód megalkotásának jelentősége abban rejlik, hogy túlmenően a gyermekkorban, a futtatók által elkövetett erőszakon felül, a lányoknak a kliensek brutalitását is el kell viselniük. A fenti kód a poszt-traumatikus stressz szindróma megvalósulásának egyik lehetséges feltételezett eleme is lehet.

A vizsgált személyeknek el kell tűniük a kliens aberrált magatartásait. A tíz személyből tíz személy találkozott már klienssel, ez evidens. A kód 100 %-os eredményt produkált. Azonban az erőszak kód megvalósulásánál meglepő arányt láthatunk. A megkérdezettek háromnegyede kliens általi erőszakról vallott. Az több mint 80%-os statisztikai eredményt produkált. Az áldozati szerep, valamint a poszt-traumatikus stressz szindróma feltételezett elemei megvalósultak. A vizsgált személyeknek nem elég, hogy esetlegesen a gyermekkorukban fizikai agresszióknak voltak kitéve, és a futtatóik erőszakától sem mentesek, még a kliensek beteg, perverz, sokszor erőszakon alapuló tevékenységét is el kell viselniük. Az áldozati szerep teljes mértékben beigazolódott és megállapítást nyert. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészletek tették lehetővé:

„Az első borzalmas volt, végigsírtam az egészet. Egy kövér, gusztustalan emberrel kellett lennem. Megerőszakolt. Az erőszak után nem volt kellemes már semmi.”

„ De utána nagyon sok olyan férfi volt, akinek rengeteg gátlása volt, és az összes perverzióját rajtam élte ki, de ez is egy idő után csak úgy kezeltem, mint egy munkát. Bementem, végeztem.”

„Csak egynél több ember szerepelt a játékba. Sajnos nem voltam abban a helyzetben viszont, hogy válogassak.”

A tizenhárom sorszámú kód az élvezeti cikkek, így különösképpen a kábítószer-fogyasztás és kereskedelem megvalósulásáról szólt. A vizsgálat szempontjából az egyik legnagyobb jelentőséggel bíró kód. A kód megvalósulásával bizonyítottam azt, hogy az adott befogadó ország bármikor közbiztonsági veszélyre hivatkozva kiutasíthatja az egyébként jogszerűen a területen tartózkodó személyt. És miért? Mert éppen kábítószerrel fogyasztott. Semmi kételyt és ellenérvet nem látok abban, hogy a kábítószerre vonatkozó összes nemzetközi- és hazai egyezmény annak fogyasztását, terjesztését büntetni rendeli. Azonban vizsgálendő tény, hogy az emberi szervezetbe juttatott kábítószer hogyan kerülhetett oda. A vizsgálat bizonyította, hogy a kábítószer, és a futtató, illetőleg kliens között kapcsolat van. A futtató szerzi, és adja a lányoknak a kábítószerrel, a kliensek is gyakran bedrogozzák a lányokat. Amennyiben nevezettek egy tagállami rendvédelemért felelős szerv ellenőrzésén megbuknak, úgy az országból kiutasíthatóak. A kiutasítás indoka a jogszabályban foglaltaknak megfelel, azonban annak jogossága megkérdőjelezhető. Míg egy vizsgálat lezajlik, addig az esetlegesen a fogadó

állam területén jogszerűen tartózkodó és egyébként legális munkát vállaló személy ott tartózkodásának időintervalluma csökken, pénzszerzési lehetősége redukálódik. Nem beszélve arról, hogy félelmében, fenyegetett, kiszolgáltatott helyzetébe nem is biztos, hogy futtatójára terhelő vallomást fog tenni. Így válhat könnyen az ott tartózkodás legálisból illegálissá. Önhibán kívül, természetesen. A vizsgálat hipotézise, és az illegális migráció ilyen formája bizonyosságot nyert. Vajon ilyen esetben is hasznos a tagállami szankció? Leghasznosabb, ha a legsúlyosabb intézkedést tesszük meg? Jogosan? a vizsgálat során megállapítottam, hogy tízből hét személy számolt be kábítószer-erőszakról. Ez több mint a megkérdezettek háromnegyede. 70 % vallott arról, hogy kábítószer-fogyasztás áldozata. A kód reprezentánsnak tekinthető. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészletek tették lehetővé:

„Függőségi cikkeket használok. LSD bélyeg, az, illetve próbálkoztunk heroinnal is. Másképpen ezt nem lehet kibírni. Segít kibírni, és azért, hogy ne gondoljunk az aktusra. Ezeket a strici szerzi be. Széles a skála. nem magamtól kezdtem ezeket, ő erőszakolta rám.”

„Nagyon szoros kapcsolat van a drog és a strici között. Ő biztosítja nekünk a mindennapi cuccot.”

„A drog nekünk egy eszköz. Sokkal könnyebb vele. A stricitől kapjuk őket.”

A tizennégyes és tizenötös sorszámú kódok szintén a legálisból illegálisba átforduló migrációs munkavállalás cáfolatát hivatott bizonyítani. A kódok megvalósulásával bizonyítottam azt, hogy az egyébként közegészségügyre való veszélyesség, mint kiutasítási indok nem mérvadó. A vizsgált személyek vonatkozásában megállapítottam, hogy tízből kilenc személy aktívan védekezik, a közösülés során használ óvszert, illetőleg rendszeresen orvosi szűrésre is jár. A prostitúcióval együtt járó „közegészségügyi veszélyforrás” nem valósul meg. A kiutasítás indoka, és az illegálitásba való átfordulás szintén nem lehet mérvadó tényező. A vizsgálat során alátámasztottam és bizonyítottam, hogy a rendszeres védekezés, valamint orvosi szűrés meggátolja a nemi betegségek elharapódzását, valamint hordozását és terjesztését. A kódok 90 %-os statisztikai mutatót produkáltak. A kódok megalkotását az alábbi szövegrészletek tették lehetővé:

„De akkor használtam óvszert, jártam szűrésre, volt, hogy többet ajánlottak, de nem mentem bele.”

„Én mindig mondom a csávóknak, hogy mindent gumiba, mert gyanús, hogy mit akar nekem anélkül átadni. Akkor sem vállalom gumi nélkül, ha négyszázezret keresnék egy dugással. Más biztos igen, én biztos nem. Orvosi szűrésre járok, de az a te saját döntésed. Én most voltam, három hónapja. A doki azt mondta, gyönyörű szép a méhem, tökéletes vagyok.”

„Óvszer, az mindig, igen. Orvosok is.”

A vizsgálat során számos tény sikerült felderítenem, képet kaphattam az illegális migráció, a munkavállalás, a legalitás, illetve maga a prostitúciós célú emberkereskedelem rejtett, titokzatos és látenciába burkolózó világából. A jelenség méreteire vonatkozó adatokat továbbra is nehéz összegyűjteni, tekintettel arra, hogy a jelenséget nagy látencia övezi. A Németországban működő bordélyok tízezres nagyságrendűek, a munkavállaló létszáma szinte a duplája. Arra konkrét, statisztikailag bizonyított adatot a vizsgálat során beszerezni nem sikerült, hogy mennyi a legalisan és illegálisan foglalkoztatott személy. A vizsgálat módszere arra egyébként is alkalmatlan volt, tekintettel arra, hogy anyagi forrás és fedezet, szponzori támogatás hiányában a Németországban való adatgyűjtés és országjárás kivitelezhetetlen volt. Kizárólag azokkal az adatokkal tudtam dolgozni, azokat tudtam elemezni és értékelni, amelyeket beszereztem, és a saját forrásaim – vizsgált személyek – elmondása alapján rögzíthettem. Feltételezhetően több ezer magyar lány vállal önkéntelenül prostitúciós tevékenységet külföldön, akiknek nagy része áldozat. Az emberkereskedők ügynöksége révén, hitegetéssel és a legalitás látszatát keltve ajánlanak számukra munkát, majd szembesülhetnek futtatóik, és klienseik erőszakával. Bizonyított tény viszont, hogy a magyar és más nációba tartozó lányokra külföldön szükség van, tekintettel arra, hogy egzotikusnak számítanak. Így az irántuk való kereslet embertelen méreteket öltött. A futtatók számára az egzotikus importárú nagyobb hasznot feltételez és hoz. A kliensek az egzotikumokért dupla összegeket fizetnek. A motívum egyértelműen bizonyított: minél több áldozat, annál több pénz, és anyagi haszon. A futtatók számára lényegtelen, hogy az áldozat utcán, lakásban, masszázscenterben, bordélyban, gépjárműben dolgozik, ők kizárólag az anyagi haszonszerzésre törekszenek. Fontos azt megjegyezni, hogy Németországban az ágazatok meghatározása nehézkes, tekintettel arra, hogy a prostitúciós célú munkavégzés, az erotikus tartalmú munkavégzés, valamint a szórakoztatóipar alá tartozó ágazatok egybeesnek. Tekintettel arra, hogy azok külön részkategóriákat nem képeznek, így annak meghatározása, amelyre az illegális munkavállalás ráillene nem lehetséges. Továbbá sikerült bizonyítanom azt

is, hogy egy jól felépített, legalitás látszatát keltő ügynökségi rendszer alkalmas arra, hogy a vizsgált személyeket megtévessze. Kihhasználva szociális helyzetüket, számukra ígéretekkel, és legális munkavégzés iránti kereslettel külföldre csábítják őket, majd a futtatók részére átadják. Ezek a munkaközvetítő hálózatok a jogszabályok megkerülésével igyekezettek biztosítani azt, hogy minél szélesebb körben, és minél több személy vállaljon külföldön munkát és váljon áldozattá. Tekintettel arra, hogy a nemzetközi jogszabályokban foglaltak, így az arra feljogosított szervek kizárólag az adott személynél vizsgálják a kiutasítás és jogellenes tartózkodás feltételeit, a körülményeket objektív vagy szubjektív indokok alapján nem, így a szabályozás és az ellenőrzési mechanizmus rendszere hiányossá, hézagossá válhat. A fentiek megállapításait összegezve – a hipotézisben foglaltak bizonyítottságára tekintettel - az illegális migráció, az emberkereskedelem valamint az áldozati poszt-traumatikus-stressz kezelésére az alábbi javaslatokat, és iránymutatásokat teszem.

5. JAVASLATOK

A fentiek kezelésére nem elegendő, ha egy megoldási alternatívában gondolkodunk. Véleményem szerint a jelenség kezelésére komplex, összetett megoldási rendszert kell kialakítanunk. A rendszer elemei a bűnmegelőzésből, a nyomozati jogkörök kiszélesítéséből, az együttműködésből, a gazdasági fejlődés elősegítéséből, illetőleg az áldozatok reszocializálásából épül fel.

A rendvédelmi szervek bűnmegelőzési feladatainak meghatározásához elkerülhetetlen tényként kell kezelni azt, hogy az emberkereskedelem bűncselekményhez bizonyos mellékbűncselekmények, eszköz- és célbűncselekmények is kapcsolódnak, így azoknak a prevenciójára is figyelemmel kell lennünk. Az emberkereskedelem, a kerítés, az üzletszerű kéjelgés elősegítése, a kitartottság, a bűnszervezetben részvétel, az okirattal visszaélés, a közokirat-hamisítás, személyi szabadság megsértése és még számtalan bűncselekmény megvalósulását kell ellehetetleníteni. Ahhoz, hogy a prevenciót kellő időben, megfelelő helyen és módon tudjuk végrehajtani, szükségessé vált egy célirányos, megfelelő minőségű és színvonalú, jól felépített – és az áldozati célcsoportokra irányuló – tájékoztatási stratégia kidolgozása. Eredményképpen elérhetjük, hogy mind az áldozatok, mind az őket segítők, mind a velük kapcsolatba kerülők felismerik felelősségüket, egymásrautaltságukat, segítőkészségüket, esetleges együttműködésük lehetőségeit, valamint nem utolsósorban a potenciális áldozatok megismerhetik a bűnelkövetési szituációkat és a sértetté válás általános jellemzőit. A megfelelő tájékoztatás alatt szóróanyagok, kiadványok elkészítését javaslom. A fiatal generáció részére oktatás keretén belül, míg a felnőtt korúak esetében forgalmas csomópontokon, pályaudvarokon, repülőtereken, hajóállomásokon, utazási irodákban, külképviseleteken, rendvédelmi szerveknél, átkelőhelyeken, és minden olyan közlekedési csomóponton, amely a ki- és beutazás feltételeinek megfelel, elérhetővé kell tenni. Ezen szóróanyagok és kiadványok tekintetében kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy több nyelven, információtartalommal és annak igényének meghatározásával kerüljön megalkotásra. A rendvédelmi szervek gondoskodjanak arról, hogy azokat, a már ismert áldozatok széles köre megismerhesse, elkerülve az újra áldozattá válás objektív lehetőségét. Ezeket a feljelentés felvételekor, valamint az integráció alkalmával ismerjék meg.

A bűncselekmény elkövetőinek felkutatására, és elszámoltatására, a bizonyítási eszközök beszerzésére a tagállamok nemzetközi együttműködésén túl, a nyomozati jogkör

specializálására van szükség. Gondolok itt a titkos információgyűjtés, és adatszerzés törvényi szabályozásában foglaltjainak gyakorlati alkalmazhatóságára és alkalmazására. Tekintettel arra, hogy a szervezett bűnözés alapmetódusa a konspiráció, ezért a rendvédelmi szerveknek is hasonló módszereket, technikákat és taktikákat kell alkalmazniuk. A megoldást a titkos információgyűjtés- és adatszerzésben látom. Ebben nagy szerepet kap az adatszerzés, azaz a múltbeli esemény rekonstruálásából adódó történeti tényállás teljes megismerése. Ugyanakkor a teljes rekonstrukció megköveteli azt, hogy olyan eszközöket is alkalmazzunk, amelyek képesek arra, hogy a nyílt információk beszerzésén kívül még mélyebbre áshassunk és onnan olyan információkat hozzunk fel, amelyeket teljes konspiráció övez. A titkos információgyűjtésen belül az alkalmazás célja így két részre különül el. Az egyik a büntetőeljárásban alkalmazható reagáló jellegű titkos információgyűjtés, amelynek célja a hatékony és eredményes igazságszolgáltatás, a másik pedig a megelőző jellegű, a végrehajtói hatalom által irányított nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés.¹³⁷

A hatályos szabályozás szerint a titkos információgyűjtés során alkalmazott eszközöknek és módszereknek két nagy csoportját lehet elkülöníteni attól függően, hogy esetleges alkalmazása előtt szükséges-e valamely szervtől (bíróság, ügyészség) engedélyt kérni, vagy sem. A rendőrségről szóló törvény megkülönbözteti a bírói engedélyhez nem kötött és a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtési módszereket. A Nemzetbiztonsági törvény külső engedélyhez kötött illetve külső engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtésről szól, mert a törvény szerint bizonyos esetekben a bíróság, bizonyos esetekben pedig az igazságügyi-miniszter engedélye szükséges a titkos adatszerzés végzéséhez.

Kutatómunkámban a legnagyobb szerepet a fedett nyomozó alkalmazásában látom. A titkos rendőri munka egyik formája, mikor a nyomozó hatóság tagja bűnüldözési érdekből a beépül a bűnelkövetők különböző csoportjaiba. A laikus számára ez egyet jelent a filmekben látott beépüléssel. Eredete az amerikai módszerhez kapcsolódik. A bűnszervezetbe való beszivárgás nagyon veszélyes és éppen ezért világszerte csak nagyon speciális esetekben alkalmazzák. A bűnözői körökbe történő beépülést az USA-ban „fedéses akciónak” hívják. A fedéses akciónak két formája van. Az egyik a „beépülés könnyű fedéssel”, melynek keretében a beépült rendőr gyakran még a rendőri feladatát is ellátja emellett. A másik formája a „beépülés mély fedéssel”, mely esetben többnyire fiatal, speciálisan kiképzett rendőrök

¹³⁷ Finszter Géza: A titkos információgyűjtés szabályozása a hazai jogban, Kriminológiai tanulmányok XXXVII., OKRI, Budapest, 1999., 109. old.

megtévesztésül új személyazonosságot kapnak és valamilyen civil foglalkozást folytatnak, s munkájukat részben a könnyű fedéses, részben pedig a kinti rendőr kollegáik segítik.¹³⁸

A magyar szabályozás ettől jóval eltérő. Ami a hazai szabályozást illeti, korábban a 003/1965. BM paranccsal kiadott felderítési szabályzat tartalmazta a „nyomozó bevezetése a bűnöző körbe” elnevezésű módszert, azonban a gyakorlati módszertana nem lett kidolgozva, így a gyakorlatban történő alkalmazása elmaradt.¹³⁹ Az 1998. évi XIX. törvénnyel módosított Rendőrségről szóló törvény vezette be 1999. év szeptember 1-től a fedett nyomozó kifejezést, mint a titkos információgyűjtés egyik módját, majd az 1998. évben kiadott büntetőeljárásról szóló novella tette a büntetőeljárás részévé. Azonban véleményem szerint szükséges a fedett nyomozó jogintézményének értelmezése. Fedett nyomozónak a rendvédelmi szervek azon hivatásosai tekinthetők, akik a titkos információgyűjtés keretében személyüket, kilétüket leplezve tevékenykednek. Ahhoz, hogy valaki fedett nyomozónak legyen tekinthető három feltételnek kell teljesülnie. Egyrészt az illetőnek a nyomozó hatóság tagjának kell lennie, másrészt ilyen minőségében magát leplezve nyomozói munkát végezzen s már folyjék a nyomozás, harmadrészt pedig az ügyész az adott nyomozó ekkénti igénybevételét engedélyezze. Amennyiben, ezen feltételek teljesülnek, a fedett nyomozó bevethető.¹⁴⁰

Ha logikusan belegondolunk, a legtöbb információt úgy tudjuk beszerezni, amennyiben közvetlen módon érzékeljük az adott cselekményt, vagy bensőséges információt tudunk meg róla. Ezeket pedig vagy a saját tapasztalaton vagy pedig olyan személy tapasztalatán keresztül kell elérnünk, aki bennfentes. A megfelelő bizalmi kapcsolat kiépítése a bűnözői hálózatokkal eredményezheti a felderítés teljességét. Minél mélyebbre sikerül ásni, és eljutni a piramis csúcsáig, annál több bűncselekmény felderítésére kerülhet sor, sőt további bűncselekményeket meg is előzhetünk. Nézetemben egy speciális képzés, oktatás jelentené a megoldást, amely külön nemzetközi szinten alapuló képzésekkel sokszínűsíthetné a tapasztalatszerzést. Minél több ország rendőreit vonnánk be az oktatásba, annál nyíltabb és szélesebb információkat kaphatnánk. teret kell engedni a nemzetközi együttműködéseknek, megállapodásoknak és az

138 Gary T. Marx: Undercover Police Surveillance in America University of California Press, California, 1988, 97. old.

139 003/1965. BM paranccsal kiadott felderítési szabályzat

140 Dr. Erdős István: A titkos információgyűjtés magyar szabályozása, és az általa nyert információ felhasználása a büntetőeljárás során, 430-450. old. In: Dr. Várhalmi A. Miklós: Gondolatok a Magyarországi titkosszolgálatok újszerű szervezésének, irányításának egy lehetséges elméleti modelljéhez, In.: Dr. Várhalmi A. Miklós: A magyar nemzetbiztonsági szolgálatokról másként és mindenkinek, ISBN: 9789639403154, Budapest, 2002

azzal kapcsolatos információk vándorlásának. Összegzésként megállapítottam, hogy a rendvédelmi szervek számára biztosított titkos eljárások nélkül a mai felgyorsult, globális világban erősen titkossá vált bűnözéssel szemben a hagyományos és kizárólag nyílt adatbázison alapuló eljárásokkal eredményt nem lehet maximálisan elérni. A társadalom elvárja és így számunkra nélkülözhetetlenné válik, hogy a titkos eljárások jogszabályi biztosítása a rafinált, egyre tökéletesebb és modernebb technikákat alkalmazó bűnözőkkel szemben megvalósuljon. Egy jól felépített, gördülékeny és tapasztalatok megosztásán alapuló rendszerrel elérhetjük, hogy a bűnözés visszaszoruljon, a bűncselekmények száma csökkenjen, és a bűnelkövetők megfelelő szankcióban részesüljenek.

Nem tartom előnyösnek, hogy haza szinten egy központi szerv foglalkozik az emberkereskedelem bűncselekmény lefolytatásával, tekintettel arra, hogy a részcselekmények helyi szinten – a főváros – és városok kerületeiben, egyes részeiben mennek végbe. Így a fentiek következtetéseképpen minden egyes szerv a beszerzett, elemzett és értékelt adatait egymással meg kell, hogy ossza, és abból összegzésképpen megfelelő konzekvenciát kell, hogy levonjon, amelyet nemzetközi szintéren is ismertetnie kell. Erre szolgálhatnának és tökéletes alapot képezhetnének a három havonta az illetékes szervek vezetőinek képviseletében megrendezett konferenciák, ahol az egyes országot tapasztalatot cserélhetnének, és közös megoldást dolgozhatnak ki. Az információcsere mind írásos, mind szóbeli alapon, havi rendszerességgel megosztásra kell, hogy kerüljön a részes államok között. A javaslat az összes idegenrendészeti eljárásban részt vevő valamennyi hatóság összehangolt együttműködését feltételezi. Tekintettel arra, hogy az unió megalkotásának célja érvényesüljön a határokon egy olyan láthatatlan kerítést kell felhúznunk, amelyen kizárólag az értő és rossz szándékú, bűncselekményt elkövetők ragadnak fent, akiket az adott állam megfelelő szankcióban részesíthet. Erre szolgálhatna egy tagállamok illetékes szerveit összefogó és koordináló szerv megalkotása. Folyamatos együttműködés, feladat végrehajtás, koordináció és tapasztalatcsere.

A jogi szabályozás vonatkozásában elengedhetetlennek tartom, hogy, amennyiben a tagállam saját jogkörben dönthet arról, hogy „közegészségügyi”, „közbiztonsági” érdekből kiutasítja az adott uniós vagy harmadik országbeli állampolgárt, akkor azt szigorú vizsgálat lefolytatása mellett tehesse meg. A vizsgálat terjedjen ki a kiutasítandó személy személyes körülményeire, amennyiben félelmében nem tesz vallomást a futtató és az ügynökség ellen, úgy biztosítsanak lehetőséget arra, hogy retorzió ezek miatt a későbbiekben ne érhesse. a magyar szabályozást

úgy kell kialakítani, hogy az alkalmazkodjon ezen szabályokhoz, és az emberkereskedelemmel foglalkozó bűnszervezeteket a fenti módszerrel felszámolhassa. Támogassa az áldozatvédelmi igényt, és nagyobb, súlyosabb szankcionálást írjon elő.

Ideológiailag át kell szellemülnünk, át kell vennünk az Európai Unió korszerű megközelítését, amely a fejlesztési politikán keresztül is igyekszik hozzájárulni a migrációt kiváltó tényezők felszámolásához. Magyarország szerepet kell, hogy vállaljon abban, hogy az Európai Unió fejlesztéspolitikáján keresztül, az ENSZ céljainak és az OECD irányelveinek megfelelően támogassa az elmaradott országok gazdasági és társadalmi fejlődését, hozzájáruljon a szegénység visszaszorításához, és csökkentse a globalizáció kedvezőtlen hatásait. A gazdasági fellendülést elősegítve be kell vonni a hazai gazdasági szereplőket, valamint a nem kormányzati szerveket is.

Az áldozatok reszocializációjára tekintettel a megélt és elszenvedett traumát kezelni kell. Számukra lehetőséget kell biztosítani, hogy a megélt borzalmakat elfelejthessék, valamint újra a társadalom hasznos tagjai legyen, dolgozhassanak és jó életkörülmények között élhessenek. Lehetőséget kell biztosítani arra, hogy ezt egy megfelelő helyen és időben tehessék, így minimum fél éves időintervallumot egy rehabilitációs intézetben tölthessenek, ahol orvosok, pszichiáterek és szakemberek foglalkoznak velük. A poszt-traumatikus-stressz szindróma kezelésének lehetőségei összegyűjtésében és a szakirodalmak alapján a kezelés lehetőségeinek ismertetésében nagy segítségemre volt dr. Hárdi Lilla orvosigazgató munkássága.

Nemzetközi kísérletek bizonyítják, hogy a kognitív terápiák segíthetnek a szindróma kezelésében. Abból kell kiindulni, hogy a személy a traumát követően túlzott éberségi állapotban van, elkerülő magatartást mutat és negatív kogníciókkal rendelkezik: a világ nagyon veszélyes (nincs biztonságos hely és személy) és a túlélő különösen inkompetens (mások megelőzték volna a traumát, a tünetek a túlélő gyengeségét jelentik).¹⁴¹ A kognitív

¹⁴¹*Meichenbaum, Butler és Gruson* modelljében az érzelmek a gondolkodási folyamatokkal és a kognitív struktúrákkal állnak szoros kapcsolatban. A gondolkodási folyamatok olyan gondolatok és képzetek, amelyek – az érzelmekkel, illetve az érzelemváltozásokkal együtt – megelőzik, kísérik vagy követik, illetve értékelik a megfigyelhető viselkedést. A mechanizmusok feladata „a viselkedés működésbe hozása, meghatározott gondolat- és viselkedéssorok megválasztásának és kivitelezésének irányítása és az azzal kapcsolatos döntéshozás, hogy ezeket fenntartjuk, megszakítjuk vagy megváltoztatjuk. Lásd: Foa Edna, Jaycox Lisa. Cognitive-behavioral theory and treatment of posttraumatic stress disorder. In: Spiegel D, editor. Efficacy and cost-effectiveness of psychotherapy: Clinical Practice. Vol. 45. Washington, DC: American Psychiatric Association; 1999. pp. 23–61.

terápiák közül az úgy nevezett SIT (Stress inoculation training)¹⁴² és PE (Prolonged exposure)¹⁴³ kezelések bizonyultak a leghatásosabbnak. Ma Magyarországon traumatizált menekültek pszichoterápiás kezelésében egyéni szupportív, vagy dinamikus orientált terápiákat, családterápiát, a kognitív terápiák közül a REBT-et (Rational Emotional Behavior Therapy)¹⁴⁴, valamint speciális nonverbális – egyéni és csoportos - terápiákat alkalmaznak.

A terápiás kezelésnek különböző módszerei ismertek: a terápia során a betegek felelevenedő érzéseinek, gondolatainak és tetteinek a verbalizálása történik, tudatosítják a traumatizáló személyek indítékát, és felismerik a maladaptív¹⁴⁵ viselkedést. A fentiek eredményeképpen a traumát okozó élmény új értelmezést nyer, így a meglévő kognitív sémákba jól integrálhatóvá válik. A pszichoterápiák inkább fókuszált jellegű, rövid terápiák, amiben a páciens többnyire lereagálja az érzéseit és az emlékeit. Hosszú terápiákra ritkán van szükség. A nonverbális terápiák művészeti, mozgásos és relaxációs technikákkal készítik elő a klienst a verbális terápiák számára, de önmagukban is eredményesen csökkentik a szenvedésnyomást és a tüneteket, segítenek a trauma reintegrációjában. A gyógyszeres kezelés az egészséges modulátorfunkciókat, a központi idegrendszerben a noradrenerg és szerotonerg rendszer egyensúlyát állítja helyre, illetőleg hatékonyak lehetnek az affektivitás és az alvás szabályozásában.¹⁴⁶

A fentiek együttműködésen és egymás jótékony hatásait segítve képesek lehetnek arra, hogy a vizsgálat során feltárt gyengeségeket megszüntessék, az elkövetőket realizálhassák, és az áldozatokon segíthessenek.

¹⁴² Meichenbaum, D. – Butler, L. – Gruson, L): A szociális kompetencia egy lehetséges elméleti modellje. In Zsolnai Anikó (szerk.): *Szociális kompetencia – társas viselkedés*. Gondolat Kiadó, 2003, Budapest, 95–119. o.

¹⁴³ Rothbaum, Weisz és Snyder prediktív, illuzórikus, vikariációs és interpretációs kontrollt különböztetnek meg, melyek mindegyike realizálódhat elsődleges, illetve másodlagos módon aszerint, hogy a személy kezelhetőnek vagy kezelhetetlennek látja a helyzetet. A kontrollhit, mint személyiségdimenzió Rotter (elméletében jelent meg. A dimenzió egyik végpontján a személy úgy értékeli a helyzetet, hogy ő irányítja az eseményeket, míg a másik végpontján úgy, hogy rajta kívül álló tényezők mozgatják a történéseket. A szocializáció során kialakult külső-belső kontrollattitűd az elsődleges értékelésen keresztül hat a copingstratégiák kiválasztására

Lásd: Edna B. Foa and Barbara Olasov Rothbaum: *Cognitive-Behavioral Therapy for PTSD*, 1998., New York: Guilford Press, 1-282. o.

¹⁴⁴ Az úgy nevezett érzelmi viselkedésterápia – lásd fentebb -

¹⁴⁵ Maladaptív jelentése: rosszul alkalmazkodó

¹⁴⁶ Kommentár C. B. Nemeroff, J. D. Bremner, E. B. Foa, H. S. Mayberg, C. S. North, M. B. Stein Posttraumatic stress disorder: A state-of-the-science review cikkéhez: A Poszttraumas Stressz Szindróma dr. Hárdi Lilla a Cordelia Alapítvány orvosigazgatója

IRODALOMJEGYZÉK

Jogszabályok:

- 003/1965. BM parancsal kiadott felderítési szabályzat
- 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum
- 1951. április 18-án aláírt párizsi szerződés. 1952. július 23-án lépett hatályba, és 2002. július 23-án veszítette hatályát.
- 1955. évi 16. törvényerejű rendelet - a népirtás büntetnének megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről - (hatályba lépett: 1952. április 6-án)
- 1955. évi 34. törvényerejű rendelet - Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről – (hatályba lépett: 1955. december 01-jén)
- 1969. évi 8. törvényerejű rendelet - a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről - (hatályba lépett: 1969. április 27-én)
- 1982. évi 10. törvényerejű rendelet - a nőekkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről – (hatályba lépett: 1982. május 30-án)
- 1991. évi LXIV. törvény - a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről - (hatályba lépett: 1991. november 22-én)
- 2004. évi XXIX. törvény - az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról -
- 2007. évi I. törvény - a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról -
- 2007. évi II. törvény - a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról -
- 2007. évi XCII. törvény - a Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről - (hatályba lépett: 2007. július 06-án)
- 2007. évi CV. törvény - a Schengeni Végrehajtási Egyezmény keretében történő együttműködésről és információcseréről – (hatályba lépett: 2007. év. május 01-jén)
- A kivetítők, monitorok használatáról rendelkező 90/270/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. május 29-én)
- A munkaeszközök használatáról rendelkező 89/655/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. június 12-én)
- A munkahelyi egészség és biztonság védelméről szóló 89/391/EEC elfogadásáról (hatályba lépett 1989. június 12-én)
- A munkahelyi környezet kialakításáról rendelkező 89/654/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. november 30-án)
- A védőfelszerelések használatáról rendelkező 89/656/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. november 30-án)
- Az anyagmozgatásról rendelkező 90/269/EEC irányelv elfogadásáról (hatályba lépett 1989. május 29-én)

- Az Egységes Európai Okmányt 1986. február 17-én írták alá és 1987. július 01-jén lépett hatályba.
- Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (elfogadva és kihirdetve az ENSZ Közgyűlésének 217 A (III) határozata alapján, 1948. december 10-én)
- Az Európai Bíróság 139/85. számú ítélete
- Az Európai Bíróság 66/85. számú ítélete
- Az Európai Bíróság 75/63. számú ítélete
- Az Európai Unió egyik alapszerződése, amelyet a 15 tagország képviselői 1997. október 2-án írtak alá a holland fővárosban. A szerződés tervezetét a Torinóban 1996. március 29-én kezdődött kormányközi konferencia dolgozta ki, majd az Európai Tanács 1997. június 17–18-i, szintén Amszterdamban tartott ülése fogadott el. A szerződés a tagállami ratifikációk után 1999. május 1-jén lépett hatályba.
- Az Osztrák Szövetségi Kormány és a Magyar Köztársaság Kormánya az Osztrák Köztársaság és a Magyar Köztársaság között a közúti és vízi közlekedésben a határforgalom ellenőrzéséről szóló, Budapesten, 1992. május 15-én aláírt Egyezménye (hatályba lépett: 2004. május 01-jén)
- Európai Bizottság - COM (2001) 536, 2001. szeptember
- Közösségi Charta a munkavállalók alapvető szociális jogairól - Az Európai Közösség 11 tagállamának állam- és kormányfői az 1989. december 09-én tartott találkozójukon.
- Lisszaboni szerződés, amelyet 2007. december 13-án írtak alá, 2009. december 01-jén lépett hatályba.
- Maastrichti szerződés, amely 1992. február 7-én kelt, 1993. november 1-jén lépett hatályba.
- Nizzai szerződés, amelyet 2001. február 26-án írtak alá, 2003. február 01-jén lépett hatályba
- Római szerződés, amelyet 1957. március 25.-én írtak alá, és 1958. január 01-jén lépett hatályba.

Nemzetközi (idegen nyelvű) szakirodalom:

- Abraham Maslow: A lét pszichológiája felé, Budapest, Ursus Libris, ISBN 9632127072, 2003. év, 76. o.
- Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Atomic Energy Community, Publications Office of the European Union, Belgium, ISBN: 9789282425541, 2010., 1-107. o.
- Council of The European Communities – Treaty on European Union, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, ECSC-EEC-EAEC, ISBN: 9282409597, Luxembourg, 1992. év, 1-260. o.
- Deutsch-Ungarische Industrie- und Handelskammer: Wiu Spezial, ISSN: 1588-8932, Druck Nyomda: Mester Nyomda, Budapest, 2009-2013. év, 1-5. o.
- Edna B. Foa and Barbara Olasov Rothbaum: Cognitive-Behavioral Therapy for PTSD, 1998., New York: Guilford Press, 1-282. o.
- Foa Edna, Jaycox Lisa. Cognitive-behavioral theory and treatment of posttraumatic stress disorder. In: Spiegel D, editor. Efficacy and cost-effectiveness of psychotherapy: Clinical Practice. Vol. 45. Washington, DC: American Psychiatric Association; 1999. pp. 23–61.
- Gabriel Hengesch: Victimology and Forensic Psychiatry. 2301-2305. In SEVA, A (Ed.) European Handbook of Psychiatry and Mental Health. Anthopos, Zaragoza 1991.
- Gary T. Marx: Undercover Police Surveillance in America University of California Press, California, 1988, 97. old.

- Giobbe Evelina - “ Confronting the Liberal Lies About Prostitution ” in Leidholdt, D., Raymond, J., Eds., The Sexual Liberals and the Attack on Feminism, ISBN, 0813317762, Pergamon, 1990.
- Gunilla Ekberg – nemzetközi vita a prostitúcióról és a nőkereskedelemről: az érvek cáfolata - szeminárium a prostitúció törvényesítésének hatásairól, Prostitúció Nélküli Magyarországért Mozgalom, Budapest, ISBN 963 2298 497, 2004.
- Jean D’Cunha - The Legalization of prostitution: A sociological inquiry into the laws relating to prostitution in India and the West -, Wordmakers for the Christian Institute for the Study of Religion and Society, ISBN: 8185447004, 1991,
- Liz Kelly and Linda Regan - Rhetorics and Realities : Sexual Exploitation of Children in Europe, ISBN: 1853773107, 2000.
- Marjan Wijers - Criminal, victim, social evil or working girl: legal approaches to prostitution and their impact on sex workers, Presentation Seminario Internacional sobre Prostitución, Madrid 21-23 junio 2001, Instituto de la Mujer
- Meichenbaum, D. – Butler, L. – Gruson, L): A szociális kompetencia egy lehetséges elméleti modellje. In Zsolnai Anikó (szerk.): Szociális kompetencia – társas viselkedés. Gondolat Kiadó, 2003, Budapest, 95–119. o.
- Monica O’Connor - A prostitúció és a szexuális célú emberkereskedelem összefüggései: Ismeretterjesztő Kézikönyv, Készült a Nőkereskedelem Elleni Koalíció (CATW) és az Európai Női Lobbi (EWL) által koordinált közös akcióterv keretén belül, a „Megelőző intézkedések elősegítése a szexuális célú emberkereskedelem ellen” címmel, Svédország és az Egyesült Államok kormányzati és civil szervezeteinek együttműködésével. 2006, Közös sajtókonferencia, CATW-EWL, 2005
- Richard Poulin – Le marché mondial du sexe, Cet article a été l'objet d'une communication dans le cadre du Congrès Marx International III, dans la section Rapports sociaux de sexe, co-organisée avec les revues Nouvelles Questions féministes et Les Cahiers du genre. Une première version est parue dans Actuel Marx, n 31, avril 2002.
- Sigmund Freud - Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie, Frankfurt, Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, ISBN: 978-3-596-10440-6
- Stephen King: Doctor Sleep (Álom doktor), Európa Könyvkiadó, ISBN: 9789630798921, Budapest, 2014. év, 223.o.
- Treaty Establishing a Constitution for Europe, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, ECSC-EEC-EAEC, ISBN: 9282431002, Luxembourg, 1995. év, 1-482. o.
- Treaty of Nice Amending the Treaty on European Union, The Treaties Establishing the European Communities and Certain Related Acts, Official Journal of the European Communities, ISSN: 0378-6986, Brussel, 2001. év, 44. szám., 1-87. o.
- Tullio Avoledo: La radici del Cielo (Az ég gyökerei), Európa Könyvkiadó, ISBN: 9789630795845, Budapest, 2014. év, 345.o.
- UNCHR: Asylum Trends 2009-2011, Provisional statistical figures for Central Europe - Bulgaria, Czech Republic, Hungary, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia -, United Nations High Commissioner for Refugees, Regional Representation for Central Europe, Budapest, 2012, 1-2. old.
- Vertrag über die Gründung' der Europäischen Gemeinschaft für Kohle und Stahl, Handschrift, Brussel, 1957. év, 1-112. o.

Hazai (magyar nyelvű) szakirodalom :

- Alice Schwarzer: Nagyban úzik az ipart: A prostitúció legalizálásának ellentmondásai Németországban írások nyomán, Hetek Magazin, ISSN:1418-0979, Budapest, 2014. év, XVIII. évfolyam, 7. szám, 1-8. o.
- „Adás – Vétel” - Konferencia a prostitúcióról - Narratívák / Szemelvények a Magyar Szociológiai Társaság és az Országos Kriminológiai Intézet közös szervezésében, 2011. szeptember 15-én az OKRI-ban elhangzott konferencia-előadásokból, OKRI, 2011, Gyurkó Szilvia – a gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolása – különös figyelemmel a gyermekprostitúcióra –
- Asztalos Zsófia: Tagállami állampolgárból közösségi polgár: A közösségi jogalkotás és az Európai Bíróság szerepe a személyek szabad mozgása terén, Sectio Juridica et Politica, ISSN: 0866-6032, Miskolc, 2007. év, XXV. évfolyam 1. szám, 194. o.
- Báger Gusztáv – Szabó Pelsőczy Miklós: A Marshall-tervtől az új egyensúlyi helyzetek felé, Közgazdasági Szemle, ISSN:, Budapest, 1988. év, XLV. évfolyam, 1. szám, 84-94. o.
- Balogh Gábor: A nemzetközi migráció és a szervezett bűnözés kezelése a rendvédelmi szervek részéről, kiemelten az embercsempész tevékenységre és az emberkereskedelemre, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, II. évfolyam 6. szám, 11. o.
- Beszélgetések prostituáltakkal;1991, 1998, 2001; Sr. Supaporn, Fountainofthe Center; Sr. Meg Gallagher, CatholicCommissionforMigration; Patricia Greene és munkatársak, RahabMinistries, 2001
- Betlen Anna: A férfi ősi jussa, Ezredvég, ISSN: 0238-2865, 2007 év., 2. és 3. szám,1-5. o.
- Betlen Anna: Szabadon vagy önként, Élet és Irodalom, ISSN 0424-8848, 2009. év, 29. szám, 34. o.
- Bruhács János: Nemzetközi Jog II. Különös rész, Dialóg-Campus, ISBN: 9789637296826, Budapest, 1999. év, 239. o.
- Cseresnyés Ferenc: Migráció az ezredfordulón, Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2009. év, 30-45. o.
- Cseresnyés Ferenc: Migrációs potenciálok és trendek Európában, Regió – Kisebbség, politika, társadalom, ISSN 1785-7074, Budapest, 1996. év, 7. évfolyam 4. szám, 20. o.
- Dalnoki Zsolt: A nemzetközi illegális migráció katasztrófavédelmi/polgári védelmi aspektusai, Pécsi Tudományos Közlemények, Tanulmányok a rendészeti kutatások a rendvédelem fejlesztése című tudományos konferenciáról, XII. kötet, 201. év, 349. old.
- Dobák Imre: Az illegális migráció helyzete Görögországban, Hadtudomány, ISSN: 1215-4121, Budapest, 2013. év, XXIII. évfolyam, 210. o.
- Dr. Erdős István: A titkos információgyűjtés magyar szabályozása, és az általa nyert információ felhasználása a büntetőeljárás során, 430-450. old. In: Dr. Várhalmi A. Miklós: Gondolatok a Magyarországi titkosszolgálatok újszerű szervezésének, irányításának egy lehetséges elméleti modelljéhez, In.: Dr. Várhalmi A. Miklós: A Magyar nemzetbiztonsági szolgálatokról másként és mindenkinek, ISBN: 9789639403154, Budapest, 2002

- Dr. Fábián Gyula: A Nizza-i szerződés és az Európai Unió alapjogi kartája, Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny, ISSN: 1583-7335, Bukarest, 2003. év., 2. szám, 17. o.
- Dr. habil. Horváth Attila: A polgári repülőgépek elleni terrortámadások tapasztalatai, Repüléstudományi Közlemények, ISSN 1417-0604, Budapest, 2008. év., I. különszám, 1. o.
- Dr. Lukács Éva – Dr. Király Miklós: Migráció és Európai Unió, Szociális és Családügyi Minisztérium, ISBN: 9630066548, Budapest, 2001. év, 21.o.
- Dr. Resperger István ezredes – Túri Viktória: A terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés pszichológiai aspektusai, Hadtudomány, ISSN:1215-4121, Budapest, 2010. év, 4. szám, 67-77. o.
- Dr. Schreiber Emil: A prostitúció, "Pátria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.T., ISBN: 9633230298, Budapest,1917.
- Dr. Simon Ákos: A vegyi fegyverek alkalmazásának lehetőségei a terroristák által, Biztonságpolitikai Szemle, ISSN: 1789-5286, Budapest, 2004. év, II. szám, 199. o
- Dr. Szabó Ferenc: A nemzetközi biztonságpolitika aktuális kihívásai, a globális veszélyforrások elleni fellépés módszerei, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, V. különszám, 6. o.
- Dr. Szűcs Lászlóné - dr. Siska Katalin: Nemzetközi menekültjog, migráció és menedékkjog a magyar és az uniós jogban, (kézirat), Debrecen, 2008. év, 2. o.
- Dr. Tóth Judit: A mozgás szabadsága és az illegális migráció, Határrendészeti Tanulmányok, ISSN:1786-2345, Pécs, 2005. év, II. évfolyam 6. szám, 5. o.
- Dr. Törő Csaba: Az Európai Unió intézményei, működése és néhány kiemelt szakpolitikája, Károli Gáspár Református Egyetem - Európai Jogi és Nemzetközi Jogi Tanszék, Tansegédlet, Budapest, 2009. év, 2. o.
- Erdei Nikolett – Tuka Ágnes: Az Európai Unió migrációs politikája napjainkban, In: Tarrósy I, Glied V, Keserű Dávid (szerk.) Új népvándorlás: Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Pécs: Publikon Kiadó, 2011. pp. 243-257.
- Farkas Péter (2009) A „fejlesztés-gazdaságtan” előretörése. In: Magyarország globális környezete 2020-ig. Háttér tanulmányok a magyar külstratégiához, Szerk.: Farkas Péter és Fóti Gábor. MTA Világgazdasági Kutatóintézet és CEU Center for EU Enlargement Studies (236-250.o.)
- Fidrich Róbert: Globalizáció és környezet, Magyar Természetvédők Szövetsége, ISSN 0866-6091, Budapest, 2002. év, 3. o.
- Finszter Géza: A titkos információgyűjtés szabályozása a hazai jogban, Kriminológiai tanulmányok XXXVII., OKRI, Budapest, 1999., 109. old.
- Forrai Judit: Szegénység és bűnözés különös formája a budapesti utcákon: a férfi- és női prostitúció, Belügyi szemle, ISSN 1218-8956
- Glatz Ferenc: Migráció a kibővített Európai Unióban, Hadtudományi Szemle, , ISSN 2060-0437, Budapest, 2010. év, 3. évfolyam 4. szám, 400-407. o.
- Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina : A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei, Doktori PhD értekezés, 2010. év, Budapest, 18.old.
- Hárs Ágnes – Simon Dávid: A munkaerő-migráció változása a kétezres években Magyarországon, Budapesti Munka-gazdaságtani Füzetek, ISSN: 1785-3788, Budapest, 2015. év, 2. szám, 18. o.
- Hárs Ágnes: Nemzetközi migráció a számok és a statisztika tükrében, Statisztikai Szemle, ISSN:0039-0690, Budapest, 2009. év, 87. évfolyam 7-8. szám, 682-691. o.

- Heller Farkas Tamás: A prostitúció időszerű kérdései. In: Belügyi szemle, ISSN 1218-8956, Budapest, 1965. év, 3. évfolyam 7. szám., 45-69. o.
- Horváth Jenő: Az amszterdami szerződés, Grotius - a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének és Nemzetközi Doktori Iskolájának tudományos ismeretterjesztő folyóirata, ISSN:1749-9747, Budapest, 2010. év, 9. évfolyam, II. szám, 1-2. o.
- Horváthy Balázs: Közös kereskedelempolitika és nemzetközi szolgáltatások, Miskolci Jogi Szemle, ISSN: 1788-0386, 2012. év, I. évfolyam, 05. szám, 23-26. o.
- Huszár László-Somogyvári Mihály: A migráció és a fogvatartási ráták alakulása az Európai Unióban, Belügyi Szemle, ISSN:1218-8956, 2012. év, 7-8. szám, 37. o.
- Juhász Gábor – Taller Ágnes: A társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem az EU új tagállamaiban, Esély, ISSN:0865-0810, Budapest, 2005. év, 6. szám, 23. o.
- Juhász Gábor: az Európai Unió szociális dimenziója – A szociális dimenzió fejlődésének új lendülete a Lisszaboni csúcsértekezletet követően, The European Journal of Social Security, ISSN:1388-2627, Utrecht, 3. évfolyam, 1. szám., 5-7. o.
- Juhász Judit: Migráció és feketemunka Európában - Migration and Irregular Work in Europe, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Panta Rhei Társadalomkutató Bt., Projektazonosító: OFA/5341/2., Budapest, 2006. év., 3-4. o
- Koller Inez: Migrációs trendek Európában, Publikon Kiadó, ISSN: 1788 6422, Pécs, 2014. 7. évfolyam 1. szám, 21-33. o.
- Kommentár C. B. Nemeroff, J. D. Bremner, E. B. Foa, H. S. Mayberg, C. S. North, M. B. Stein Posttraumatic stress disorder: A state-of-the-science review cikkéhez: A Poszttraumás Stressz Szindróma dr. Hárدي Lilla a Cordelia Alapítvány orvosigazgatója
- Kovács István r. főhadnagy: Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesülése, illetve azok megghiúsulása, csorbulása hazánkban, Műszaki Katonai Közlöny, ISSN: 1219-4166 - XXIV. évfolyam, 2014. 1. szám,
- Kovács István r. főhadnagy: Az emberkereskedelemhez kapcsolódó áldozati jogok érvényesülése és csorbulása Hazánkban. Műszaki Katonai Közlöny, XXIV. évfolyam, 2014.év, 1. szám, Budapest, 217. old.
- Kovács István r. főhadnagy: Az emberkereskedelemhez szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények – különösképpen a gyermekprostitúció – áldozatai emberi jogainak haza vonatkozásai, Polgári Szemle, ISSN:1786-6553, Budapest, 10. évfolyam 3-6. szám, 2014. év,418-424. o.
- Kőrösi István: A magyar–német gazdasági kapcsolatok fejlődésének húsz éve (1989–2009) a tíz új EU-tagországgal összehasonlítva, Külügyi Szemle, ISSN:2060-4904, Budapest, 2009. év, 3. szám, 3-7. o.
- Krugman, P. [2007]: Ki volt Milton Friedman? Buksz, 19. évf. 1. sz. 81–88. o. (Eredeti meg jelenés: The New York Review of Books, Vol. 54. No. 2.) valamint Tudományos tájékoztató - Közgazdasági Szemle, LIX. évf., 2012. december (1356–1361. o.), Milton Friedman és a monetarizmus évszázada: Csak a pénz számít? Konferencia és virtuális kiállítás, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2012. november 20, HU-ISSN 0023-4346
- Lambrecht Kálmán: Az ősember, Dante Kiadó, ISBN:9631008010, Budapest, 1931. év, 78. o.
- László János: A mai pszichológia emberképe, Budapest, Magyar Tudomány, ISSN 0025-0325, 2005. év, 11. szám, 32.o.

- Léderer Pál: Prostitúció, turizmus, migráció, EPA Budapesti Negyed 51. ISSN: 1418-8724, 2006. év, 1. szám, 23. o.
- Németh József r. alezredes: A Rendőrség feladatai az illegális migráció és a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés terén, különös tekintettel a Balkán közbiztonságára, doktori PhD értekezés, Budapest, 2010. év, 10-15. o.
- Németh Nóra: Nemzetközi migráció az Európai Unióban, jogi, gazdasági, demográfiai aspektusok, XXX. Jubileumi Országos Tudományos Diákköri Konferencia Társadalomtudományi Szekció, Budapest, 2011. év, 8. o.
- Otto Weininger: Anyaság és prostitúció, Elektronikus Periódika, Adatbázis Archívum, ISSN 1418-835, 2010. év, 69 szám, 385-391. o.
- Póczik Szilveszter : Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok In: Tarrósy I. – Glied V. – Keserű D. (szerk.): Új népvándorlás – migráció a 21. században Afrika és Európa között, ISSN: 1788 6422, Publikon Kiadó, Pécs, 2011. év, 35–51. o.
- Solt Ágnes – Az emberkereskedelem áldozatait segítő intézményrendszerek működési jellemzői – egy kvalitatív kutatás eredményei - In: Emberpiac. Kézikönyv. Eszter Könyvek, ISBN: 9635580185, 2009.év, 30-57. o.
- Szalai Vivien: Drága kéj, Art Nouveau kiadó, ISBN:6155104145, Budapest, 2011. év, 34. o.
- Tötös Áron: Bordélyházak és kéjnőtartók a polgárosodó Nagyváradon, Socio, Bucharest, ISSN: 1467-9841, 2015. év, 1. szám, 1-10. o.

Online alapú irodalmak:

- <http://ah.gov.hu/html/idegenrendeszeti.html> (letöltés ideje: 2015.06.23.)
- <http://ah.gov.hu/html/idegenrendeszeti.html> (letöltés ideje: 2015.06.23.)
- http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf (letöltés ideje: 2015.06.23.)
- <http://www.filmarchiv.hu/uj/kiadvanyok/muszter/archivum/2006/aprilis/hajlektalan.htm>, (letöltés ideje: 2015.06.23.)
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-11-024/EN/KS-SF-11-024-EN.PDF(letöltés ideje: 2015.06.23.)
- http://www.krg.hu/frame/e_szertar/doc/foldrajz_mujs6_0.pdf (letöltés ideje: 2015.06.23.)